Letopisețul Țării Moldovei

Ion Heliade Rădulescu

Editura Bestseller

Imagine: Alex Ionas

bestseller

Carte electronică publicată cu sprijinul Ministerului Afacerilor Externe – Departamentul Politici pentru Relația cu Românii de Pretutindeni.

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL AFACERILOR EXTERNE
DEPARTAMENTUL POLITICI PENTRU RELAȚIA CU ROMÂNII DE PRETUTINDENI

Predoslovie

Acest pământ al Moldovii n-au fost aședzat de demult de oameni, să fie fost trăit într-însul cu pace, ce în câteva rânduri au fost și pustiiu. Deci pentru acee nu să află letopisețe scrisă de pământeni vechi. Ce de la o vreme, de la descălecatul lui Dragoș-vodă, târziu s-au apucat Urechi vornicul de au scris istoriile a doi istorici leșești. Și l-au scris până la domnia lui Aron-vodă.

Apoi au mai făcut după Ureche vornicul și un Simion dascal, și un Misail călugărul, și un Evstratie logofătul, și iar l-au scris, cât au scris Ureche vornicul, până la Aron-vodă. Numai aceștie, poate-fi, au fost oameni neînvățați, de n-au citit bine la istorii, că au defăimat pre moldoveni, scriind că sunt din tălhari. Pentru aceasta dară nimene din scrisorile lor, nici cele ce ar fi fost adevărate, audzite sau vădzute a lor, nu le pot oamenii crede.

Iară pre urma acestora s-au apucat dumnealui Miron Costin, vel-logofăt, de au făcut un letopisățŭ. Și cât n-au putut istovi Miron logofătul l-au istovit fiiu-său, Nicolai Costin, biv-vel¬logofăt, și l-au scris di-nceputul lumii, arătând cine au trăit pre acest pământ, cu mărturii a istorici sreini. Și l-au scris până la Dragoș-vodă, și de la Dragoș-vodă l-au scris di pe izvodul lui Ureche vornicul până la Aron-vodă. Însă mult l-au mai împo-dobit, mai frumos, și Miron logofătul și fiiu-său Nicolai Costin. Iar mai înainte nu să mai găsește scris de Miron sau de fiiu-său Nicolai. Poate-fi, de ar fi și scrise de Nicolai logofătul, dar or fi poate tăinuite, și până acmu la ivală n-au ieșit.

Iară de la Dabije-vodă înainte îndemnatu-s-au și Ion Neculce, biv-vel-vornic de Țara de Sus, a scrie întru pomenirea domnilor. Însă până la Duca-vodă cel bătrân l-au scris di pe nește izvoade ce au aflat la unii și alții și din audzitele celor bătrâni boieri; iară de la Ducă-vodă cel bătrân înainte, până unde s-a vidè, la domnia lui Ion-vodă Mavro-cordat, nici de pre un izvod a nemărui, ce au scris sângur, dintru a sa știință, cât s-au tâmplat de au fost în viiața sa. Nu i-au mai trebuit istoric strein, să citească și să scrie,

că au fost scrisă în inima sa. Deci vă poftescu, cetitorilor, pre unde ar fi greșit condeiul mieu, să priimiți, să nu gândiți că doară pre voia cuiva sau în pizma cuiva, ce, precum s-au tâmplat, cu adevăr s-au scris. Doar niscaiva veleaturi a anilor de s-or fi greșit, iară celelalte întru adevăr s-au scris.

Mai socotit-au și din letopisățul lui Evstratie logofătul și a lui Simion dascalului și a lui Misail călugărului nește cuvinte câteva, de nu le-au lăsat să nu le scrie, ce le-au scris, măcar că dumnealui Miron logofătul și cu Nicolai fiiu-său nu le-au scris, și-i ocărește. Și să cade să-i ocărască, unde face că sunt moldovenii din tălhari. Bine face că-i ocărește și dzice că sunt basne. Iar pentru Dumbrava Roșie, cum că au arat-o Bogdan-vodă cu leșii, Miron logofătul au lăsat de n-au scris. Dar acee dzicŭ să nu fie basnă. Și pentru neamul Movileștilor, și cum li s-au numit acest nume, dintru Ștefan-vodă cel Bun, Moghila, iar nu-i basnă. Și altele multe n-or fi știut istoricii streini, ca să le pomenească toate. Deci o samă de istorii mai alese și noi nu le-am lăsat să nu le scriem. Însă nu le-am scris la rândul lor, ce s-au pus de o parte, înaintea domniii Dabijii¬vodă s-au scris. Ce cine va vrè

să le creadă, bine va fi, iar cine nu le va crede, iarăși bine va fi, cine cum îi va fi voia, așa va face. Că mulți istorici streini, de alte țări, nu le știu toate câte să fac într-alt pământu. Tot mai bine știu cei de locŭ decât cei streini, însă ce să face în viiața lor, iară nu în delungate vremi, iar istoriile celi vechi mai bine le știu istoricii, că le au scrisă, iară nu audzite.

Deci, fraților cetitorilor, cu cât veți îndemna a ceti pre acest letopisățŭ mai mult, cu atâta veți ști a vă feri de primejdii și veți fi mai învățați a dare răspunsuri la sfaturi ori de taină, ori de oștire, ori de voroave, la domni și la noroade de cinste.

O samă de cuvinte

O samă de cuvinte ce suntu audzite din om în om, de oameni vechi și bătrâni, și în letopiseț̆u nu sunt scrise, ce s-au scris aice, după domnia lui Ștefăniță-vodă, înaintea domniii Dabijii-vodă. Deci cine va ceti și le va crede, bine va fi, iară cine nu le va crede, iară va fi bine; cine precum îi va fi voia, așa va face.

I. Ștefan-vodă cel Bun, luund domnia Moldovii și viind turcii în dzilele lui să treacă în Moldova la Galați, i-au bătut foarte rău pre turci și au luat și Cetatea Albă și Chilia de la turci. Apoi mai pe urmă iar le-au luat turcii aceste doao cetăți. Și în câteva rânduri s-au bătut Ștefan-vodă cu turcii. Iar când s-au bătut la Războieni, atunce s-au aședzat turcii cu Ștefan-vodă. Și le-au dat hotar și olat Bugeacul și au făcut pace. Și turcii apoi au adus tătarî din Crâm și i-au aședzat în Bugeac, carii stau și până astădzi, precum au aședzat și la Hotin

lipcani.

II. Ștefan-vodă cel Bun multe războaie au bătut. Și așe să aude din oameni vechi și bătrâni că, câte războai au bătut, atâte mănăstiri cu biserici au făcut.

III. Ștefan-vodă cel Bun, când s-au apucat să facă mănăstirea Putna, au tras cu arcul Ștefan-vodă dintr-un vârvu de munte ce este lângă mănăstire. Și unde au agiunsu săgeata, acolo au făcut prestolul în oltariu. Și este mult locu de unde au tras până în mănăstire. Pus-au și pe trii boierenași de au tras, pre vătavul de copii și pre doi copii din casă. Deci unde au căzdut săgeata vătavului de copii au făcut poarta, iar unde au cadzut săgeata unui copil din casă au făcut clopotnița. Iar un copil din casă dzicu să fie întrecut pe Ștefan-vodă și să-i fie căzdut săgeata într-un delușel ce să cheamă Sion, ce este lângă mănăstire. Și este sămnu un stâlpu de piatră. Și dzic să-i fie tăiat capul acolo. Dar întru adevăr nu să știe, numai oamenii așè povestescu. Fost-au și bisericuță1 de lemnu întru acel delușel și s-au răsipit, fiind de lemnu. Și așè au fost făcut mănăstirea de frumoasă, tot cu aur poleită,

zugrăvală mai mult aur decât zugrăvală, și pre dinlăuntru și pre denafară, și acoperită cu plumbu. Și dzicŭ călugării să fie fost făcut și sfeșnicile cele mari și cele mici și policandru și hora tot prisne de argint, și pe urmă să li fie luat un domnu și să fie făcut alteli de sprije, care le-am apucat și noi. Iar stricându-să un clopot mare la mănăstire și făcând călugării clopotul a doa oară, au pus aceste toate ce scriu mai sus în clopot, ca să fie mai mare.

Lăsat-au Ștefan-vodă cel Bun la mănăstirea Putna, după moartea lui, arcul lui și un păhar, ce vorbiè călugării la mănăstire că este de iaspis, ce era în chipul marmurii albe și al farfurii, ca să fie întru pomenire la sfânta mănăstire. Și arcul l-au fost trăgând cu vârtej. Și la vremea lui Constantin Cantemir-vodă, fiind răscoale, au vinit niște căzaci cu leși, cu moldoveni joimiri, vrând ca să jecuiască ce ori găsi în mănăstire. Deci fiind un turnu cu bună tărie, nu putè să jecuiască. Deci au dzis călugarilor să dè turnul, că nu vor lua a mănastirii nemică. Iar călugării necredzind, nu vrè să dè turnul. Iar acei căzaci cu leși și cu moldoveni îndată au aprinsu mănăstirea, iar călugării, vădzând că aprind mănăstirea, îndată

au dat turnul. Atunce, îndată, având pușci de apă, acei căzaci, leși și moldoveni au stânsu focul. Deci atunce au jecuit tot din turnu ce au fost a boieri și a neguțitori, iar a mănăstirii n-au luat nemică, fără numai arcul lui Ștefan¬vodă. Iar păharul au fost pănă la a triia domnie a lui Mihai Racoviță-vodă. Și scoțindu-l din turnu un egumen, pre anume Misail Chisiliță, și vrând să să fălească, au băut la masă cu acel păhar a lui Ștrfan-vodă, cu niște slugi boierești, ce era zlotași. Și bând mult cu acel păhar, s-au îmbătat și, fiind beți, au stricat un lucru scumpu domnescu și de minune ca acela.

IV. Ștefan-vodă cel Bun, bătându-l turcii la Războieni, au mărsu să intre în Cetatea Neamțului. Și fiind mumă-sa în cetate, nu l-au lăsat să intre și i-au dzis că pasirea în cuibul său nu piere. Ce să să ducă în sus, să strângă oaste, că izdânda va fi a lui. Și așè, pe cuvântul mâne-sa, s-au dus în sus și au strânsu oaste.

Iară împăratul turcescu au vinit cu toată puterea lui la Cetatea Neamțului. Și au suit pușcile deasupra unui munte pre despre Moldova. Și au început a bate Cetatea Neamțului foarte tare. Iar pre acee vreme era un

neamțu închis în cetate. Și vădzind că bat cetatea, au dzis păzitorilor să spuie mumei lui Ștefan-vodă să-l sloboadă de la închisoare, din temniță, pre dânsul, că el va mântui cetatea de acel greu. Deci, slobodzin¬du-l pre acel neamțu de la închisoare, s-au și apucat acel neamțu de au îndreptat pușcile din cetate asupra turcilor, unde sta acolo în munte, de avè nevoie cetatea. Și au și lovit în gura unii pușci turcești, de au sfărmat-o. Și au început a bate în corturile turcilor, cât și boldul de la cortul împăratului l-au sfărmat. Deci n-au mai putut sta turcii întru acel vârvu de munte, de unde avè cetatea nevoie, ce numai le-au căutat a să da în laturi de la acel locŭ.

Iară Ștefan-vodă, mergând de la Cetatea Neamțului în sus pre Moldova, au mărsu pe la Voroneț, unde trăiè un părinte sihastru, pre anume Daniil. Și bătând Ștefan-vodă în ușa sihastrului, să-i descuie, au răspunsu sihastrul să aștepte Ștefan¬vodă afară pănă ș-a istovi ruga. Și după ce ș-au istovit sihastrul ruga, l-au chemat în chilie pre Ștefan-vodă. Și s-au ispovedit Ștefan-vodă la dânsul. Și-au întrebat Ștefan-vodă pre sihastru ce va mai face, că nu poate să să mai bată cu turcii: închina-va țara la

turci, au ba? Iar sihastrul au dzis să nu o închine, că războiul este a lui, numai, după ce va izbândi, să facă o mănăstire acolo, în numele Sfântului Gheorghie, să fie hramul bisericii. Deci au și purces Ștefan-vodă în sus pe la Cernăuți și pre la Hotin și au strânsu oaste, feliuri de feliuri de oameni. Și au purces în gios. Iar turcii, înțălegând că va să vie Ștefan¬vodă cu oaste în gios, au lăsat și ei Cetatea Neamțului de a o mai bate și au început a fugi spre Dunare. Iar Ștefan-vodă au început a-i goni în urmă și a-i bate, pănă i-au trecut de Dunăre. Și întorchându-s-înapoi Ștefan-vodă, s-au apucat de au făcut mănăstirea Voronețul. Și au pus hramul bisericii Sfântul Gheorghie.

V. Ștefan-vodă cel Bun, când s-au bătut cu Hroit ungurul, precum dzicŭ unii la Cașen, iar letopisățul scrie că s-au bătut la Șcheie pe Siretiu, au fost cadzut calul cu Ștefan-vodă în războiu. Iară un Purice aprodul i-au dat calul lui. Și nu putè în grabă încăleca Ștefan-vodă, fiind om micŭ. Și au dzis Purice aprodul: „Doamne, eu mă voi face o moviliță, și vino de te sui pe mine și încalecă“. Și s-au suit pe dânsul Ștefan-vodă și au încălecat pre cal. Și atunce au

dzis Ștefan-vodă: „Sărace Purece, de-oi scăpa eu și tu, atunci ți-i schimba numeli din Purice Movilă“. Și au dat Dumnedzeu și au scăpat amândoi. Și l-au și făcut boier, armaș mare, pre Purece. Și dintru acel Pureci aprodul s-au tras neamul Movileștilor, de au agiunsu de au fost și domni dintru acel neam. Dar și aprodzii atunce nu era din oameni proști, cum sunt acum, ce era tot ficiori de boieri. Și portul lor: era îmbrăcați cu șarvanele, cu cabanițe. Așè trebuie și acum să să afle slugi, să slujească stăpânului, și stăpânul să miluiască pre slugă așè.

VI. Când au aședzat pace Ștefan-vodă cel Bun cu leșii, fiind Ion Tăutul logofăt mare, l-au trimis sol la leși. Și au dăruit craiul leșescu Tăutului aceste sate la margine: Câmpul Lungu rusescu, Putila, Răstoaceli, Vijnița, Ispasul, Milie, Vilavce, Carapciul, Zamostie, Vascăuții, Voloca. Toate acestea le-au dăruit craiul leșescu Tăutului logofătului. Și au pus hotar apa Cirimușul, întru o duminică dimineața.

VII. Ștefan-vodă cel Bun, vrând să margă la biserică întru o duminică dimineața, la liturghie, în târgu în Vasluiu, și ieșind în

polimari la curțile domnești ce era făcute de dânsul, au audzit un glas mare de om strigând să aducă boii la plug. Și mirându-să ce om este acela să are duminica, și îndată au trimis în toate părțile, ca să-l găsască pre acel om, să-i aducă la dânsul. Și l-au aflat pre om în sus, pre apa Vasluiului, cale de patru ceasuri, arând la o movilă ce să cheamă acum Movila lui Purcel. Că pe acel om încă îl chema Purcel. Și ducându-l pre acel om la Ștefan-vodă, l-au întrebat Ștefan-vodă: el au strigat așè tare, și pentru ce ară duminica? El au dzis că au strigat el să aducă boii la plug, și ară duminica, că este om sărac, și într-alte dzile n-au vrut frate-său să-i dè plugul, și acum duminica i-au dat. Deci Ștefan-vodă au luat plugul fratelui celui bogat și l-au dat fratelui celui săracŭ, să fie a lui.

VIII. Ștefan-vodă cel Bun și cu fiiul său Bogdan-vodă, de multe ori au avut războaie cu leșii. Și multe robii au făcut în Țara Leșască, cât au pus pe leși în plug de-au și arat cu dânșii, de au sămănat ghindă, de au făcut dumbrăvi pentru pomenire, ca să nu să mai acolisască de Moldova: Dumbrava Roșie la Botășeni și Dumbrava Roșie la Cotnari și Dumbrava Roșie

mai gios de Roman. Și leșii încă nu tăgăduiescu, că scrie și în cronica, în letopisățul lor. Numai mă mier de Miron logofătul, cum au acoperit acest lucru de nu l-au scris. Și așè vorbăscu oamenii, că, când au fost arând cu dânșii, cu leșii, i-au fost împungând cu strămurările, ca pre boi, să tragă. Iar ei să ruga să nu-i împungă, ce să-i bată cu biciușcile, iar când îi bătè cu biciușcile, ei să ruga să-i împungă.

IX. Când au murit Ștefan-vodă cel Bun, au lăsat cuvânt fiiului său, lui Bogdan-vodă, să închine țara la turci, iar nu la alte neamuri, căci neamul turcilor sunt mai înțălepți și mai puternici, că el nu o va putè ținè țara cu sabia, ca dânsul.

X. După ce au luat Bogdan-vodă domnia, au și triimis pre Tăutul logofătul sol la turci, când au închinat țara la turci. Și așè vorbăscu oamenii, că l-au pus viziriul de au ședzut înaintea viziriului pre măcat, și n-au fost având mestei la nădragi, că, trăgându-i cibotile, numai cu colțuni au fost încălțat. Și dându-i cahfè, nu știè cum o va bè. Și au încept a închina: „Să trăiască împăratul și viziriul!“. Și închinând, au

sorbit felegeanul, ca altă băutură.

XI. Când au pus țara întăi domnu pre Petru-vodă Rareș, el nu era acasă, ce să tâmplase cu măjile lui la Gălăți, la pește. Și au triimis boierii și mitropolitul haine scumpe domnești și carătă domnească cu slujitori, unde l-ari întâmpina să-l aducă mai în grabă la scaon, să-l puie domnu. Deci el, întorcându-să de la Gălați, au fost agiunsu la Docolina, de au mas acolo cu dzece cară, câte cu șase boi carul, pline de pește. Și piste noapte au visat un vis, precum dealul cel di cee parte de Bârlad și dealul cel di-ncoaci era de aur, cu dumbrăvi cu totul. Și tot sălta, giuca și să pleca, să inchina lui Rareș. Și deșteptându-să din somnu dimineața, au spus visul argaților săi, celor ce era la cară. Iar argații au dzis: „Bun vis ai visat, giupâne, că cum om sosi la Iași și la Suceavă, cum om vinde peștile tot“. Și au și îngiugat carăle dimineața, și au purces Petru-vodă înaintea carălor. Și când s-au pogorât în vadul Docolinii, l-au și întâmpinat gloata. Și au început a i să închina și a-l îmbrăca cu haine domnești. Iar el s-au zimbit a râde și au dzis că „de mult așteptam eu una ca aceasta să vie“. Și când au purces de acolo, argații lui au dzis:

„Dar noi ce-om face, doamne, cu carăle cu pestile?“ Iar el au dzis: „Să fie carăle cu pește, cu boi cu tot, a voastre. Și viniți după mine, să vă fac cărți de scuteală, să nu dați nemică în dzilele mele“.

XII. Petru-vodă Rareș, fugând pin târg pin Piatră, și gonindu-l pietrenii, l-au fost agiungând un popă. Și au tras Petru-vodă înapoi în popă cu arcul și l-au lovit cu săgeata în oblâncul șelii. Și i-au dzis: „Întoarce-te, popo, înapoi, nu-ți lăsa liturghia nesfârșită“. Iar după ce au vinit Petru-vodă domnu cu a doa domnie, au scos ochii popii și pietrenilor acelor ce l-au gonit și le-au făcut și blăstăm, afurisanie.

XIII. Petru-vodă Rareș, când era închis în cetatea Ciceului în Țara Ungurească, avè nevoie de nemți și de unguri. Iar fiind doamna lui sirboaică, de neamul Despoților, fată lui Despot crai, au scris o carte sirbască la împăratul turcescu și la viziriul, cu rugăminte. Și au slobodzit cartea pre o fereastră gios din cetate. Și au învățat pre o slugă a lor, sirbu, ce avè, să să ducă cu cartea la Poartă, la viziriul. Și mergând sluga acee la Poartă, a lui Petru-vodă, au scris viziriul la unguri să-l sloboadă pre

Petru-vodă. Și după ce l-au slobodzit, s-au dus la Poartă.

Iară după ce s-au dus Petru-vodă la Poartă, așe vorbăscu oamenii, că au grăit viziriul împăratului să-l ierte și să-l puie iar domnu în Moldova. Iar împăratul au răspunsu că-i giurat, pănă nu va trece cu calul preste dânsul, să nu-l lăsă. Deci viziriul au dzis că-i „prè lesne a plini măria ta giurământul“. Și l-au scos la câmpu și l-au culcat la pământ, învălit într-un harariu, și l-au sărit împăratul de trii ori cu calul. Iar alții dzicu că au ședzut supt un pod, și împăratul au trecut de trii ori pe pod. Deci l-au îmbrăcat cu caftan, să fie iarăși domnu în Moldova. Deci cum au slujit mai pre urmă turcilor, scrie letopisățul.

XIV. Ilieș-vodă, ficiorul lui Petru-vodă, după ce s-au turcit, dzic să fie rămas o fată creștină după moartea lui. Și au luat-o un grec mare, bogat, vestit la Poartă, anume Scarlat, carele și sulgeria împărătească o ținè el. Și cine s-au născut dintru ace fată, mai gios arată la rândul sau.

XV. Alexandru-vodă Lăpușneanul, fiind

domnu, au făcut mănăstirea Slatina. Și așè dzicu oamenii că, trăind un săhastru acolo și fiind un paltin, copaciu mare, unde este acum prestolul în oltariu, vidè acel săhastru spre duminici și spre alte dzile mari multe lumini întru acel paltin la vremea slujbii bisericii. Și i s-au arătat Maica Precistă în vis și i-au dzis să margă la Alexandru-vodă, să-i facă mănăstirea. Și mergând săhastrul la Alexandru-vodă, s-au îndemnat Alexandru-vodă de săhastru de au făcut mănăstirea Slatina întru acel loc, unde au fost paltinul. Și au adus și capul Sfântului Grigorie Bogoslov, de stă pănă astădzi la sfânta mănăstire la Stalina, ferecat cu argint și cu pietri scumpe.

XVI. Începerea lui Despot-vodă cum au fost de au agiunsu de au fost domnu. El n-au fost rudă lui Despot cel Mare, ce au fost slugă lui Despot. Și murind Despot, precum dzicŭ unii, la Veneție, iar alții dzicŭ că au murit la Râm, s-au sfătuit cu cele slugi să dzică că el este nepot lui Despot, și să împartă ei averea a lui Despot, și să-i dè lui toate scrisorili câte au avut Despot cel Mare și puținè din averea lui. Iar ceelaltă avere au împărțit-o celelalte slugi. Și așè, mărturisind

cătră venețieni că-i este nepot lui Despot cel Mare, au credzut venețienii că-i este nepot lui Despot. Și n-au luat nemică din averili lui Despot venețienii, ce toate averili lui Despot cel Mare au împărțit-o slugile. Iar Despot ce au dzis că-i este nepot au luat numai scrisorili și hrisovul cel de la Carol, împăratul nemțăscu. Și cu acele scrisori au făcut meșterșug de au agiunsu de au fost domnu, precum scrie letopisățul.

XVII. De la a doa domnie a lui Alexandru-vodă Lăpușneanul au început domnii a să aședza mai cu temei în scaon în Iași. Și când au purces de la Poartă cu a doa domnie, dzicŭ să-l fie învățat turcii să taie boierii, să-i slăbască. Și pe cuvântul viziriului au tăiat atâta mulțime de boieri. Și au triimis și au ales din curteni de țară, pre Racovițăști și pre Sturdzești și pre Bălșăști și pre alții mulți.

XVIII. Ieremie-vodă au fost pus multă avere la mănăstire la Sucevița, într-un beciu supt curțile domnești. Iară după moartea lui, vinit-au doamna cu ginerii ei din Țara Leșască și au luat acè avere toată, de s-au dus cu dânsa de au

făcut oaste în Țara Leșască, și au vinit în Moldova. Care stau tainele și până astădzi deșarte, unde au fost acè avere.

XIX. Când au bătut turcii pre Gașpar-vodă la Țuțora, întrocându-să leșii înapoi, tăiat-au un tătar pre Jolcovschii, hatmanul leșescu, lângă Movilău, precum scrie și letopisățul. Numai tătarul nu l-au știut că este Jolcovschii, hatmanul leșilor. Ce după ce l-au omorât, au găsit ceasornicul, în sân, de aur cu diiamanturi. Și aflând tătarul că au fost hatmanul leșescu, să fie dzis tătarul acela că nu trebuiește să trăiască omul în lume, dacă nu va avè năroc, și să fie giunghiiat sângur.

XX. Având Radul-vodă o fată din trupul lui, să fie fugit cu o slugă, ieșind pre o fereastră din curțile domnești din cetatea Hârlăului. Și s-au ascunsu în codru. Și au făcut Radul-vodă năvod de oameni și au găsit-o la mijlocul codrului, la o fântână ce să chema Fântâna Cerbului, lângă podul de lut. Deci pre slugă l-au omorât, i-au tăiat capul, iar pre dânsa au dat-o la călugărie, de-au călugărit-o.

XXI. Radul-vodă făcând nuntă cu fiiul său Alexandru-vodă, domnul muntenescu, au luat pre fata lui Scarlat celui bogat de la Țarigrad. Care să pomenește într-alt rând mai sus, că au ținut Scarlat fata lui Ilieș-vodă celui turcit. Și având fata lui Scarlat albață pre un ochiu, n-au avut viiață bună cu Alexandru-vodă. Și au trimis Scarlat ferman împărătescu de ș-au luat fata de după Alexandru-vodă, de au dus-o la Țarigrad, și au dat-o după un grammatic, anume Mavrocordat. Și acel Mavrocordat au făcut pre Alexandru Ecsaporitul, și Alexandru Ecsaporitul au făcut pre Nicolai-vodă, și Nicolaie-vodă au făcut pre Constantin¬vodă, careli au fost domnu aice la noi în Moldova în anii de la zidirea lumii 7242. Careli să trage de pre strămoașă-sa neam din domnii cei vechi moldovenești.

XXII. Barnovschii-vodă mergând cu multă gloată de aice din țară la Poartă, cu mulți boieri și mazili și curteni, și cu di ceielalți mai proști, și preoți și cu călugări, și mergând pe drum și poposind și ședzind la masă, au început a strănuta Barnovschii-vodă des și tare. Iar boierii carii era la masă cu Barnovschii-vodă, după obicei: „Sănătos, doamne, și pre voia mării

tale!“. Iar pre urmă, vădzind că tot strănută, un boier să fie dzis: „Viermi, doamne“. Și cum i-au dzis „viermi, doamne“, au și tăcut de strănutat.

XXIII. Când i-au tăiat capul lui Barnovschii-vodă, calul lui au și început a sări, cât n-au mai putut să-l ție comisul în mână. Și scăpându-l din mână, pe loc au cădzut de au murit. Și vădzind turcii, mult s-au mirat și au dzis: „Nevinovat au fost acest om“. Și au cunoscut pre Barnovschii-vodă turcii, că au fost drept, și s-au căit pentru că l-au tăiat. Și s-au giurat ca să nu mai taie de acum domnu de Moldova. Numai letopisățul de aceasta nu scrie nimicŭ. Iară oamenii aș̀e vorbescu, că au apucat unii dintru alții.

XXIV. Vasilie-vodă, după ce au luat domnia de la Țarigrad, s-au rugat viziriului să lasă țara de bir trii ani, și al triili anŭ să dè birul țărâi o dată, și pre turci pre carii or avè datorie în țară să-i scoată, să nu supere oamenii. Și i-au făcut pre voie viziriul. Și după ce au vinit el în țară, la scaonul domniii, contăș cu soboli n-au îmbrăcat trii ani, ci numai cu hulpi. Și pe dzi numai

o mierțe de pâine să mânca și doi berbeci și o ialoviță la curtea domnească. Cheltuială puțină,

mai mult de doi galbeni pe dzi nu ieșiè. Și au făcut cărți de slobodzie în toată țara. Și nemică din țară n-au luat pănă nu s-au plinit trii ani. Numai din desetină și din mortasipii, din goștină și din vamă ce lua să chivernisiè. Iar pănă în trii ani s-au umplut țara de oameni. Și au scos atunce pre țară fumărit, câte un leu de casă. Și au plinit atunce tustreli birurile de le-au trimis la Poartă. Și încă au rămas și lui Vasilie¬vodă o mie de pungi de bani dobândă. Atunce au triimis la Poartă poclon, de au mulțămit împăratului și viziriului și altor turci mari, blane de spinări de soboli pentru bine ce au făcut de au așteptat țara. Care acest dar n-au fost nici de un folos țărâi, că au rămas obicei de dă țara baraiamlâc de atunce încoace în toți anii. De mirat lucru este că au fost domnu strein și nu au fost grabnic la lăcomie.

XXV. Tot atunce, când au vinit Vasilie-vodă în scaon, era niște joimiri moldoveni în Țara Leșască și prăda în multe rânduri țara aceasta a Moldovii. Deci Vasilie-vodă scriè la leși, să poroncească oamenilor săi celor de oaste să nu strice Țara Moldovii. Iară leșii să mântuiè de cătră Vasilie-vodă și dzicè că nu sunt leși, ce

sunt moldoveni aceie ce pradă. Ce Vasilie¬vodă, vădzind că-i dau acel răspunsu de la leși, au ales și el puțintei moldoveni de ai lui și au strigat în lefe oameni de oaste slujitori și i-au pornit a prăda în Țara Leșască. Deci moldovenii cei din Țara Leșască ce strica și prăda aice în țară, vădzind așè, au vinit toți la Vasilie-vodă de s-au închinat. Și au început și ei a prăda în Țara Leșască. Apoi leșii, văzindu așè, au început să scrie cu bănat la Vasilie-vodă, iar Vasilie¬vodă răspundzind: „Ceie ce prăda țara mè aceie pradă și țara voastră“. Și nu au ținut aice pre mult acè gâlceavă, și s-au aședzat cu leșii Vasilie-vodă. Și pre joimirii aceie i-au aședzat la margine slujitori. Numai pre doi, trii, ce era mai căpetenii, neaședzindu-să, i-au omorât. Și apoi s-au făcut bună pace.

XXVI. La domnia lui Vasilie-vodă rămăsese o beizadè a Radului-vodă, tânăr. Și au fost avut Radul-vodă un turcu mare priieten la Poartă. Și să ruga acel turcu viziriului totdeauna pentru acel beizadè a Radului-vodă, să-l facă domnu în Moldova în locul lui Vasilie-vodă. Și poroncind viziriul să-l aducă să-l facă domnu, au dzis că-i prè tânăr, dacă l-au vădzut viziriul. Și au dzis

turcului să mai aștepte vreo doi, trii ani, și apoi l-a face domnu la Moldova. Și au trimis pre acel turcu la Moldova viziriul cu o treabă, și să vadă și pre Vasilie-vodă și țara cum este. Iară Vasilie-vodă oblicisă, pentru acel turcu, că-i este nepriietin și-i este stricată domnia despre acel turcu. Și au și răpedzit la Gălați, și i-au ieșit mulțime de slujitori înainte, și la Bârlad, și la Vasluiu, și la Scânteie, și la Iași încă și mai mulți slujitori. Și la drum au poroncit și i-au ieșit mulțime de plugari și țară înainte, de-i vidè turcul. Și cum au sosit la gazdă în Iași, cum i-au trimis Vasilie-vodă cinci mii de galbeni de aur. Și apoi, după ce s-au împreonat cu Vasilie¬vodă, poronca ce au avut acel turcu îndată au plinit. Și stând la vorbă cu turcul, Vasilie-vodă au spus povestea cum că el știe că i-i domnia stricată despre dânsul. Și i-au mai dăruit și atunce la purces cinci mii de galbeni de aur. Și după ce au purces turcul, pe drum i-au mai trimis și alte cinci mii de galbeni de aur. Iar când au agiunsu turcul la Țarigrad, i-au mai dat alte cinci mii de galbeni de aur, carii s-au făcut preste tot doaodzăci de mii de galbeni de aur. Iar după ce au mărsu turcul la viziriul de s-au împreunat, întrebându-l viziriul de Vasilie-vodă,

au început turcul a dzice viziriului: „Bine ai nemerit, măria ta, de nu te-ai grăbit să-l mazilești pre acel domnu harnic și de treabă și putincios. Că este mulțime de oameni în țara lui, și de l-ai fi mazilit, s-ar fi făcut mare greșală, că are niște slujitori mulți și țară cu putere mare, și poate s-ar fi hainitŭ și ar fi vinit și el la o peire. Și acmu el știe că vei măria ta să-l mazilești și să pui domnu pre ficiorul Radului-vodă, și este în grije. Deci de vei socoti măria ta, să faci surgun pre ficiorul Radului-vodă, să audă Vasilie-vodă, și atunce îi va ieși grija“. Deci viziriul îndată au poroncit de l-au făcut surgun, și s-au tâmplat de au murit ficiorul Radului¬vodă în surgunie. Și s-au mântuit Vasilie-vodă cu doaodzăci de mii de galbeni de aur și au rămas în pace. Așè țin turcii prieteșugul, pentru voia banilor.

XXVII. Vasilie-vodă, aproape de mazilie, au greșit lui Dumnedzeu, că i s-au întunecat mintea spre lăcomie, de au stricat mănăstirea Putna, gândind că va găsi bani, și n-au găsit. Și s-au apucat să o facă de’ nou iarăși precum au fost, și nu i-au agiutat Dumnedzeu să o facă. Că au zidit-o numai din temelie din pământ pănă la

ferestri, și i-au luat Dumnedzeu domnia. Că s-au sculat Gheorghie Ștefan logofătul cu oaste asupra lui și l-au scos din domnie. Iar plumbul cu careli au fost acoperită mănăstirea Putna l-au luat căzacii lui Timuș, a ginerelui Vasilie¬vodă, de l-au dus la cetate la Suceavă, de au făcut glonțuri de pușcă, să apere cetatea Sucevii despre Gheorghie Ștefan-vodă. Ce știu că au apărat-o bine, că s-au osândit și Timuș pentru prada și jacurile ce au făcut pe la sfintele mănăstiri. Și ș-au pus și el capul de glonțu, precum scrie letopisățul. Și pre urmă au gătit mănăstirea Putna Gheorghie Ștefan-vodă, după ce au luat domnia, de este zidită precum să vede acmu.

XXVIII. După ce s-au dus Vasilie-vodă la Poartă, l-au închis turcii în Edicula1. Și-l pârâè domnul muntenescu și domnul moldovenescu și Racoți, craiul ungurescu, și sta tare asupra lui, să-l omoară împărăția. Și giuruiè trii mii de pungi de bani. Iar Vasilie-vodă îș pierdusă toată nedejdea de viiață. Și ș-au chemat toate slugile, câte ave prè lângă dânsul, acolo la Edicula și ș-au împărțit toată averea lor. Și le-au dzis, de a peri, să fie averea acee a lor, iar de nu va peri,

să i-o de iarăș înapoi. Și-ș aștepta numai ceasul, să vie să-l omoară. Iară atunce viziriul au chemat pre toți pașii de era la Poarta împărătească și au sfătuit cu dânșii și li-au spus cum dăruiescu trii mii de pungi de bani, ca să-l omoară pre Vasilie-vodă. Și toți au sfătuit să-l omoară, numai unul dintre dânșii au dzis că mulți bani sunt, dar la o împărăție o leafă nu agiungu bani și nu sunt mulți. Și acest om poate-fi este trebuitoriu, de giuruiescu ei atâte pungi de bani să-l omoară. Că acest om să cunoaște că-i harnic. Și poate să vie o vreme să trebuiască și să slujască împărățiii mai mult prețul decât trii mii de pungi de bani, îndzăcit decât giuruiescu ei. Și grăind acel pașe acel cuvânt, au lăsat toți după cuvântul lui. Și l-au iertat împărăția pre Vasilii-vodă și l-au slobodzit din Edicula. Și după acee curund era să-l puie domnu. Iar n-au zăbăvit și au murit.

XXIX. Gheorghie Ștefan-vodă, când era boieriu, murindu-i giupâneasa, au rămas văduvoiu. Și tâlnind o giupânească săracă, frumoasă, tânără, anume Safta, de neamul Boieștilor, au timpinat-o pe drum mergând cu rădvanul la Iași. Și au poprit rădvanul cu sila, și

s-au suit fără de voia ei în rădvan, și au întorsu rădvanul înapoi la casa lui. Și pre urmă au priimit și è și s-au cununat cu dânsul, care au agiunsu de au fost și doamnă.

XXX. Gheorghii Ștefan-vodă, când era logofăt mare, au fost ședzind odată în divan cu toiagul în gură . Iar Iordachi Canta¬cuzino cel bătrân, vel-visternic: „Ce dzici în fluier, dumneata, logofete?“ Iar el au răspunsu: „Dzic în fluier, să mi să coboare caprile de la munte, și nu mai vin“. El au răspunsu în pildă, și alții nu s-au priceput. Că el aștepta oștile ungurești să vie de preste munte.

XXXI. Gheorghie Ștetan-vodă trecând cu oaste ungurească prin Roman, să scoată pre Vasilie-vodă din domnie, iar un bivolar bătrân al lui au ieșit înainte dintr-o cârcimă, fiind bat, în mijlocul târgului. Și au început a râde și a bate în palme și a dzice: „Dragul badii, Ștefan-vodă, mai bine îți șade în domnie decât în boierie. Așè să mi te porți!“ Iar Ștefan-vodă l-au întrebat: „Ce ți-i voia, măi?“ Iar bivolariul au dzis: „O bute de vin am neguțat și n-am bani să o plătescu, să beu pentru sănătatea mării tali și

a oștii mării tali!“ Atunce Ștefan-vodă s-au zâmbit a râde și au dzis la șoltuzul: „Pas’ să ți-o plătească“. Și au mărsu de au băut butea cè de vin toată, cu soțiile lui cu cine au fost, și au plătit șoltuzul butea cè de vin.

XXXII. Gheorghie Ștefan-vodă, după ce au luat pre doamna lui Vasilii-vodă din Suceavă la mâna lui și pre Ștefăniță-vodă, pre fiiul său, l-au însămnat la nas puțintel, și pre doamna au vrut să-și râdă de dânsa. Ce doamna lui Vasilii-vodă l-au probozit și au început a-l blăstăma și a-l sudui și a-i dzice dulău fară de obraz, cum nu să teme de Dumnedzeu, că i-au fost domnu-său stăpân, și i-au mâncat pita. Și așe i-au dat pace și o au trimis la Buciulești de au închis-o în curțile lui. Și i-au luat averea și multă spaimă i-au făcut.

XXXIII. Gheorghie Ștefan-vodă, după ce ai prinsu pre Toma vornicul Cantacozino în Suceavă, l-au îmbunat pănă a aduce pre frate-său Iordachi Cantacozino din Țara Leșască, cu giurământ, de la Cameniță. Și apoi, prindzind pre amândoi frații, i-au închis pre amândoi frații împreună cu doamna lui Vasilii-vodă la Buciulești. Și acolo multă groază le făcè, și

umbla noaptea cu luntrea pre apa Bistriții, de-i spăriè că-i vor răsturna în Bistriță. Și le-au luat tot ce-au avut, și sate, și haine, și odoară, și bucate, și bani gata noaodzăci de mii de galbeni de aur ungurești. Și au trimis pre armașul cel mare, pre Hăbășescul, să-i omoară. Ce Hăbășescul nu s-au grăbit cu moartea. Și au scris în doao rânduri Gheorghie Ștefan-vodă numai să-i omoare, și tot n-au vrut să să grăbească să-i omoare. Iar al triile rând, scriind Gheorghii Ștefan-vodă la armașul Hăbășescul numai să-i omoară, și stând cărțile gata pre masă, întru acel ceas au sosit un căpitan din Țara Muntenească, anume Ușurelul, cu cărți de la Constantin-vodă Băsărabă, domnu nou, poftind cu scrisoare pre Gheorghie Ștefan-vodă să-i sloboadă pre acei doi boieri, să nu-i omoară. Iar de-i va omorî, vor strica prieteșugul, și să fie gata de războiu. Și Gheorghie Ștefan-vodă nu știè nemică de moartea lui Matei¬vodă. Că, cum au murit Matei-vodă, au și rădicat domnu pre Constantin-vodă slujitorii și boierii și țara. Întru acel ceas au căzdut cu rugăminte Constantin postelnicul Cantacozino, frateli Tomii vornicului și a lui Iordachi vistiernicului, de au scris Constantin-

vodă Băsărabă la Gheorghii Ștefan-vodă, precum s-au pomenit mai sus. Și căpitanul acela, ce-au vinit cu cărțile, întru o dzi și într-o noapte din București au agiunsu în Iași, i-au pus muntenii numai de atunce, Ușurelul. Careli după acee multă milă au avut de la Cantacozinești. Și așè cu această tâmplare i-au iertat Gheorghii Ștefan-vodă pre acești doi boieri și li-au dat moșiile înapoi, iar altă nemică nu le-au dat ce le luasă.

XXXIV. Gheorghii Ștefan-vodă, după ce s-au dus în Țara Ungurească, umblat-au pin multe părți de loc, ca să-i dè oaste, pe la nemți, pe la leși, pe la Moscu, pe la șvedzi. Și au dăruit împăratului moschicescu o cruce ferecată cu aur și cu pietri scumpe de patru sute de pungi de aur de bani, ca să-i dè oaste, să vie în Moldova. Și tot l-au purtat cu voroave și nu i-au mai dat oaste, pănă ce i s-au tâmplat de au murit acolo la Moscu. Și pe urmă i-au adus oasăle lui în Moldova, în mănăstirea lui la Cașen, de l-au îngropat.

XXXV. Iară pre doamna lui Gheorghii Ștefan-vodă, pe Safta, ce o luasă cu sila, precum s-au

scris mai sus, o urâsă Gheorghii Ștefan-vodă, umblând prin țări streine, și au triimis-o în țară aice, până a nu muri el. Și el ș-au fost luat o slujnică țiitoare dintru aceli țări streine. Iar doamna Safta au trăit aice în țară cu multă vreme și după moartea lui Gheorghii Ștefan-vodă.

XXXVI. Fost-au luat Iordachi Cantacozino și Toma frate-său toate moșiile Ceaureștilor, pentru acè pradă ce le-au făcut Gheorghii Ștefan-vodă, cu dreptate și cu giudecată. Dar mai pre urmă s-au socotit Toma vornicul și cu frate-său Iordachi visternicul de voia lor și le-au dat iar la neamurile lui moșiile, la Ceaurești, să le stăpânească. Iară Racoviților, nu să știe din ce pricină au fost luat și ei moșii de-a Ceaureștilor atunce și nu le-au mai dat înapoi, care moșii din neamul Racoviților și astădzi le țin de le stăpânescu, satul Roznovul și alteli.

XXXVII. Ghica-vodă, de neamul lui fiind arbănaș, copil țânăr au purces de la casa lui la Țarigrad, să-ș găsască un stăpân să slujască. Și cu dânsul s-au mai luat un copil de turcu, iar sărac, din ostrovul Chiprului1. Și mergând

amândoi dempreună la Țarigrad, multe vorbe bune au vorbit: de vor găsi pită, să să caute unul pre altul. Și au dzis Ghica-vodă: „Tu ești turcu, poți să agiungi să fii om mare, și ce mi-i face pre mine atunce?“ Iar turcul au dzis atunce: „De voi fi eu om mare, te voi face de vii fi mai mare în Chipru, giudecătoriu.“ Și mergând în Țarigrad, s-au despărțit unul de altul, să-ș caute stăpâni.

Deci copilul cel de turcu au nemerit la un agă, ce era de curtea împărătească. Și au slujit așè din stăpân în stăpân, pănă au agiunsu de era pașe. Și fiind pașe sărac, avè un priietin musaip împărătescu. Și mergè totdeauna la vorbă la acel musaip împărătescu. Și pre acee vreme să tâmplasă de era multe zorbale în Țarigrad, de nu să mai putè aședza Poarta. Deci Chiupruliolul au dzis cătră acel priietin musaip de casa împărătească: „De m-ar pune pre mine viziriu, aș potoli eu zorbaleli aceste“. Iar împăratului i să supărasă cu zorbaleli, și să miera ce va face, și întreba sfat și pre unul și pre altul. Și aflând vreme acel musaip împărătescu, au spus împăratului că „este un pașe sărac, și el dzice să-l pui măria ta vizir, că a potoli toate gâlcevile aceste, pre careli îl cheamă

Chiupru¬liolul“. Deci împăratul îndată l-au adus și l-au pus viziriu. Și cum l-au pus viziriu, îndată au și pus și au strigat oastea, și pre de altă parte au început a tăiè capetili celor vicleni, pănă i-au spăriiat, de au aședzat toate zorbaleli. Și au rămas viziriu lăudat la turci, precum s-au vădzut și să vede și pănă astădzi neamul lui.

Iară Ghica-vodă, intrând în Țarigrad, au nemerit la capi¬chihăile moldovenești de au slujit, apoi au vinit la Moldova cu neguțitorie, apoi la Vasilie-vodă, lipindu-să de curte, fiind și Vasilie-vodă tot de un neam, arbănaș. Și vrând și Dumne-dzeu, au agiunsu de au fost capichihaie la Țarigrad și vornic mare aici în Moldova. Deci tâmplându-să atunce, la vremea lui Gheorghii Ștefan-vodă, de au fost la Poartă cu alți boieri, viziriul vădzându-l l-au și cunoscut cine este. Iar Ghica-vodă nu-l cunoștè pre viziriul. Deci viziriul Chiupruliolul au și chemat pre haznatariul lui și i-au dzis în tainã: „Vedzi cel boieriu bătrân moldovan ce este la Divan? Să-l iei și să-l duci la odaia ta, pănă s-a rădica Divanul, și apoi să-l aduci la mine în tainã cum trebuiește“. Iar Ghica-vodă, după ce îl luasă dintre ceielalți boieri, să spăriiasă tare, că nu știè povestea ce este. Și după ce s-au rădicat

Divanul și l-au adus la viziriul, l-au îndrebat viziriul ce om este și de unde este, și au dzis: „Cunoști-mă pre mine, au ba?“ Iar Ghica-vodă s-au spus de unde este de locul lui, iar a cunoaște pre viziriul nu-l cunoștè. Atunce viziriul Chiupruliolul s-au spus și au dzis: „Ții minte ce am vorbit când viniiam amândoi pre cale?“ Și au dzis: „De ai uitat tu, dar eu n-am uitat, și iată că te voi face domnu în Moldova; numai să taci mâlcom“. Iar Ghica-vodă au și mărsu de i-au sărutat mâna și s-au rugat atunce pentru stăpânu-său, să-l lasă să fie domnu, să nu-l mazilească. Iar viziriul au răspunsu: „Acmu deodată îl las să fie, iar mai pre urmă cuvântul mieu gios nu l-oi lăsa, ce te voi face pre tine“. Și pre urmă, chemând la Poartă pre Gheorghii Ștefan-vodă, și nevrând Gheorghii Ștefan-vodă să margă, au pus pre Ghica-vodă domnu în Moldova, după cum scrie letopisățul. Așè au fost povestea ieșirii acestor doi oameni, Chiupruliului viziriului și Ghicăi-vodă, că unde este voia lui Dumnedzeu să biruiescu toate firili omenești.

XXXVIII. Ștefăniță-vodă, ficiorul lui Vasilie-vodă, fiindu domnu tânăr dezmierdat și inimos,

de multe ori ieșind cu boierii la primblări, punè de lua frâile din capeteli cailor boierilor și le da chiot cailor, de cădè boierii gios de-ș sfărma capetile, cât să îngrozise boierii a mai merge cu dânsul cu cai buni la primblări.

XXXIX. Ștefăniță-vodă vrând odată să scoată fumărit pe țară câte șase orți de casă, și înainte vreme era obicei de da numai câte un leu de casă, iar Toma vornicul și cu Iordachi, frate-său, Cantacozineștii nu-l lăsa să-l scoată mai mult decât un leu și-i dzicè să nu facă obicei nou, că nu-i bine. Iar Ștefăniță-vodă îndată s-au mâniiat și au scos hamgeriul și s-au răpedzit să dè într-înșii, și ei au fugit din casă afară. Măcar că acei boieri era greci, dar să punè tare pentru țară și pentru obicei nou să nu să facă, că obiceiele cele noao fac răsipă țărilor și peire domnilor.

XL. Audzind aceste fapte răle Vasilie-vodă, tată-său, la Țarigrad, nu-i părè bine și-i scriè de multe ori să să lasă. Și de nu ar fi murit, era numai să-l scoată din domnie pre fiiul său, să vie el domnu în Moldova, că cunoștè că nu va procopsi fiiul său în domnie, Ștefăniță-vodă.

XLI. Era un boier, anume Neculai Milescul Spătariul, de la Vaslui de moșia lui, prè învățat și cărturar, și știè multe limbi: elinește, slovenește, grecește și turcește. Și era mândru și bogat, și umbla cu povodnici înainte domnești, cu buzdugane și cu paloșe, cu soltare tot sirmă la cai. Și lui Ștefăniță-vodă îi era prè drag, și-l ținè prè bine, și tot la masă îl punè, și să giuca în cărți cu dânsul, și la sfaturi, că era atunce grammatic la dânsul. Iar când au fost odată, nu s-au săturat de bine și de cinstea ce avè la Ștefăniță-vodă, ce au sedzut și au scris niște cărți viclene, și le-au pus într-un bățŭ sfredelit, și le-au trimis la Constantin¬vodă cel Bătrân Băsărabă în Țara Leșască, ca să să rădice de acolo cu oști, să vie să scoață pre Ștefăniță-vodă din domnie. Iar Constantin-vodă n-au vrut să să apuce de acele lucruri ce-i scriè, ce s-au sculat și au trimis bățul acel sfredelit cu cărți cu tot înapoi la Ștefăniță-vodă, de le-au dat. Deci Ștefăniță-vodă, cum au vădzut bățul cu cărțile, s-au prè mâniet și l-au și adus pre acel Nicolai Milescul înaintea lui, în casa cè mică, și au pus pre calău de i-au tăiat nasul. Scoțând Ștefăniță-vodă în grabă hamgeriul lui din brâu, au dat de i-au tăiat calăul nasul. Și n-au vrut să-l lasă pe

calău să-i taie nasul cu cuțitul lui de calău, ce cu hamgeriul lui Ștefăniță-vodă i-au tăiat nasul. După acee, Nicolai Cârnul au fugit în Țara Nemțască și au găsit acolo un doftor, de-i tot slobodziè sângeli din obraz, și-l boțiè la nas, și așè din dzi în dzi sângele să închega, de i-au crescut nasul la locu, de s-au tămăduit. Iar când au vinit aice în țară, la domniia lui Iliieș-vodă, numai de abiè s-au fost cunoscut nasul că-i tăiat. Numai tot n-au ședzut în țară mult, de rușine, ce s-au dus la Moscu, la mareli împărat, la Alexii Mihailovici, la tatăl marelui Petru împărat, carele au vinit la noi aice în Moldova. Și pentru învățătura lui au fost terziman împăratului și învăța și pre fiiul împăratului, pre Petru Alexievici, carte. Și era la mare cinste și bogăție. Și l-au trimis împăratul Alexii Mihailovici sol la mareli împărat al chitailor, de au zăbăvit la Chitai vreo doi, trii ani. Și au avut acolo multă cinste și dar de la mareli împărat la chitailor, și multe lucruri de mirat au vădzut la acè împărăție a chitailor. Și i-au dăruit un blid plin de pietri scumpe și un diiamant ca un ou de porumbu. Și întorcându-să pe drum înapoi, s-au tâmplat de au murit împăratul Moscului, pre anume Alexii Mihailovici, iar senatorii de la

Moscu i-au ieșit întru întimpinare, și i-au luat aceli daruri și tot ce au avut, și l-au făcut surgun la Sibir. Și au ședzut câțiva ani surgun la Sibir. Iară mai pre urmă, rădicându-să Petru împărat, fiiul lui Alexii Mihailovici, carele au vinit aici în țară, în Moldova, de s-au bătut cu turcii la Prut, la Stănilești, din gios de Huși, în ținutul Fălciiului, agiuns-au Cârnul din Sibir cu cărți la dânsul, la împăratul Petru Alexievici, de i-au făcut știre de toate ce-au făcut și cum este surgun.

Atunce Petru Alexievici împărat îndată au chemat senatorii și au întrebat dzicând: „Unde este dascălul mieu cel ce m-au învățat carte? Acmu curund să-l aduceți“. Și îndată au răpedzit de olac și l-au adus la Petru Alexievici, împăratul Moscului, în stoliță. Și l-au întrebat ce-au vădzut și ce au pățit, și i-au plătit lucrurile toate acele de la senatori ce-i luasă, pănă la un cap de ață, și diiamantul cel mare. Și împăratul, după ce l-au vădzut, s-au mirat și l-au dat în haznaoa cè împărătească, iar Cârnului i-au dat optdzăci de pungi de bani. Și l-au luat iară în dragoste și în milă și l-au pus iar sfetnic.

Și când au ras barbeli, împăratul, a moscalilor, atunce când s-au schimbat portul,

atunce sângur împăratul i-au ras barba cu mâna lui. Și au trăit Cârnul până la a doa domnie a lui Mihai¬vodă Racoviță, și atunce au murit. Care mare cinste i-au făcut împăratul la moartea lui și mare părere de rău au avut după dânsul, că era trebuitoriu la aceli vremi.

Rămas-au acelui Cârnu ficiori și nepoți, și au agiunsu unii de au fost polcovnici spre slujba oștirii. Că să însurasă el acolo, de luasă moscalcă. Și s-au mai dus după dânsul de aice din Moldova trii nepoți de frate, de să aședzase și ei pe lângă unchiu-său. Și aceie avè milă de la împărăție, și acolo au murit.

XLII. Ștefăniță-vodă dzicu unii că pentru vrăjmășia lui și supărarea ce făcè boierilor, atunce la Tighine, la Bender, când s-au bolnăvit, să fie murit de otravă. Dar adevărul nu să știe, că letopisățul nu scrie nemică de acest lucru.

Capitolul I

După moartea lui Ștefăniță-vodă, ficiorul lui Vasilie-vodă, în anul 1770, au trimis boierii la Poartă pre Chiriță Drace, cu rugăminte de la boieri și de la țară, pre cine or vrè ei să lè dè domnu de țară. Și le-au ieșit răspunsul de la împărăție să margă boierii toți la Poartă și acolo, pre cine or alege ei, pre voia lor vor face.

După acee mers-au toți boierii la Țarigrad, după poronca viziriului. Și cu dânșii era și Evstratie Dabije vornicul. Și dintre cei boieri mulți carii trăgè nedejdea domniii, numai Toma vornicul și cu frate-său vistiiernicul Iordachi, Cantacozineștii cei bătrâni, s-au agiunsu cu nepotu-său, cu cupariul Rusăt cel bătrân. Având cupariul trecere și cinste la Poartă, au isprăvit lucrul de domnie pentru Dabije vornicul. Și ieșind boierii înaintea viziriului, să ținè cela di cela să-i aleagă la domnie. Iar Dabije vornicul nemică nu știè, nici în gând nu-i era. Ce cum

intrară boierii în casă la viziriul, fiind lucrul tocmit și aședzat cu cupariul, și întrebă viziriul care este Dabije. Și arătându-l boierii, l-au și îmbrăcat cu caftan de domnie. Iar alți boieri ce trăgè nedejde domniii au rămas numai cu nedejdea.

Vinit-au Dabije-vodă în scaonul domnescu în Iași, tuturor cu bucurie de bună părere pentru domnu bun de boieriu de țară. Și era tuturor cu bine. Și nu era nici un boieriu în prepus sau în minciuni la acest domnu, nici țara nu era împresurată cu dările pre acea vreme.

Acest domnu avè obicei, când șidè la masă și vidè niscaiva oameni săraci dvorind prin ogradă, învăța de lua câte doao, trii blide de bucate din masa lui și pâine și vin și le trimitè acelor oameni acolo în ogradă, de mânca acei oameni. Și dzicè cătră boieri: „De mult or fi dvorind ei și or fi flămândzi, neavând de cheltuială“. Și făcè divanuri dese, ca să nu zăbăvască oamenii mult, dacă or vini la Iași pentru nevoile lor. Și multe divanuri făcè din amiadzădzi în desară. Care aceli divanuri den amiadzădzi în desară nu cădè toate prè de laudă. Așijdere el bè vin mai mult din oală roșie decât din păhar de cristal, dzicând că-i mai

dulce vinul din oală decât din păhar. Și el era de locul lui din ținutul Putnei, și știind elŭ încă din boierie că au oamenii săraci dobândă bună din vie, din toate cele rele au scornit și el acestu obicei rău de vii: de pogon câte un leu să dè; care să trage și până astădzi.

Având un hiiastru al său, anume Lupașco, făcut de Dabijoaie cu Buhușu, căci Dabijoaie au avutŭ și alți bărbați mai nainte, păn-a o lua Dabije, făcut-au mare nuntă în curțile domnești cu acel hiiastru al său, cu Lupașco, care acel Lupașco au agiunsu mai pe urmă și spătarŭ mare în Țara Muntenească și au luat o fată a lui Iordache vistiernicul Caănîtacozino. Și încuscrindu-să Dabije-vodă cu Iordachi, l-au pus spătarŭ mare, și n-au spătărit vreme multă ș-au murit Iordachi spătarul, care cu multă pofală și cu mare jele despre toți pemintenii l-au îngropat înŭ Bărnovschii, că, măcar că era grec, omŭ strein, dar era om bun; să punè tare pentru peminteni la domnie.

Într-acea vreme tâmplatu-s-au de avè oștire Turcul cu Neamțul. Și au venit poroncă la Dabije-vodă, de s-au gătit de oaste, de au mărsu la Uivaru, în Țara Nemțască, și au trecut Dunărea pre la Rusova, împreună cu Grigorie,

feciorul Ghicăi¬vodă, domnul Țărâi Muntenești. Și împreunându-să cu viziriul, au bătut cetatea Uivariul ș-au dobândit-o de la nemți, și s-au întorsu înapoi cu multă dobândă moldovenii și muntenii, aducând cară încărcate de haine și multe lucruri.

Iară la anul după această oștire, iar au venitŭ poroncă de la Poartă la Dabije-vodă și la Gligorie-vodă, de s-au gătit de oștire, de au mărsu în Țara Nemțască la Leva, împreună cu oștile turcești, cu viziriul. Au lăsăt viziriul la Leva pe un sarascherŭ cu oastea turcească și pre un soltan cu treidzăci de mii de tătari și cu domnii acestorŭ țări la cetate la Leva, s-o dobân-dească. Iară viziriul să dusesă la altă cetate, mai înlăuntru, și l-au bătut pe viziriul nemții de la această cetate. Și după ce l-au bătut pe viziriul nemții, s-au dat viziriul cu oastea sa în laturi ș-au răpedzit cum mai degrabă să margă și oștile care lăsase la Leva, să margă la viziriul, să-i dè agiutoriu. Ce n-au apucat să margă la viziriul, că i-au și lovitŭ nemții și pe-cea oaste de la Leva, de i-au bătut nemțâi și i-au răsipitŭ. Că li să și supărasă turcilor a mai oști, fiindu vreme de toamnă, pre la Simedru, și trăgându și nedejde ca dorŭ i-or slobodzi să

margă pe la casâli lor. Și Dabije-vodă și Gligorii-vodă sfătuisă să fug-în Țara Leșască. Și cum au lovitŭ nemțâi acolo la Leva, fugându oastea înapoi spre Dunăre, ei au și trecut Dunărea cu oștile lor, fără știrea viziriului, ș-au vinit prin Țara Muntenească, iară Stamatie, ce era postelnicŭ mare la Dabije¬vodă, au dzis Dabijăi-vodă: „Să nu fugi, măriia ta, ce să te întorci înapoi la viziriul, că apoi poate să viie din urmă poroncă la țară să te prindză, ce să lași pe Gligorie-vodă să facă el ce știe“. Deci Dabije-vodă s-au întorsu și ș-au tocmit lucrul despre viziriul.

Gligorie-vodă, neștiindu nemic de întorsul Dabijăi-vodă, ș-au pornitŭ doamna cu toată casa lui de au trecut în Țara Ungurească, iară el au vinit prin Țara Moldovii, ca să afle pe Dabije-vodă în țară. Și au mărsu păn' la Suceavă și neaflându-lu pe Dabije-vodă, i s-au răzlețit și oastea sa, ce avè, de dânsul și au rămas numai cu 50 de oameni. Și temându-să să nu sară țara după dânsul să-l prindză, au purces noaptea de la târgul Sucevei spre Botășeni și de-acolo au lovitŭ la Prut la Bogdănești. Și de-acolo au luat asupra Nistrului ș-au trecut tocma la Movilău. Și cându au trecut demeneața pe o negură pe

lângă Botășeni, i s-au rătăcitŭ un cămăraș a lui, anume Iștoc, c-o păreche de desagi de galbeni, și cădzindu pre mâna Joră, ce era atunci vornicŭ în Botășeni, au luat banii și l-au triimis pre Iștoc la Dabije-vodă și cu banii. Numai până-a-l triimite, au dispecetluit banii Jora ș-au luat câțiva galbeni ș-au dat samă cătră Dabije-vodă că așè despecetluiți i-au găsit.

Gligorie-vodă n-au zăbăvitŭ mult în Țara Leșască ș-au trecut pren Țara Ungurească, de ș-au luat doamna, ș-au trecut cu toată casa lui la Beciu, la împăratul nemțescu, ș-au zăbăvit acolo câțiva ani la Beci.

Dece pe această vreme, audzindu stolnicul Costantin Caănîtacozono, fratele lui Șerban-vodă, îndată s-au dus și el din Țara Muntenească la Beciu, de au făcut jalobă la împăratul nemțescu pe Gligorie-vodă, precum cându era Gligrie-vodă domnu în Țara Muntenească au închis pe tată-său, pe Costantin postelnicul, la mănăstire la Snagovŭ și i-au făcut acolo multe cazne, și i-au luat mulți bani, și l-au și omorât. Și el n-au fost vinovatŭ lui Gligorie-vodă cu nemic. Iară Gligorie-vodă tăgăduiè, dzicând că-l năpăstuiește înaintea divanului împă¬rătescu. Iar Costantin stolnicul

s-au agiunsu cu o slug-a lui Gligorie-vodă, anume Ionașco Cap-de-ghindă, și l-au scos martur înaintea divanului împărătescu, de au mărturisit cum că l-au omorât stăpânu-său, Gligorie-vodă, fără nici o vină, pe Costantin postelnicul.

Dece Gligorie-vodă, dac-au vădzut că mărturisește așè sluga lui, n-au avut ce mai răspunde, că s-apucasă de cap înaintea divanului că i-i năpaste, ș-au rămas vinovatŭ ș-au cădzut la-nchisoare și-n mare grijă. Sfătuitu-s-au c-un prietin să-l facă catolic, că într-alt chip n-a putè scăpa de moarte, și așè priimind, ș-au dat și un copil la împăratul, de l-au botedzat și i-au pus și nume copilului Leopold, pe numele împăratului.

Cătatu-ș-au vreme ș-au fugit de la Beci la Veneție, și așè i s-au trăgănat vremea, de au zăbăvit în streinătate 7 ani, păn' s-au făcut pace la turci. Și s-au dus pre taină iar la Țarigrad, și ședè în Țarigrad pre taină, de nu-l știè nime.

Iară boierii muntenești rădicasă cap un domnu în locul lui Gligorie-vodă pe un om prostu, anume Antonie, și-i da nafaca lui pre dzi de cheltuială câte 10 potronici. Iar viziriul au triimis de-au chematŭ pre acel domnu la Poartă,

cu boierii depreună, dzicând să le înnoiască domnia. Și-ndată s-au rădicat pe poronca viziriului cu Antonie-vodă ș-au mărsu la Poartă, neștiindu nemic de vinirea lui Gligorie-vodă, că-l ținè viziriul tăinuit.

Dece împreunându-să boierii cu viziriul, rugatu-s-au vizi¬riului să le puie un domnu dintre dânșii, pe care ș-ar alege ei, că acel domnu ce-l rădicasă ei este un om prè prostu. Atunce i-au întrebat viziriul pe boieri pentru Gligorie-vodă, unde să află și, de i-ar scrie, oare n-ar vini? Iar muntenii îlŭ suduiè, că-i omŭ rău și nice a mai vini de unde îi dus. Dzisu¬le-u viziriul: „Alegeți-vă un domnu dintre voi, pe cine v-a plăcè, și viniți mâne dimineața să vi-l fac“. Iar Gligorie¬vodă, după perdeaua viziriului, asculta toate. Ducându-să boieri la gazdă, sfătuitu-s-au ș-au ales dintre dânșii pe un frate mai mare a lui Șerban-vodă, anume Drăgiciu. Și cum au purces cu dânsul a doua dzi la Poartă să îmbrace căftan, ș-au intrat în casă la viziriul.

Iară viziriul au și scos pe Gligorie-vodă și l-au îmbrăcatŭ în căftan. Iară boieri muntenești, dacă l-au vădzut, numai ce-au încremenit. Și i-au dat pe toți de grumadzi pe mâna lui Gligorie-

vodă. Numai ce-au scăpatŭ Șerban-vodă dintre dânșii, că, vrând și el să intre în casă la viziriul, după cielalți, un prietin i-au spus în taină că-i Gligorie-vodă în casă la viziriul. Și el n-au mai apucat să spuie celoralalți frați, și-ndat-au fugit și s-au ascunsu. Iar pe Drăghiciu Caănîtacozono și pe frate-său Mihaiu și pe frate-său Co¬stantin, care îl pârâsă pe Gligorie-vodă la Beci și pe frate¬său Mateiu și pe Iordachi, i-au luat pe aceștea pre toți de grumadzi, de i-au dus în Țara Muntenească. Dece pe Drăghiciu l-au omorât, iară pe cielalți i-au închis înŭ curțile domnești, la simeni. Ș-au răpedzitŭ Gligorie-vodă oamenii săi înainte cu schimi-aga, de au prinsu pe giupâneasa lui Șerban și pe celelalte a celoralalți boieri, de le-au închis la simeni. Și după ce au mărsu în București, Gligorie-vodă îi tot bătè și-i tot căzniè pe acei boieri și pe giupânese.

Care lăsăm acmu povestea lui Gligorie-vodă, de omŭ scrie mai înainte, cându i-a vini rândul. Și-ncepem iar a Dabijăi¬vodă, la rându nostru.

Dabije-vodă, aice în țară domnindu cu pace și cu domnie aședzată, cu țară întemeiată, era omŭ bun și blându, fără nice o răutate. Și neplinindu bine 4 ani a domniei lui, fiindu și

om bătrân, au plătit și el datoria cè de opștie, de-au muritŭ. Și l-au dus cu toată boierimea, cu mare cinste, de l-au îngropat în mănăstirea lui, în Bârnova, carei este de dânsulŭ isprăvită, iară din temeiul ei au fost-o început-o Barnovschie-vodă, și n-au apucat s-o isprăvască, c-au pierit la Poartă, cum să pomenește mai sus.

Capitolul II

Duca-vodă era de moșie din Țara Grecească, de la Rumelia, și viindu aice în țară de copil, au slujit la Vasilie-vodă în casă și la alți domni, păn-au agiunsu la boierie mare. Și s-au însurat aice în țară, de-au luat o fată a doamnei Dabijoaie, anume Nastasia, ce era făcută cu Buhuș, ș-au agiunsu de au fostu și visternicu mare în dzilele Dabijăi-vodă. Ce, după ce au murit Dabije-vodă, au mărsu doamna Dabijoaie în Țarigrad, cu Duca visternicul, ginere-său, având pe Cupărești cei bătrâni în Țarigrad, purtători de trebile domniei, la viziriul și la alte căpetenii a Porții împărătești. Scris-au și Toma vornicul Caănîtacozono la nepoții lui, la Cupărești, ca să fie nevoitori pentru Duca visternicul. Și așè i-au isprăvitŭ, de l-au îmbrăcat cu căftan de domnie în Țara Moldovei, în locul Dabijăi-vodă.

De ce viindu în scaonul domniei, în Ieși, le

era tuturor cu bine, fiindu și el din boierii țărâi domnit, cât nu să plângè nime nice de o strâmbătate. Dar numai giumătate de an au domnit, și i-au și vinit mazâlia, pentru povestea unei cărți ce au scris el la hanul tătărăscu.

Dzic că atunce să cerca acel hanu să s-închine la împărățâia Mosculuí și să lipsască de supt împărăția turculuí. Și înțelegându la împărăție de povestea aceasta, n-au credzutŭ, ce au scris viziriul la Duca-vodă aice în țară, să caute numai să adeverească acestu lucru, să-i facă știre.

Și viziriul, din Țarigrad au purces la oaste. Duca-vodă, vrând să ispitească pre hanul, să afle adevăriul pe poronca viziriului, au scris și el la hanul, cum și el este robu și plecat suptu puterea hanului, și altele multe ca aceste. Și mărgând omul Ducăi¬vodă pre la Vozâia, la trecătoarea Niprului, l-au prinsu pașea de Vozâia, și fiindu pașea neprietin Ducăi-vodă, i-au și triimăsu cărțile la Țarigrad, la camaicanul. Și camaicanul, neștiindu povestea, îndată au arătat cărțile împărăției. Și împărăția au triimis de l-au mazilit. Și era să-șŭ puie și capul. Atunce în grab-au pus împăratul pe Iliieș-vodă, ficioriul lui Alexandru, domnu.

Numai nărocul Ducăi-vodă ce au fost de nu ș-au pus capul, că camaicanul au triimis acele cărți a Ducăi-vodă la oaste, la viziriul, de le-au vădzut. Dece viziriul au scris la împărăție cum că Duca-vodă cu poronca lui au scris la hanul, ca să-l ispitească, și nu-i vinovatŭ. Și așè au scăpat Duca-vodă cu dzile, de n-au pieritŭ. Iară mazâl tot au rămas, că apucasă împărăția de pusesă pre Ilieșŭ domnu. Și au domnit Duca-vodă numai șesă luni într-această domnie întăiu.

Și când au vinit mazâlia, era ieșit Duca-vodă la primblare cu toată casa și boierii lui pe Prut în sus, la Berehoiești, de-ș lua sama oilorŭ de avè din boierie. Și acolo, fără nedejde, i-au vinit mazâlia, și de acolo luându-l aga împărătescu, cu toată casa lui, de l-au dus la Țarigrad.

Capitolul III

La acè vreme ce au vinit cărțile Ducăi-vodă la Poartă, care le scrisesă Duca-vodă la hanul și le prinsesă pașea de Vuzâia, precum arată mai sus, s-au tulburatŭ tare împărăția, ș-au întrebat împăratul ce domni să află aice la Țarigrad mazâli. Și tâmplându-să de murisă Alexandru-vodă, tatul lui Ilieș-vodă, rămâindu sărac și la mare lipsă și cu datorii multe, de pre cum este obiceiul domnilor mazâli, de rămân săraci după ce să mazâlescu, din blăstămul cel mult a oamenilor.

Mergè și Ilieș-vodă după oasăle tătâne-său la îngropare, cu multă grijă și frică de datornicii tătâne-său, să nu-l prindză să-l închidză. Și tâmplându-să într-acel ceas de l-au tâmpinat, cu oasele ducându-le la gropniță, un omŭ împărătescu și tâmplându-să la acea întrebare a împăratului de domnii mazâli de Moldova, iar acel omŭ împărătescu, cine-r hi fostu, au dat

samă c-au vădzut acmu pe Ilieș mărgându după oasăle tătâne-său. Și aș̦e îndată au răpedzit împăratul un ceauș̦, de l-au luat de la îngroparea tătâne-său și l-au dusŭ la saraiu, de l-au îmbrăcat cu căftan de domnie, de l-au pus domnu în Moldova în locul Ducăi-vodă, pe cum să pomeneș̦te mai sus. Iară păn-a-l îmbrăca cu căftanul, foarte rău să spăriiasă, că nu ș̦tiè la ce-l duce și la ce. Ce mila dumnedzăiască este mare, de bucură pe om cându nu gândeș̦te.

Și după ce au vinit Ilieș-vodă domnu în ț̦ară, pre acie vreme era pace. Și acestu domnu era bun ț̦ărâi și boierilor, îi avè în cinste. Numai, fiind născut, crescut în Ț̦arigrad, nu ș̦tiè limba ț̦ărâi, ce grăiè cu tălmaciu la divan. Și multe giudeț̦e a lui, fiindu cu tălmaci, nu să giudeca bine, și câteva ispisoace au ieș̦it pe urmă rele. Aș̦ijdere pe o samă de boieri ce era de casa Ducăi-vodă i-au pus câț̦iva bani de au dat împrumutare, și pe care boieri îi aflasă c-au fostu sfetnici la rădicarea ț̦ărâi asupra tătâne-sau, lui Alexandru-vodă, încă nu le pre căuta cu bine.

Tâmplatu-s-au pre acea vreme de au vinit și un ficiorŭ a lui Batiș̦te visternicul cu domnia

din Țarigrad. Și aflându pe un orheian, anume Bosâe, care au ucis pe tat' său, Batiște visternicul, l-au fost închisŭ în vartă, fără știrea domniei. Iară după ce au vădzut alții că l-au închisŭ, pe afar-au început a strâga și a gâlcevi ce poate să fie acest lucru. Dece domnia înțelegând, îndat-au poroncitŭ de l-au slobodzit și poroncindu să nu să teamă nime de nemic, că acele lucruri toate le-au iertat. Și-ncă au ținut și pe ficiorul lui Batiște de rău. Și țara era împresurată cu dările, că să făcè cheltuiele mari la visterie, și era și darnicŭ: bacșișuri da mari, că era om bun. Și așe să pomenește că, după ce s-au mazâlit ș-au trecut Dunărea, n-au fost având de cheltuială, s-au fostu îndatorindu la boierenași de bani, de au fostu cheltuindu pe drum. Și puțin n-au plinit 3 ani cu domnia și s-au mazâlitŭ. Și fiindu Duca-vodă domnu mazâl la Poartă, au ieșit domnu al doile rându la velet 7177.

Capitolul IV

Viindu Duca-vodă cu a dooa domnie în țară, arătă-să la hire mai aspru decât cum era cu domnia dintăiu. Și și începu a zâdi mănăstirea Cetățuia, că era țara plină de oameni și cu hrană și agonisită bună.

Iară în al triile anŭ a domniei lui, la vleato 7180, rădicatu-s-au Hânceștii cu toți orheienii și lăpușnenii cu oaste asupra lui, pentru urâciunea grecilor ce adusesă prè mulți de la Țarigrad.

Și mai ales pentru Cupărești1, ce era aice în țară. Dece, viind Hânculŭ și cu Durac sărdariul aice în Ieși, cu toate oștili, strâga să prindză pe greci, să-i omoare. Fugit-au toată boierimea care încotro au putut. Iară Duca-vodă, vădzându că s-au rădicat

1 Familia Rusetești lor, numită așa după întemeietorul ei, care avea rangul de cupar.

atâta țară asupra lui, au ieșit din curtea domnească cu toată casa lui ș-au purces în gios

pre iaz. Iară Hânceștii au intrat în curte și prin casăli boierești și neguțitorești, pen târgu, strâgându și jăcuind. Și prindzindu pre greci, pre câți i-au găsitŭ, pe toți i-au omorât.

Duca-vodă au trecut deodată peste Dunăre, și cu o samă de boieri, iară o samă trecusă în Țara Muntenească. Și isprăvindu¬și Duca-vodă de la Poartă, și ș-au luat tătari câți i-au trebuit, de i-au triimis cu Alexandru Buhuș, ce era pe acie vreme sărdariu, de-au lovitŭ pin oastea Hânceștilor la Iepureni și i-au bătut pe Hânceșți și i-au împrăștiat.

Iară tătarâi, după ce au bătut pe Hânceșți, pe mulți oameni au robitŭ dintr-acele ținuturi și pe mulți din căpetenii, căpitani, hotnogi, prindzându-i, i-au spândzurat și pe unii i-au înțepat. Duca-vodă după ce s-a întorsu de piste Dunăre, iarna era mare atunce. Hânceștii atunce, nu știm, n-au vrut au n-au îndrăznitŭ să facă vrun rău domnului. Ce pentru doi, trii vinovați au pierit mulți nevinovați, și s-au potolit toți. Numai numele Hânceștilor au rămas în pomenirea oamenilor de atunce până astădzi.

Iară dup-aceste zarve, cât s-au făcut vară, s-au gătit împărăția turcului și au purces cu oști să vie asupra Țărâi Leșești, să dobândească

vestita cetate Cameniţa. Şi au triimis poroncă la Duca-vodă să-i triimiţă chip şi starea cetăţâi Cameniţâi, să vadză ce loc şi ce tărie arŭ avè. Duca-vodă au triimis pe un nemiş din ţinutul Hotinului, anume Gligorie Cornescul, ce era foarte meşter de scrisori şi de săpături la pietre şi la alte lucruri, de au făcut chip cetăţâi Cameniţâi de ceară, cu toate tocmelele ei dinluntru şi denafară. Şi o au triimis la împărăţie, de o au vădzut, şi mult s-au mirat de mărirea ei, ce era din sângură starea locului, cu apă şi cu stânci de piatră împregiuriu, minunat locŭ. Şi mai mult aceasta au îndemnatŭ pe împărăţie, de au vinit la Cameniţă.

Viziriu era atunce Chiopărăliolu. Şi nu-i era cu voie să vie împărăţia la Cameniţă, ş-au scris şi la Duca-vodă, cât arŭ putè să puie piedică, arătându că-i prè mare Cameniţa şi n-a putè-o lua. Dar nemic n-au putut isprăvi. Numai ce s-au pornit împărăţia, la Obluciţe sosindu, au găsitŭ podul gata peste Dunăre şi au şi trecut cu oştile sale. Leşii, neştiindu nemic, nice avându veste, nu să gătisă nemic de oaste.

Duca-vodă gătindu conace şi poduri peste toate pâreile cu multă grijă, să nu-i afle împărăţâia vro pricină, să-şŭ puie capul. Vinit-

au și Gligorie-vodă cu oastea sa, după poronca împărătâei, de era de agiutor împreună cu Duca-vodă.

Într-acestu anŭ făcutu-s-au și o minune mare, arătare la Hotin, într-o mănăstioară mică ce este supt cetate. Au lăcrămat icoana Maicii Precistei, cât să răntuna lacrămile pe chipul icoanei, de le vide toți oamenii. Și pica într-o tepsie ce era pusă supt icoană, de era de mirare a prăvi arătarea și sămnu ca acela, carele au fostu adevărat sămnu de pieire a mulți creștini în Țara Leșască și începătura durerei și stricărei țărâi noastre. Că de atunce din an în anŭ tot rău și amar de creștini și pustiire au rămas locurile pre acolo.

Trecut-au împărătâia Dunărea, și de acolo purceasă pe Prut cu multă oaste și cu multe tunuri grele și mari. Și la un tun pune câte 80 de bivoli. Unele era și mai mici; feluri de feluri de harmate. Și sosându la Țuțora, au șădzut cu toată oastea de au odihnit 8 dzile. Țara era bejănită numai din șleahul oștii, iar în laturi sta toți cineși pe la casăli lor; n-avè nime nice o nevoie, nice la mărsu, nice la întorsu.

Vinit-au în primblare împărăția de la Țuțora în Ieși și s-au scoborât pe la Nicoriță în Căcaina

și s-au suitŭ prin târgul boilor ș-au descălecat în câmpu, supt saivan, de la deal de târgul boilor. Și Duca-vodă mergè cu toți boierii pre gios pe lângă împărățâe. Și s-au tinsu câteva bucăți de atlazuri și de tăfți pre îmbe părțile de uliță, pe unde mergè împărăția.

Iară dac-au discălecat împăratul supt saivan, Duca-vodă i-au închinat multe daruri: câțiva cai turcești cu podoabe scumpe și leghian cu ibric de argint și alte lucruri scumpe. Și d-ice iar s-au întorsu împăratul la urdie la Țuțora. Și iar după acie au mai vinit împăratul în primblare și s-au suit în deal la mănăstire la Cetățuie de au vădzut-o și prăvind locul în toate părțile. Și iar s-au întorsu la urdie la Țuțora. Dzic atunce să fie strigat și hogea în clopotniță la Sfete Neculaiu, ș-au stătut beserica pecetluită păn' la vinirea cu domnia lui Antonie-vodă.

Dece boierii atunce, aflându vreme, au jăluit pe Duca-vodă la împărăție foare tare, mai cu dedinsu Ursachi cel bătrânŭ. Și era atunce să-l măzilească la Țuțora. Numai viziriul au grăit împăratului că nu-i bine să-l mazilească pe cale, ca să nu facă sminteală pentru cele ce trebuiescu să grijască: conace, poduri și de alte ce trebuiescu pentru treaba împărățâei păn' la

Nistru. Și așè l-au îngăduit împăratul, pecum au dzis viziriul, păn' la Nistru; nu l-au mazilit acolo. Purces-au împărăția de la Țuțora pe Prut în sus, fiindu boierii orânduiți de purta grije ce era treaba: pâne, ordzu, iarbă, lemne, țărușì, ialoviță, berbeci, unt, miere și de alte multe ce trebuie la conace.

Acestu împărat era călăreț bun și vânător. Mergè tot pe câmpu cu puțintei oameni de curtea lui păn' la conac. Și într-acestu anŭ era mare bișug în țară de toate, și ducè oamenii la urdie de vindè făr' nice o grije: ialoviță, miere, unt, poame de tot felul, cini de ce avè, de s-umplusă oamenii de bani. Cându au sosit la Nistru, era podul gata peste Nistru, din gios de Hotin, la un sat anume Vârnovița. Și trecându împărăția, iară Duca-vodă sta la capul podului, di cie parte de Nistru, aștepta pentru slujba să-l îmbrace cu căftan. Iar împăratul, avându pe dânsul măraz și gându să-l mazilească, cum au trecut, au și făcut sămnu de luară pe Duca-vodă, de l-au dus de l-au închisu la baș-ceauș. Atunce s-au vădzut că-i mazâl. Și i-au scris tot ce-au avut la împărăție, și din pâra lui Ursachi l-au bătut împărăția. Ș-au cheltuit mulți bani, și era să și peie.

Numai, nărocul lui, s-au tâmplat o blană de hulpe de mosc neagră prè bună și scumpă. Ș-acee i-au scos capul, că, ducând-o la viziriul, vizirul au arătat-o împăratului, care s-au mirat și-mpăratul de acea blană. Și atunce au găsit vreme viziriul, fiindu-i prietin, de au grăit: de n-a hi apucat a pieri, să fie mila împărățâei să-l ierte. Și atunce împăratul l-au iertat de cap și l-au dat pe mâna unui agă, de l-au adus prin Ieșu, de l-au rădicatŭ cu tot ce-au avut și l-au dus la Țarigrad. În loc de milă și cinste ce aștepta să aibă, ei l-au mazâlit.

Ieșit-au răspunsu boierilor: pe cine vor alege dintre dânșii să margă să-l îmbrace cu căftan de domnie. Sfătuit-au cu toțâi ș-au ales dintre dânșâi pe Petriceico cluceriul. Și l-au dus la cortul viziriului, neavându el nici un cuget al său să iasă la domnie, l-au îmbrăcat cu căftan de domnie. Apoi și Petriceico¬vodă, ce l-au ales boierii, vidè-veți la câtă stângere și robie au dus țara cu faptele lui, cum omŭ scrie pe rându mai gios.

Leșii, neavându grije de vinirea Turcului la Cameniță așè fără veste, nice oaste au gătit împotriva Turcului, nice Camenița au întărit-o cu nești cavai oști, să să sprejânească de turci, că

pe acea vreme avè gâlcevi cu șfedzii, nice țara lor nu să bejenisă pen pălănci, neștiind nemic.

Craiul leșescu era atunce Mihail Vișnoveschie și hatman Sobețchie, care pe urmă au fostu și craiu. Sta sateli pe marginea Țărâi Leșești pline de oameni, și le spunè moldovenii: „Fugiți! fugiți! că vin turcii în țara voastră“. Ei nu credè, sta pe loc. Turcii, cum au trecut Nistrul, cum au început a prăda ș-a robi ș-a da foc, câtu au putut agiunge pen Țara Leșască, fără nice o grijă de leși.

În Cameniță era numai vro 6000 de drăgani, de paza porților, și târgoveții. Și cum au agiunsu turcii supt Cameniță, trei, patru dzile, ș-au bătut din pușci, și s-au și închinat cei din cetatea Cameniței, adeverindu-le turcii milă, dacă să vor închina. Și deschidzând porțile, au intrat turcii ș-au făcut dovă în limba lor și vesălie, mare de izbândă, c-au luat cetate ca acie vestită Camenița, așè pre lesne, fără nice o scădere de oști și vărsări de sânge. Așè da din tunuri, cât să cutremura locul. Și au ieșit toți lăcuitorii Cameniței pe porți afară, cu tot ce au avut. Și i-au aședzat pe toți pe denafară, pe lângă cetate, să lăcuiască.

Iară Volodiovschie, starostele de Cameniță,

dac-au vădzut că s-închină cetatea, el au intrat în ierbărie de-au dat foc, de-au arsu și el cu iarba, socotindu mai bine să-ș facă moarte cu mânule sale decât să încap-în mânule păgânilor rob.

Dece turcii, întărindu cetatea cu pușci și cu zaharà și cu oaste, au aședzat și paș, și prădându cât au pututŭ agiunge oștili turcești în sus prin Țara Leșască, au purces împărățâia în gios, iar pe acel șlah ce au vinit, ș-au trecut Dunărea la Oblușiță cu mult plen de robi și de duiăuîm.

Iară pe Petriceico-vodă l-au lăsat cu oastea sa, cu moldove¬nii, în Hotin, ca să fie de paza țărâi ș-a șlahului Cameniței, ca să nu închidă leșii drumul neguțitorilor, să nu flămândzască oastea din Cameniță.

Trimis-au viziriul la Petriceico-vodă, când era împărăția la Nistru, să aleagă un boierŭ care-i mai de treabă, să-lŭ triimată la cortul lui, că-i trebuiește. Ales-au Petriceico-vodă din toți boierii țării mai de treabă la voroavi pe Miron Costân, care au fostu mai pe urmă și logofăt mare. Și mărgând Miron la cortul viziriului, pusu-l-au viziriul de au șădzut înaintea lui. Și i-au dzis viziriul să-i spuie dreptu: pare-le lor bine

c-au luat împărăția Camenița, au ba? Iar Miron au răspunsu că să teme a spune drept. Viziriul s-au jâmbit a râde și i-au dzis să grăiască, să nu să teamă. Atunce Miron au dzisu că „suntem noi modovenii bucuroși să să lățască în toate părțile cât de mult, iar peste țara noastră nu ne pare bine să să lățască“. Atunce viziriul iară au râs și i-au dzis: „Drept ai grăit“, ș-apoi l-au întrebat cum socotește: lăsa-o-a oastea turcească la Hotin cu Petriceico-vodă să fie de paza țărâi și a Cameniței păn-înŭ primăvară și n-a avè vro primejde de leși?

Iară Miron au răspunsu că nu-i bine să lasă oastea turcească, că este vreme de iarnă, și să șadză oastea de iarnă la un loc n-a putè-o birui țara de fân și de grăunță și de alte bucate, că-i țara săracă, ș-a flămândzi. S-o răschire pen sate, satele înșirati, și or lovi podghiazuri din ceea parte, astădzi într-un sat, mâne într-altul, și păn-în primăvară a pieri oastea împărătească toată, și pentru oastea turcească orŭ strâcă podghiazurile și țara. Numai oastea turcească să să duc-în gios. Numai să le dè voie împărăția să scrie moldovenii la leși, cu rugăminte și cu îmbunături, fiindu tot de o lege. Or crede leșii ș-or lăsa de n-or face stricăciune Moldovei, și or

chivernisi și cetatea de bucate păn-înŭ primăvară.

Și așè au lăsat viziriul după sfatul lui Miron, iar unii din boieri, după ce le-au spus Miron sfatul, dzicè că-i mai bine să lasă turcii, că poate pe dânșii să-i prade leși țara. Iară Miron dzicè că n-or prăda-o, iar de or și prăda-o, nemic n-a hi, decât să le iè inecerii muierile și copii și să rămâie și așădzători, să nu să mai ducă.

Capitolul V

Stătu domnu Petriceico-vodă la vleato 7180. Și dacă s-au aședzat domnu, au rămas cu oastea sa la Hotin, pentru grija podului ș-a Cameniței, păn-în postul Crăciunului. Apoi au vinit la Ieși în scaon.

Iară de primăvară au vinit împărăția păn' la Oblușiță ș-au triimis pe Husăin-pașe cu oști la Hotin. Mărs-au și Petriceico¬vodă, cu oastea și cu toți boierii săi, și domnul muntenescu Gligorie-vodă, iarăș cu oastea sa, la Hotin, iar la Țuțora au stătut caplan-pașe cu oastea turcească.

Atunce leșii gătindu-și oaste, au vinit asupra turcilor la Hotin Sobețchie, hatmanul coronii, care pe urmă au fostu și craiu, și cu Sinavschie, hatmanul polnie, cu frumoasă oaste. Iar Mihail, craiul leșescu, era cu toată puterea sa la Leovi. Turcii, vădzindu

că vine oaste asupra lor, făcut-au șanțuri pe

lângă cetatea Hotinului ș-au intrat în șanțuri, iar moldovenii și cu muntenii, osăbiți într-alte șanțuri, încungiurați. Ce ei, ca ciia cu nevoie, s-au sfătuit ei înde ei, Grigorii-vodă cu Petriceico-vodă, să să închine la leși, să stè cu toții să bată pre turci, ca să nu să apuce a să aședza în cetatea Hotinului pașa, pe cum să aședzasă în Cameniță. Că aședzându-să în Hotin pașa, deci în Moldova, n-are di ce mai domni domnu. Și agiungându-să cu leșii, ei îi chema să vie mai curund, că ei încă vor ținè cu dânșii asupra turcilor. Deci leșii au priimit cu bucurie și îndată s-au pornit asupra Hotinului.

Husain-pașa, ce era saraschériu, cu alți pași ce era în Hotin, înțălegând că vine oaste leșască asupra lor, să sfătuiè cum ari tocmi oastea acolo în șanțuri pedestrimea și cum ari tocmi călărimea afară din șanțuri, să să bată cu leșii. Au chemat și pre domni, pre Grigorie-vodă și pe Petriceico-vodă, la sfaturi, să vadză cum ari socoti și ei. Deci Grigorie-vodă și cu Petriceico-vodă ruga Dumnedzeu și aștepta să vadză cum mai degrabă izbânda leșilor asupra turcilor, ca să nu să poată aședza turcii în Hotin.

Dzis-au pașa acestor domni, după ce au vinit la dânsul: „Marele și puternicul împărat ne-au

trimis cu oaste la această cetate, la Hotin, cu puterea sa ce nebiruită, să ținem locul și cetatea aceasta și să purtăm de grije, și de aret să fim cetății Cameniții, care este de curund luată din nărocită primblarea împăratului nostru, ce s-au primblat până aice, ca să fie raiali Țărâi Moldovii, ce este supt ascultarea împărății. Să fim de aret de apărare despre leși, aflându-să neprieteni împărății despre această margine. Acmu cum socotiți să tocmim oastea, pedestrimea și călărimea, să putem lua izbânda neprietinilor celor ce vin acmu asupra noastră cu oști?“

Iară Grigorii-vodă au răspunsu pașii și au dzis: „În de aceasta nu pociu sfătui într-alt chip, fără numai oastea puternicului împărat, fiindu deprinsă la loc largu călărește a da războiu, foarte este tare și cu nedejde de izbândă fără de nici o sminteală, iar din șanțuri este cu grije a să lupta cu nepriietinii cei denafară. Că de multe ori să prilejaște, cei denafară încungiură pre cei dinlăuntru și-i țin închiși și-i flămândzăscu, și pre urmă de nevoie să închină și cad în mânule vrăjmașilor săi, fără de nici un războiu. Ce eú socotescu să ieșim de aice cu oastea, să lăsăm cetatea Hotinului și să ne pogorâm în gios pre

Prut, unde vom alege loc largu și bun de bătălie. Și de vom vidè că nu putem sta împrotiva nepriietinilor, vii trimite măriia ta de a vini și caplan-pașe cu oaste de la Țuțora și-i vom bate“.

Iară saraschériu-pașe, dacă au audzit pre Grigorie-vodă dzicându-i să lasă cetatea, să iasă la loc largu cu oștili, s-au mâniiat prè tare pre Grigorii-vodă, cât au scos hamgeriul să-l lovască, să-l omoară, și au răcnit de i-au dzis că pentru cetatea aceasta l-au triimis pre dânsul împăratul. Iar Grigorii-vodă cu Petriceico-vodă s-au îngrozit și de sârgu au ieșit de supt cort afară. Și cum s-au dus la otacul lor, îndată au trimis la leși să vie mai curund, să nu zăbăvască. Vinit-au oastea leșască aproape de Hotin tăbărându-să ș-au tocmit oastea pre orânduiala lor de războiu. Ieșit-au și turcii oaste aleasă călărime din șanțuri, și Petriceico-vodă cu moldovenii, și Grigorii-vodă cu muntenii. Și începând războiu, mergè turcii cu năvală asupra polcurilor leșești, iar leșii încet pășind sprejeniè năvala turcilor. Și stând leșii vitejaște, s-au și închinat Petriceico-vodă și cu Grigorii¬vodă împreună cu oștile lor la leși, și s-au amestecat cu leșii și au și început cu toții asupra turcilor a-i tăiè.

Deci călărimea turcilor vădzind așè, n-au mai avut vreme să facă năvală asupre leșilor, ce numai le-au căutat de au intrat în șanțuri la cee pedestrime a lor, ca să să apere, iar steagurile husărești, pășind înainte, au intrat în șanțurile turcești, și după dânșii ceelaltă oaste. Și au și început a-i tăiè pre turci, cât n-au mai putut să să mai îndrepte turcii. Și au și purces în răsipă. Unii au apucat pre pod, ce era pre Nistru supt cetatea Hotinului, alții pin Nistru da, de să înneca, alții pre supt cetatea de stâncă da, de să zdrobiè. Și podul încă s-au rumptu de năvala turcilor la mijlocul Nistrului, de s-au înecat mulțime de turci. Numai câți au apucat cu pașa înainte de-au trecut asupra Cameniții, atâțe au hălăduit. Perit-au optsprădzece mii de turci. Umplutu-s-au leșii și moldovenii și muntenii de cai turcești, și de haine, și de arme, și de bani, și de alte lucruri bune.

După ce au făcut leșii această izbândă, chemat-au pre acești domni de s-au sfătuit să purceadză în gios, să treacă Dunărea în Țara Turcească. Și au orânduit pre moldoveni și pre munteni să margă înainte pre Prut, să le fie de straje și să strângă oștii zaharè. Și cu acè socoteală au purces domnii în gios pre Prut, iar

leșii, așteptând să le mai vie oaste pre urmă, au luat de la Hotin pre supt codru asupra Toporăuților întru întâmpinarea ceielalte oști ce viniè despre Sneatin, ca să să împreune cu toată oastea la un locŭ, să purceadză în gios, precum le era sfatul.

Deci domnii au trecut Prutul pre la Zalucie în ceasta parte, și de acolo s-au despărțit. Petriceico-vodă au mărsu la satul lui la Tătărășeni, și de la Tătărășeni au luat pre supt codru asupra Iubăneștilor întru întâmpinarea leșilor, iar Grigorie-vodă au luat în gios, că nu avè într-alt chip cum face, că-i era doamna și coconii în Țarigrad, în mâna turcilor. Deci hatmanii leșești, vădzindu-l pre Grigorii-vodă că au luat în gios, și calea nu-i era într-acolo, au triimis un domnu să-l întrebe pe Grigorie¬vodă di ce merge pre acolo, că calea oștii nu-i într-acolo. Iară Grigorii-vodă au dat samă cătră acel domnu că merge să de știre țărâi să nu fugă, nici să să bejenească, și să orânduiască conace pentru treaba oștii. Că într-alt chip n-are pre unde merge, că să vor spăriè oamenii și să vor bejeni, și nemică nu vor găsi hrană de treaba oștii. Și acest răspunsu au luat acel domnu leșescu și s-au întors înapoi la hatmani.

Grigorii-vodă, după ce au purces acel domn leșescu înapoi la hatmani cu acel răspunsu, scris-au o carte la hatmanii leșești, și au triimis-o pre de altă parte, să-l ierte și să priimască de la dânsul acè slujbă cu izbândă ce au făcut. Că atâta au putut, iar mai mult nu poate, fiindu-i doamna și copiii în Țarigrad, în mâna păgânilor. Și au purces cum mai degrabă în gios Grigorii¬vodă, de au trecut Dunărea pre la Gălați. Și au triimis de au dat știre viziriului, la Obluciță, că și el au scăpat cum au putut și vine la poala împărățiii.

Deci viziriul, dacă au audzit că vine Grigorie-vodă, s-au mierat, știindu-l că s-au închinat la leși, având viziriul veste de la Husain-pașe că s-au închinat la leși. Nu credè viziriul că vine și tot trimitè ni pre unul, ni pre altul înaintea lui, să vie mai curund. Sosind Grigorii-vodă la Obluciță, au mărsu la viziriul, și l-au întrebat cum au fost lucrul lui Husain-pașe saraschériul la cetatea Hotinului, de au prăpădit oastea.

Atunce având cale Grigorie-vodă cuvintelor sale, au spus viziriului cum au sfătuit pre Husain-pașe să iasă din șanțu cu oastea împăratului, pentru căci că oastea împăratului este deprinsă a da războiu nepriietinilor la

largu, iar nu la strâmtoare. Și Husain-pașe s-au mâniiat și au scos hamgeriul să-l omoară și i-au făcut de au intrat în șanțuri și pre moldoveni și pre munteni. Și viind oastea leșască, i-au încungiurat din toate părțile, și numai pașa au scăpat pre pod preste Nistru, iar pe dânșii pre toți i-au cuprinsu leșii. Ce pre urmă el au făcut cum au putut și ș-au adus capul la poala împărățiii. Deci viziriul, dacă au audzit așè, au dzis că „bine ai fost sfătuit, și nu te-au ascultat“. De care lucru așe ș-au tocmit lucrul, că au adus și marturi Grigorii¬vodă înaintea viziriului, de au arătat. Deci viziriul au triimis de au tăiat capul lui Husain-pașe.

Și pre Grigorie-vodă, de bucurie mare ce avè viziriul că au vinit de s-au închinat de la leși la dânsul, i-au dat iară domnia în Țara Muntenească să fie domnu. Că înțălegând că este hain, pusese domnu pre Duca-vodă în locul lui, fiind Duca-vodă mazil la Țarigrad, și luasă și pre doamna lui Grigorii-vodă cu coconii la saraiul împărătescu, să-i turcească. Deci viziriul îndată au răpedzit la Țarigrad de au slobodzit pre doamna lui Grigorii¬vodă și pre coconi. Și au poprit și pre Duca-vodă să nu margă în Țara Muntenească.

Deci Grigorii-vodă s-au rugat viziriului să-l lasă să margă pre la Țarigrad, să-și vadză casa și copiii, că i să și supărasă cu oastea. Și mergând la Țarigrad, apucatu-l-au muntenii cu multe pâri, mai vârtos Postelniceștii1, fiind și cu a Ducăi¬vodă îndemnătură, temându-să să nu-i smintească domnia ce-i didese.

Și Postelniceștii fusese ieșiți de la închisoarea lui Grigorii¬vodă mai denainte vreme. Că, după ce au vinit Duca-vodă mazil de la Moldova în Țarigrad, și Șerban logofătul, careli pre urmă au fost și domnu, au scăpat, de nu l-au fost prinsu la

1 Familia Cantacuzino, din care făceau parte, între alții, viitorul domn Șerban și stolnicul Constantin Cantacuzino. Își trage numele de la părintele acestora, postelnicul Constantin Cantacuzino.

mână să-l iè, precum au fost prinsu pre ceielalți frați a lui, precum să pomenește mai sus, la ceelaltă poveste a lui, au fost isprăvit Șerban logofătul, cu mijlocul Ducăi-vodă, de au fost mărsu un capegi-bașe de au luat pre toți frații lui Șerban și neamul lui din închisoarea lui Grigorii-vodă din București. Și mergând Grigorii-vodă la Țarigrad, s-au tâmplat și ei

acolo și și-au aflat vreme a-l pârî feliuri de feliuri de pâri pentru cazne și răutăți ce le-au făcut.

Ce Grigorii-vodă era un om harnic și tare, și sămățŭ, și gata la răspunsu și la toate socotelile, și să pârâè față la față înaintea divanului împărătescu cu Postelniceștii, cu Șaitaniceștii, cărora le dzicu și Cantacuzineștii. Și mai vârtos giupânesele lor îl pârâè înaintea divanului împărătescu, că le-au fost puindu pe giupânese de au fost cărat var și piatră, împreună cu țiganii cei de dârvală, la curțile domnești.

Ce Grigorie-vodă au mijlocit cu priietini lui și iară i-au dovedit și i-au pus iară pre toți popreală. Și Șerban logofătul iară prinsese de veste și să ascunsese, ca și întăi. Ce ceaușii împărătești l-au găsit ascunsu în casă la Duca-vodă în pod, și de acolo l-au luat și l-au făcut surgun la Crit. Și mult mustra Grigorie-vodă și să ciortiè cu Duca-vodă ce să punè pentru niște oameni răi ca aceie. Și Grigorii-vodă să gătie să purceadă cu mare vâlfă de al triile rând în Țara Munte¬nească cu domnie.

Numai Dumnedzeu este mult milostiv, iar apoi de sârgu întoarce mila sa, că îndată s-au războlit Grigorii-vodă și au murit. Nărocul

Cantacuzineștilor! Dzicŭ unii să să fie agiunsu Cantacuzineștii cu un doftor și să-l fie otrăvit.

Și apoi, murind Grigorie-vodă, au purces Duca-vodă cu domnia în Țara Muntenească. Și mai cu vreme, după ce au mărsu Duca-vodă în Țara Muntenească, au stătut cu mare cheltuială de au scos și pre Șerban-vodă din surgunie de la Crit și l-au adus în Țara Muntenească și l-au făcut logofăt mare.

De aice înainte lăsăm pentru Țara Muntenească să scrie muntenii, și noi iară ne întoarcem la urmă, să scriem pentru țara noastră.

Petriceico-vodă era om bun și slabŭ, prost, n-au cutedzat să facă ca Grigorie-vodă, să margă la turci, și de la Tătărășeni s-au dus la Iubănești, așteptând pre leși să să scoboare în gios și gândind că să vor mai strânge moldoveni, să să înmulțască oastea, să strângă zaharè, ca să fie de treaba oștii leșești.

Iară boierii moldoveni carii era cu dânsul, vădzind că Grigorii-vodă s-au despărțit și s-au dus la turci, sfătuitu-s-au și ei înde ei și s-au agiunsu și cu toate capetile căpitani slujitorilor să ție la un cuvânt. Și s-au dus cu toții la Petriceico-vodă și au început a să ruga lui

Petriceico-vodă să-i lasă pe acasă, să-și iè fimeile și copiii, să-i dè în laturi, să nu-i iè tătarâi, și iarăși or vini întru întâmpinarea lui Petriceico-vodă. Ce Petriceico-vodă, neștiind că și slujitorii sunt cu dânșii la un cuvânt, oarecum cu simeție le grăiè, și nu-i credè și nu vrè să-i sloboadză, dzicând că și oaste leșască vine multă. Iară Miron logofătul au răspunsu: „Ori să fie voia mării tale, ori să nu fie, noi nu ne vom lăsa casăli să le ie tătarâi“. Și s-au închinat și i-au dzis: „Să fii măriia ta sănătos“, și au ieșit afară. Și aș̀è toți boierii și căpitanii au purces cela după cela pre rând a să închina și au ieșit afară. Și cum au ieșit afară, au început a încăleca pre cai și au purces cu toții în gios.

Iar Petriceico-vodă au rămas numai sângur, numai cu Hăbășescul hatmanul și cu casa lui. Și au început a plânge și a blăstăma pe Miron și pe alții și dzice la ce l-au adus, și au trecut codrul întru întimpinarea leșilor de la Iubănești spre Cernăuți.

Iară boierii, după ce au purces și au mărsu la Căcăceni, s-au sfătuit și au scris cărți la boierii cei de Țara de Gios, la Gavriliță și la Buhuși și la alții, precum ei și cu toată oastea s-au despărțit de Petriceico-vodă și vin în gios la dânșii. Ce să

facă știre viziriului, să poftească domnu dintre dânșii, să-ș puie pre cine vor socoti. Și fără zăbavă și ei își vor alege domnu și vor merge cu toții la viziriul. Și au dat cărțile la Gheorghiță Mitre, să le ducă la boierii carii sunt pomeniți mai sus.

Deci când au mărsu Gheorghiță, au găsit pre toți boierii în Gălați și pe Dumitrașco-vodă Cantacozino pus domnu de la împărăție. Și cum au vădzut pre Gheorghiță Mitre că au vinit cu cărțile, l-au și chemat, de i-au spus de toate, și s-au bucurat, și l-au boierit, l-au pus postelnicu al doile. Ș-au și păzit de au scris, de au făcut știre viziriului, cum că toți boierii și toată slujitorimea și țara s-au lăsat de Petriceico-vodă ș-au vinit și ș-au adus capetili suptu mila împărățâei.

Capitolul VI

Audzindu viziriul, fiind la Obluciță, de lucrurili ce s-au făcut la Hotin și cum s-au hainitŭ Petriceico-vodă, de s-au închinat la leși, acolo, în grabă, nice un domnu sau ficior de domnu mazâl, nu era nimi. Numai ce s-au aflat Dumitrașco-vodă, care era ca capichihaie lui Petriceico-vodă și fusesă mai înainte vreme și visternic mare în Țara Muntenească, la Gligore-vodă.

Și era grec țărigrădean de felul lui, neam de-mpărat creștinescu de Caănîtacozonești, și știè rândul acestor țări. Și neaflându-să nime atunce, cum să pomenește mai sus, l-au pus pe dânsul vizirulŭ domnu în Moldova în locul lui Petriceico¬vodă. Și luându căftan de domnie, au mărsu în târgu în Gălați. Și s-au strânsu toată boierimea la dânsul și oastea, ca pui de potrinichi, după cum s-au scris mai sus. Ș-au orânduit vizirul și un pașă cu câtăva oaste

turcească și un soltan cu 20.000 de tătari, ca să-l duc-în scaon la Ieși și să să bată și cu acei leși ce or vini asupra lui.

Dece leșii, dacă s-au tâlnit cu Petriceico-vodă spre Cernăuți, au purces în gios păn' la...2 , tot depreună. Apoi s-au despărțit, ș-au trecut obuzul leșescu în gios, pănă lângă Movila Răbâii. Dumitrașco-vodă, din Gălați au pornit pe acel pașe cu turcii și pe soltanul cu 20.000 de tătari și cu oastea moldovenească și cu samă de boieri moldoveni, anume Alixandru Buhuș hatmanul și cu Costantin Cantemir sărdarul, care au fostu pe urmă și domnu, și cu Ștefan Cerchezul comisul și cu Mitre și cu frate-său Gheorghiță și alțâi mulți, ș-au purces în tâmpinarea leșilor. Și era în obuzul leșescu cap hatmanul Sinavschii. Și după ce s-au tâlnit acolo la Răbâia, le-u dat războiu prè tare, și s-au bătut toată dzua. Iară când au fostu noapte, au făcut leșii mulțime de focuri, un om câte 5, 6 focuri. Dece pașa au chemat pe Buhuș și pe Cantimir și i-au triimis să iè limbă. Și cându au mărsu, au găsit numai locul și focurile, iar obuzul leșescu să-ntorses-înapoi, că fusesă de toți șesă, șepte mii de leși. Dece spuindu Buhuș pașei, s-au bucurat, ș-au mărsu o samă după dânșâi, păn-au

trecut din Ieși leșii. Și turcii și cu tătari s-au întorsu înapoi, că era în postul Crăciunului, vreme de iarnă. Și leșii s-au tot dus în țara lor, și Petriceico-vodă încă s-au dus cu dânșii, și hatmanul Hăbășescul împreună cu dânsul. Numai ce au lăsat o samă de nemți în Cetatea Neamțului și-n Suceavă, care s-au tâmplat de au ședzut acei nemți într-acele cetăți mai bini de un an. Și era acele cetăți pline de odoare și de haine a toată țara, boierești și neguțitorești, după cumu-i obiceiul la vreme de răscoale, de-ș pun oamenii cine ce are mai bun. Iar în Hotin, după ce au bătut leșii pe turci, n-au mai lăsat nice oaste, l-au lăsat pustiiu.

Dumitrașco-vodă, după ce au vădzut că s-au curățit de leși, rădicatu-s-au cu toată boierimea și s-au dus în scaon în Ieși și s-au aședzat la scaon. Dece Dumitrașco-vodă, temându-să de leși să nu sloboadză nescariva poghiazuri, cu-ndemnarea lui Petriceico-vodă, să-l iè, scris-au la viziriul de au făcut știre de toate de aceste, cum s-au tâmplat. Dece vizirul au poroncitŭ să iernedze tătari în țară, pentru să apere și pe dânsul și raiaua. Iar mai multu au fostu socoteala turcilor, pentru ca să slăbească raiaua, să nu să poată haini lesne. Dzic să fie dzis

viziriul lui Dumitrașco-vodă, cându l-au pus domnu, la Oblușițe: De s-or apuca boierii să facă zapis la mâna viziriului, cum că n-or vini poghiazuri să strâce țara și domnia, va trăi cu pace în Ieși; or rădica să nu iernedze tătarii în țară. Dece o samă de boieri s-au fost apucându să facă zapis, dar Miron logofătul dzicŭ să nu fie priimit la acel sfat, dzicându că s-au făcut multă vrajbă cu leșii și știindu și pe Petriceico-vodă că-i dus cu dânșâi, nu să vor putè răbda să nu sloboadză poghiaz, să strâce țara, și pe urmă a cădè greu în capetele lor; iar așè, de-or ierna în țară, mai bine a hi, că or apăra și țara de poghiazuri, că și în Țara Leșască vas' că ierneadză joimiri și nu mai este nemic. Și așè au socotit și n-au vrut să facă zapis și au lăsat de-au iernat tătarâi în țară.

Dar aceste voroave nu-s nemic, fără cât Dumitrașco-vodă, fiindu grec tălpiz și fricos, cu piele de iepure la spate, și neavându nice o milă de țară, punè pricini asupra boierilor ș-a lui Miron, că sfătuiescu și-i bine să iernedze tătari și ei n-au priimit să facă zapis. Dar lui îi era voie și siliè spre acela lucru, că să temè să șadză în Ieși, să nu vie nescarivai poghiazuri să-l iè din Ieși.

Dece intrat-au tătarâi în țară, ca lupii într-o turmă de oi, de s-au aședzat la iernatic pin sate, pe oameni, din Prut pănă în Nistru și mai sus, pănă în apa Jijiei, nemărui nefiindu nici o milă de săraca de țară, cum arŭ hi fostu țara fără domnu. Așè era jac într-însa, cum arŭ hi fostu ei, săracii, pricina răutățâi, cum arŭ fi ei, săracii, sfătuit să vie leșii cu oastea la Hotin. Cum s-au îndurat a da țara în pradă, fără nice o nevoie! Numai pentru frica cè blăstămățască și chevernisala lui au socotit de au iernat tătarâi în țară păn-în primăvară!

Joimirii în Țara Leșască, ce mânâncă gospodarii casâi mânâncă și ei, și au fricâ și strânsoare de rohmistrii lor, de nu pot face oamenilor răutăți. Iară tătarâi sunt lupi apucători, pradă, robăscu, bat și căznescu pe creștini, neavându grije, nice strânsoare de mârzacii lor. Și tătarâi nu mânca, ca joimiri, ce mânca gospodarii, ce mânca tot carne de vacă și de oai, de nu-i putè să-i biruiască cu hrana, pe dânșii și pe caii lor. Că un sac de ordzu da pe dzi unui cal, și cât nu putè să mânânce un cal într-o dzi îl deșerta din traiște și-l strângè deuseghii, și dac-îl și fârșè bietul om ordzul din groapă, iar tătarul îl făcè pe om de cumpăra

ordzul cela ce strângè el de pen traiște. Mâncat-au tot, și pâne, și dobitoc, ș-au jâcuit tot păn' la un cap de ață. Pe mulți au și robit, cu furiș, femei, fete, copii. Rămas-au biețâi oameni numai cu sufleteli, bătuți și strunciunați, cum era mai rău și mai amar, cum nu să poate nice a scrie, nice a să povesti caznele și ucisurili lor ce au avut de tătari. Dece viindu primăvara, s-au rădicat tătarâi din țară.

Iară nemțâi tot șădè pen cetăți, în Neamțu și Suceavă, și jăcuiè ce putè prin pregiurul cetăților pentru mâncare. Și moldovenii sta cu oastea prin pregiurul cetăților, ca să-i scoată, și nu-i putè, și sta pen pregiurul cetăților și totdeauna avè cu dânșâi bătaie. Și boierimea di pin pregiur era bejeniți de răul lor.

Purces-au la a doeli anŭ viziriul cu oaste în Țara Leșască, pe Nistru, pe di cie parte, tot strâcându și ardzindu pen Podolia cetățile și târgurile cu balemezurile, și hanul cu tătarâi robindu toată Podolia în sus, păn-au agiunsu la Zăravna.

Iară aice au orânduit pe Caplan-pașe, cu oastea turcească și cu moldovenii, de au stătut prin pregiurul cetății Sucevei câtăva vreme, și nu putè scoate pe nemți, pănă au flămândzitŭ și

s-au închinat de bună voie, și viindu-le și poroncă de la leși să iasă.

Iară cei din Cetatea Neamțului, neavându bucate, n-au zăbăvitu mult, ce au ieșit legând tabăra de au mărsu la Suceavă, la ceelalți nemți. Era atunce Alexandru Buhuș hatman, și cum i-au tâmpinat hatmanul Buhuș la Podișoari, aproape de târgul Sucevei, și dându-le năvală vitejește acolo cu slujitorii săi, au rumtu tabăra nemților în două. Atunce au ucis calul de supt hatmanul Buhuș, și cădzusă hatmanul într-un răzor, cu fața în sus, de nu să putè îndată să să scoali. Și nemții năvăliè să-l apuce, iar un căpitan moldovan, anume Decusară, au grăbitu cu calul asupră-le, și s-au apucat hatmanul de coada calului lui Decusară, și, țiindu-să bine, l-au scos din năvala nemților. Dece hatmanul, încălecându-și pe alt cal, le-au mai dat năvală în câteva rânduri, și mulți nemți au pierit, iară pe unii i-au prinsu vii, iar o samă s-au tot apărat, păn-au intrat în Suceavă la ceelalți. Triimis-au nemțâi cei vii, ce i-au prinsu în războiu, și capeteli celor morți în Ieși la Dumitrașco-vodă, și Dumitrașco¬vodă i-au triimis la împărăție. Și șădè pregiur cetate oastea, și nu-i putè scoate; și doi ani tot au țînut nemțâi cetatea Sucevei, nu i-

au putut scoate.

Tâmplatu-s-au de au murit și craiul leșescu Vișnoveschie. Și era multă amestecătură între leși, că nu-și putè alege craiu, și din sus cu sfedzii nu era bine aședzați, din gios îi bătè turcii și cu tătarâi, pe cum s-au pomenitŭ mai sus. Dece leșii au agiunsu la toată creștinătatea, cât sunt în Evropa, și la Neamțu, și la Moscu, și la Franțuz, și la Venețiian, și la papa. Toate crăiile câte sunt creștinești au scris cărți la împăratul și la vuziriul turcescu să dè pace leșilor, să nu să mai atingă de dânșii, că apoi ei cu toțâi s-or scula asupra lor.

Dece viziriul atunce era la Jăravina, și era hanul pe de altă parte și alți pași pe alte locuri, de tot strâca zidurile cetăților și ardè și prăda. Dece atunce la Jăravina, cum au vinit acele cărți de la creștinătate, au și stătut viziriul cu leșii la pace, că acolo la Jăravina era strânsă și oastea leșască. Și așe s-au aședzat: să dè toată Podolia olat Cameniței, din Nistru de la Buceci, pe la Satanova și păn' la Nejiboje, și pe la Lăticiova, cât cuprinde Podolia toată și Ocraina, și să iasă și nemțâi de pen cetăți din Moldova, și poghiazuri în Moldova să nu mai facă, și Camenița să aibă pace de poghiazuri.

Și să coroneáscă și pe hatmanul Sobețchi, să le fie craiu, căce hatmanul Sobețchi avè prieteșug bun cu hanul. Ș-au stătut hanul la mijloc cătră viziriul, de au aședzat să-l puie pe dânsul leșii craiu, și așè, aședzindu-să de îmbe părțile, s-au întorsu viziriul înapoi pe Nistru, pe la Tighine, de s-au dus la Poartă.

Scris-au atunce vizirul la Dumitrașco-vodă, ieșind nemții din cetățile Țărâi Moldovei, să triimiță să le strâce toate, ca altă dată să nu mai vie oști să între într-însăle. Așè se vorovește, că mai mult sfatul și-ndemnătura lui Dumitrașco-vodă au fostu decât voia vizirului.

Triimis-au Dumitrașco-vodă pe Panaitachii ușerul Morona c-un agă turcu, pentru să strâce cetățile, și cu alți boieri. Și atunce, ieșind nemțâi din Suceavă, au întrat acel Panaite, tălmaciu agăi, și cu acel agă ș-au spart săcreile și lădzile unora și altora, care au fostu pusă acolo, și multe lucruri scumpe și odoară au luatŭ, de s-au împlut de avere. Iară mai pe urmă i-au rămas ficiorul, de muriè de foame, a lui Panaitachie.

Dece atunce au strâcat cetatea Sucevei ș-a Neamțului ș-a Hotinului.

Pe hatmanul Buhuș îlŭ ținè la mare cinste

Dumitrașco-vodă pentru vitejâile ce făcusă acolo la cetăți. Când au vinit de la oaste la Ieși, făcutu-i-au mare cinste și alaiu cu toți slujitorii curțâi, cu dobe, cu surle, ca unui hatman ce era vestit, de slujâè domnului cu dreptate și țărâi.

Făcut-au acestu domnu Dumitrașco-vodă un obiceiu rău și spurcat în țară, care n-au mai fost până atunce, de au dat hârtii, de scriu fețele oamenilor de la mic păn' la mare, care au rămas pomana lui, de n-o mai lasă nice un domnu să să uite acea pedeapsă a săracilor.

S-au scornit o ciumă mare în toată țara în dzilele acestui domnu la vleato 7183, de la luna lui iuni, ș-au ținut păn' la ghenarŭ. Ș-au murit mulți oameni, că nu-i putè îngropa și-i arunca prin gropi, de-i năruiè.

Iară Dumitrașco-vodă, vădzindu atâta omor, au ieșit în deal la Gălata cu boierii, și acolo ședè. Și atunce s-au tâmplat un pașe, anume Caplan, fiindu la Țuțora cu oaste, petrecându haznalele ce mergè la Cameniță, i-au vinit farman de la Poartă să mazilească pe Dumitrașco-vodă. Dece Caplan-pașe, cum i-au sosit farmanul, au și triimis la Dumitrașco-vodă, de l-au chemat la Țuțora, și i-au arătat fărmanul cel de mazilie. Și de acolo nu l-au mai lăsat să

să mai întoarcă la Ieși, ce l-au și pornitŭ în gios la Țarigrad. Numai ce au triimis la Ieși de ș-au luat agărlâcul, că doamna lui era la Țarigrad. Iar în locul lui au pus domnu pe Antonie-vodă Rusăt.

Capitolul VII

Dac-au mazilit Caplan-pașe pe Dumitrașco-vodă la Țuțora, au vinit domnu Antonie-vodă Ruset, iară grec țărigrădean, rudă cu Dumitrașco-vodă. Acesta, dac-au vinit în scaunul domniei, fiindu bun și milostiv, s-au apucat a face lucruri dumnedzăiești, beserici, să rămâie pomană. Au dires clopotnița la Sfetei Neculaiu, o au șindilit pestetot și au făcut zidŭ împregiur și au zugrăvitŭ pristolul, cum să vede, și au adus și apă pe vale, păn-în zidul aceștii beserici, carei pe urmă cu vremea s-au astupat, netocmind-o nime. Zidit-au și la mănăstirea Sfetei Savei zidulŭ împregiur, ce n-au apucat să-l istovască. Alŭ doile anŭ a domniei lui au vinit poroncă de au mărsu la oaste cu vizirul la Ceahrin.

Mărs-au și Duca-vodă, domnul muntenescu, și bătându cetatea Ceahrinului câteva săptămâni, și viind oastea moschi¬cească cu un

cneadzŭ, anume Ramadan, au bătut pre turci, și mulți turci s-au înecat în apa Tesmenul. La Antonie-vodă era hatman Gavriliță. Iară dac-au mărsu oastea la Ceahrin, fiindu știind Halep-pașe pe Buhuș hatmanul, carele au mărsu cu o zaharà la Cameniță, și Buhuș hatmanul făcè pod peste Nistru, și viindu oastea leșască, ținè calea să nu lasă zaharao să o treacă la Cameniță. Și s-au făcut un războiu mare, unde sta Buhuș vitejește. Acel pașe, întrebându pre Anton-vodă unde este Buhuș hatmanul, iar Antonie-vodă au datŭ samă că au bolnăvitŭ și n-au putut vini în oaste. Și au făcut pre Antonie¬vodă de au triimis cum mai de sârgu, de l-au adus pre Buhuș tocma acolo la Ceahrin. Și mărgându Buhuș cu slujitorii ce avè pre câmpu pustiiu, au dat preste niște căzaci ce ținè șlevul turcilor la niște stânci de piatră, și nime nu le putè strâca nemic. Iară lovindu-i Buhuș, i-au luat pe toți de grumadzi, pănă n-apuca ei să intre în stâncă. Și mărgându la adunare, au închinat la pașe, pentru care slujbă au dobânditŭ cinste și nume bun de la pașe. Și îndat-au po-roncitŭ pașa lui Antonie-vodă de l-au pus hatman, și să nu afle că-l mai schimbă din hătmănie. Dece pentru Buhuș era și Duca¬vodă, domnul muntenescu,

în¬demnător la pașe ca să-l puie hatmanŭ. Dar și hărnicia lui îlŭ arăta la stăpâni, cum și atunci n-au mărsu cu mânule goale la pașe.

Iară la anul dup-aceasta au mărsu turcii cu oaste și cu dom¬nii acestor țări la Ceahrin și au dobândit Cehrinul cu vicleșugul lui Ramadan. Dzic să fie căḑzut în robie un ficior a lui Ramadan, dintr-un poghiaz ce au mărsu spre Crâm, mai înainte de oști-rea turcilor la Ceahrin, și l-au fostu turcitŭ. Și înțelegându el că este tată-său cu oștili mos¬chicești acolo la Ceahrin, au spus turcilor și să-l ducă și pre dânsu, că, dacă-lŭ va ști tat' său el va închina cetatea.

Dece mărgându turcii a doora cu oști la Ceahrin, au dus pre ficiorul lui Ramadan, și au scris la tat-său să silească să-l scoată din robie. Și agiungându turcii și cu bani la Ramadan, el au făcut vicleșug, scoțindu-și ficioriul din robie. Au îmbătat cu holercă pre căzacii cei din cetate, și dormind beți, au dat știre turcilor, și au intrat turcii în cetate și au prinsu pre toți căzacii și au arsu cetatea păn-în pământ, că era de lemnu și de pământ. Iar Ramadanoschi s-au făcut a fugi și tâmpinându-să cu oastea moschicească ce viniè asupra turcilor la Ceahrin, dac-au înțeles

c-au luat turcii Cehrinul, s-au întorsu înapoi în deșert.

Pe urmă, înțelegându de vicleșugul lui Ramadanovschii, l-au prinsu împăratul moschicescu ș-au topit banii ce-au luat de la turci și i-au turnat în gura lui Ramadanovschii. Și așè ș-au luatŭ plata după fapta lui.

Iară la Poarta împărățâei, pe acie vreme umbla Dumitrașco¬vodă Caănîtacozono să mazâleascâ pre Anton-vodă, și Șerban Caănîtacozono logofătul umbla pentru domnia Țărâi Muntenești, să mazâleascâ pre Duca-vodă, domnul muntenescu. Că pe Șerban logofătul îlŭ lăsasă Duca-vodă camaican în București și ispravnic, să facă curțile domnești acolo în București. Și dac-au gătit curțile, el n-au mai așteptat pe Duca-vodă să vie de la Ceahrin, că atunce au găsit vreme bună de fugă, și s-au dus cu toată casa lui și cu tot neamul lui Caănîtacozonești. C-avè mulți și mari neprietini la Duca-vodă, de sta în tot ceasul să-i mânânce capul, pe toți Cupărești și pe alți boieri de Țara Muntenească, tovarăși cu Cupărești. Și sta totŭ de pârâ. În doo rânduri l-adusesă Duca-vodă, pe gurile lor, la București, să-i taie capul. Numai să punè doamna și cu fratele doamnei, Lupașco

spătarul, fiindu-i cumnat lui Șerban, de-i scote capul. Iar pe urmă, tâmplându-să de-au murit Lupașco spătarul, au vădzut Șerban că n-are cine să mai pune pentru dânsul; numai ce au căutat de au fugit.

Dece Duca-vodă, dac-au înțăles de la Cehrin c-au fugit Șerban logofătul la Udriiu și cu tot neamul lui, s-au mâhnitŭ. Chemat-au pe Costantin stolnicul, fratele lui Șerban logofătul, și pe nepotul său, Costantin Brâncovanul postelnicul, de le-au giurat Duca-vodă cum că n-a avè nice o nevoie, să s-întoarcă iar înapoi. Că stolnicul Costantin îl credè Duca-vodă, că-i era cumnat, și s-a apuca c-a întoarce pe frate-său de la Udriiu înapoi. Și așe au amăgit și ei pe Duca-vodă, de i-au triimis și pe dânșii de la oaste tocma la Udriiu, la ceelalți. Dece Șerban¬vodă, după ce au vădzut și pe frate-său scăpat de la Duca¬vodă, n-au căutat să să mai întoarcă înapoi, ce, avându prietini la Poarta împărățâei, au făcut cum au putut, cu cheltuială, ș-au ieșit domnu în Țara Muntenească. Însă pe Duca-vodă nu l-au putut mazâli, ce au mazâlit pe Antonie-vodă. Ș-au vinit Duca¬vodă din scaonul muntenescu aice în Moldova, în locul lui Antonie-vodă. Întorcându-să Antonie-vodă de la

Ceahrin, au vinitŭ păn' la Soroca. Și-l pârâsă o samă de boieri pe Antonie¬vodă, și Antonie-vodă cheltuisă o sută de pungi de bani și mai bine atunce la vizirul. Și știè că ș-au tocmit lucrul. Ș-au mărsu de ș-au luat dzua bună de la viziriul ș-au îmbrăcat căftan să margă la Ieși cu domnie. Iar Buhuș și alți boieri carei îl pârâsă, dac-au vădzut c-au îmbrăcat căftan de la vizirul, au început a-și prinde caii, să fugă carei încotro or putè. Mărs-au Antonie¬vodă și la chihaieoa, să-ș iè dzua bună. Atunce au și nemerit un agă de la împărăție cu măzâlia. Și acolè, de la chihaieoa vizirului, i-au luat căftanul din spate și l-au pus în here și l-au dus la împărăție la Udriiu. Ș-au pus camaican pe...1, pănă a socoti împărăția să puie domnu. Atuncè, audzind boierii cee ce era să fugă, s-au bucurat ș-au dat laudă lui Dumnedzău.

Iar pe Duca-vodă atunce nu l-au mazilit. Ș-au mărsu de la Ceahrin la București, și în București au triimis de l-au mazilit. Au vinit cu mazilia Costantin Brâncovanul postelnicul în București, cu cealma în cap, făr' de veste, de nemic nu știè Duca-vodă, împreună cu schimi-aga, să-l ducă în Țara Moldo¬vei, și-n locul lui să fie Șerban logofătul.

Umblat-au Brâncovanul postelnicul, nepotul lui Șerban-vodă, ca să prindză pe toți neprietinii lui Șerban, să-i ție la-nchisoare, păn-a vini Șerban-vodă cu domnia de la Țarigrad. Dece pe Cupărești, fiind greci, nu i-au putut lua de la mâna Ducăi¬vodă. Iar pe boierii muntenești carei era dușmani lui Șerban¬vodă, Staico păharnicul și cu alțâi, dac-au prinsu de veste, au făcut cum au putut ș-au fugit ș-acee în Moldova. Iar pe Hrize și pe alți mulți boieri muntenești au prinsu-i și, după ce au vinit Șerban-vodă, pe toți i-au omorât cu grele și cumplite morți. Iar Duca-vodă au purces la scaonul său în Moldova în postul Crăciunului.

La vremea lui Antonie-vodă, după ce s-au întorsu de la Jăravina vizirul și cu hanul, coronit-au leșii pe Sobețchie craiu la vleato...1. Și după ce l-au coronit, stătut-au cu toată recipospolita de au ales pe un domnu mare leșescu, de l-au triimis sol la Poartă pentru întemeierea și așădzământul păcei ce au fostu făcut la Jaravina. Ș-au trecut pen târgu pen Ieși cu mare pofală, și i-au ieșit Antonie-vodă înainte și i-au făcut mare cinste și pofală. Ș-au făcut multă zăbavă la Țarigrad. Târdziu s-au întorsu la țara lui.

Antonie-vodă, măcar că era grec și strein țărigrădean, dar era mai bun domnu decât un pementean, că nice un obiceiu rău în țară în dzilele lui n-au făcutŭ, ce încă și câte au găsit de alții rele multe au lăsat. Numai la toți domnii să află câte un musaip om rău. Așè și la Antonie-vodă era o rud-a lui, anume Alixandru Ramandei, postelnic mare, grec simățŭ, mândru, nebun, lacom. Trecè peste toți, nu cunoștè pre nime, având trecere și cinste de la Antonie-vodă.

Dar încăși, pe cum văd acmu, musaipii la domnu, nu numai streini, ce și de a noștri moldoveni, carei au cinste și sunt aproape la domni, au întrecut cu dzece părți cu răutatea și neomenia pe Ramandiiu, că Ramandiiu nice un obiceiu rău n-au îndemnat pe domnu să facă, nice au făcut. Iar aceștie de pe acmu, câte ciume și răutăți toate le-au scornit și le-au făcut, precum le-ți vidè la rândul lor înainte, că s-au însămnat tot anume la ce domnu s-au făcut și cine-au fostu musaipii.

Fost-au și ficiorii lui Antonie-vodă dezmierdați. Fără frică umbla prin țară, cu mulți ficiori de mazâli, nebuni, strânși cu dânșâi, de făcè multe giocuri și bețâi și nebunii

prin târguri și prin sate boierești, de lua femeile și fetele oamenilor cu de-sâla, de-ș râdè de dânsăle, ce nu numai a oameni proști, ci și a oameni de frunte. Ce, deși obliciè Antonie-vodă, încă nu le dzicè nemic și nu-i certa cu cuvântul, ca un părinte ce le era. Și pentr-acie poate în osândă mai pe urmă Antonie¬vodă au cădzut. C-au mărsu boieri la Poartă de l-au pârât prè tare la Poartă, cu multe năpăști, în loc de bine ce au făcut Antonie-vodă țărâi, de n-au scos nice un obiceiu rău. Cu acestu fel de mulțămită boierii i-au mulțămit, că l-au închis turcii, și l-au bâtut, și l-au căznitŭ cu fel de fel de cazne. Păn' și tulpanuri supțiri îl făcè de înghițiè ș-apoi le trăgè înapoi, de-i scotè mațăle pe gură. Și l-au făcut de au dat 1000 de pungi de bani și mai bine. Și după ce l-au slobodzitu-l turcii să margă la casă-ș și apropiindu-se de casă-ș, numai ce-au vădzut că-i arde și casa; și puțintele odoară ce-i mai scăpasă, mistuite în casă, au arsu și acele. Vedeți păcatul și osânda la ce aduce pe om la vreme de bătrânețe: sărăcie și caznă! Cât au mai trăit, cu milostenie îș ținè viiața lui, și ficiorii lui, la mare lipsă, să hrăniè cu păscăria în Țarigrad.

Dar și boierii cee ce l-au pârât, încă nemic nu

s-au mai ales de casăle lor. L-Alixandru Buhuș hatmanul nemic nu i s-au ales de casa lui și de ficiorii lui, care să vede și păn-astădzi. Așijdere și Miron Costân logofătul, când au pus Costantin Cantemir¬vodă de i-au tăiat capul în Roman, ce-i poveste scrisă înainte la rându. Dzicè și strâga în gura mare că nu-i vinovat cu nemic lui Cantemir-vodă și pere pe dreptate. Numai osânda lui Antonie¬vodă îlŭ gonește, și pentr-acee piere, că l-au pârât pe strâmbă¬tate. Și alțâi mulți ca acesta. Dece bine-r fi, fraților, să nu vă îndesați a pârî domni, că-s stăpâni și pomăzanici a lui Dumne¬dzău. Măcar de v-arŭ și poronci domnul atunce, care-i stăpânitor, încă din cele drepte să le mai împuținați, iar năpăști să nu puneți, că osânda nu să iartă, nice trece pe mulți. Amŭ vădzut îndesându-să, pentru cinste să dobândească, de pârăscu domni și să laudă între dânșii, că să tem domni de dânșâi, că știu bine a pârî. Iar pe urmă, de cest fel de hărnicie nice pe unul n-am vădzut viindu la precopseală.

Capitolul VIII

Vinit-au Duca-vodă cu domnie în Țara Moldovei din Țara Muntenească cu a trie domnie la vleato 7187. Ș-au intrat în Ieși în șesă dzile a lui dechevri, la Sfetei Neculaiu. Vinit-au și câțiva boieri muntenești aice în țară cu Duca-vodă, de frica lui Șerban-vodă, precum s-au scris mai sus. Atunce era greu în țară pentru zaharale și meziluri la drumul Cameniței și cheltuială cu schimbatul pașilor din Cameniță. Din Ieși păn-în Cameniță era pustiiu încă din iernatul tâtarâlor din dzilele lui Dumitrașco-vodă. Și aședzind slujitori în Tabără și în Ștefănești, Antonie-vodă ținè mezilul din Ștefănești păn-în Cameniță. Iar pe urm-au aședzat oameni în Hotin și-n Pererita. Viniè poghia¬zuri din Țara Leșască la drumul Cameniței, de loviè pe turci și pe neguțitorii ce mergè la Cameniță, și făcè multe pagube și strâcăciuni.

Iară dacă s-au întorsu solul de la Poartă, cel

leșescu, ce trecusă la Antonie-vodă, au ales loc Cameniței ș-au hotărât toată Podolia să fie olat Cameniței: din Nistru de la Buceci păn-în Ocraina și cu Ocraina cu tot păn-în Cehrin și păn-în Vozie în gios au rămas tot supt ascultarea turcilor. Ș-au ieșit mulțime de ruși dinluntru, din Țara Leșască, de s-au aședzat în olatul Cameniței, de s-au făcut sate și raiè, de-u pus subași pen sate după obiceiul lor. Și umbla turcii la leși și leșii la turci fără nice o grijă. Atunce și-n Moldova s-au aședzat slujitori pe la mezâluri și pe la margine și a să face și slobodzii pe la Cernăuți și pe la Hotin.

Iară în al doile anŭ au tăiat Duca-vodă pe trii boieri, anume pe Vasâlie Gheuca vel-visternic și pe Gheorghie Bogdan vel¬jicnicer și pe Lupul sulgerul, carei au fostu făcut cărți hicleni, cu iscăliturile lui Dumitrașco-vodă, la orheieni și la lăpușneni, să să rădice cu oaste, să margă să prindză pe Duca-vodă, cu toată casa lui, și pre o samă de boieri a lui, și cu izvod de ce morți să-i omoare pe toți. Și triimițindu cartea acie cu Lupul sulgerul, ca cum vrè hi de la singur Dumitrașco-vodă, la căpitanii de la acele ținuturi. Iar un căpitan, anume Decusară, dac-au înțeles ce scriè într-acea carte, s-au făcut a

triimite poronca la alți căpitani, iar pe de altă parte au și vinit cum mai de sârgu la Ieși, de au mărsu la Buhuș hatmanul de l-au întrebat, c-o lui știre este? Ce Buhuș, neștiindu nemic de aceste, îndat-au mărsu la curte de au spus Ducăi-vodă. Și Duca-vodă au triimis pe Gheorghiță Ciudin sărdarul de au prinsu pe Lupul sulgerul cu acea carte vicleană. Iar Ghieuca și Bogdan nu știè nemic. Ce cum l-au adus pe Lupul sulgerul la Duca-vodă, l-au întrebat Duca-vodă pe Lupul sulgerul c-o cui învățătură au făcut aceste.

Iar el au spus că l-au triimis Gheuca și Bogdan. Și îndată Duca-vodă au triimis niște bulubași cu simeni de i-au luat de pre la gazdele lor și i-au închisu-i. Și a doa dzi i-au scos la divan, între toată boierimea, și ei nemic n-au mai putut să tăgăduiască faptele lor, și au spus drept că ei suntu vinovați. Deci Duca-vodă mult i-au mustrat și au orânduit pe Toader Flondor vel-armaș de le-au tăiat capeteli a tustrii dzua amiadză¬dzi la fântâna denaintea porții domnești. Și în locul Gheucăi au pus visternic mare pe Toderașco Caănîtacozono, ficiorul lui Iordachi celui bătrân. Fost-au giupâneasa Gheucăi vară primare cu doamna Ducăi-vodă,

Nastasia, dar nemic nu i-au putut folosi.

Iară după ce s-au plinit 2 ani de domnie Ducăi-vodă, au mărsu la Țarigrad, la împărățâe, avându pâră cu Ștefan-vodă, ficior Radului-vodă, pentru logodna ce făcusă cu fiică-sa Catrina, că, fiindu ficiorul Radului-vodă grozav la față, punè pricină și nu vrè să i-o dè. Dece au rămas ficiorul Radului-vodă pe Duca-vodă de la divanul împărătescu.

Atunce au cheltuit Duca-vodă mulți bani la Poartă, aproape o mie de pungi de bani. Și i-au dat turcii și hătmănia Ocrainei, căftan, și șlic, și buzdugan, și un tui. Și din Țarigrad au purces depreună cu ficiorul Radului-vodă, ginere-său, cu 3 tuiuri și cu buzdugan, de-l ducè înaintea lui, cu mare alai intrându în Iași.

Îndatăși s-au apucat de au făcut mare și frumoasă nuntă. Triimis-au în toată țara de au poftit pe toată boierimea și mazâlimea de la mic păn' la mare, și de alte căpitenii, ce nu cu poroncă, și cu poftă. Și după ce s-au strânsu cu toții la Ieși, făcutu-le-s-au oboroace tuturor de la domnie, de le da toate ce le trebuiè, de nu cheltuiè nime nemic.

Așijdere mai adus-au opt soli, 2 din Țara Muntenească, 2 din Țara Ungurească și 2 din

Țara Leșască și 2 din Țara Căzăcească cè mare de piste Nipru, de au adus solii multe daruri și frumoasă, de au închinat Ducăi-vodă. S-au veselit 2 săptămâni cu feluri de feluri de muzâci, și de giocuri, și pelivani, și de pușci. Și giuca 2 danțuri pen ogradă și pe ulițe, cu toți boierii și giupânesele împodobiți și toți neguțitorii și tot târgul. Și un vornic mare purta un cap de danțu și alt vornic mare alt capu de danțu, îmbrăcați cu șarvanele domnești. Numai mirili și mireasa, fiindu ficiori de domnu, nu giuca în danțu pe afară, numai ce giuca boierii. Cât nu era nuntă, și era minune. Și după ce au nuntit, au mulțămit solilor, și s-au dăruit bine și s-au dus la țărâle lor.

Pe urmă s-au gătit ș-au purces la Ocraina, la Nemirova. Și s-au strânsu toată căzăcimea acolo la Duca-vodă, la Nemirova. Ș-au ales din capete dintre dânșii ș-au pus giudecători și polcovnici și sotnici și le-u pus și-n locul lui nemesnic, în loc de hatman, să le poarte de grije lor, anume Ene Gredinevici, omŭ slujit, știindu limbă căzăcească, de neamul lui grec. Ș-au făcut și curți lângă Nemirova, în marginea Buhului, ș-au făcut și alte curți în marginea Nistrului, la Țicanovca, împotriva Sorocii. Și de-colo s-au

întorsu de toamnă la Ieși. Și stăpâniè Duca-vodă și Ocraina și Țara Moldovei, domnu cu trii tuiuri. Și acolo, cându au fostu la Ocraina, multă cinste au făcut căzacilorŭ.

Dup-acee mărs-au în primblare la un sat a lui, ce este în ținutul Neamțului, anume Prăjăștii, avându și curți acolo, cu toată casa lui, cu ginerii și cu ficiorii lui și cu toată boierimea și curtea lui. Ș-au zăbăvitu acolo vro 2-3 săptămâni, îmblându pe la vânaturi și pe la alte sate a lui. Chematu-l-au în cinste și un boier, anume Costantin postelnicul Ciobanul, la un sat a lui, anume la Silește, de l-au cinstit 2 dzile. Și așè iar s-au întorsu la Ieși la scaon.

Duca-vodă, vrându să scoată banii ce cheltuisă la Poartă pentru hătmănia Ocraenei și avându și casă grè, cu mare cheltuială, și nu cheltuiè ca un domnu după putința țărâi, și vrè să cheltuiască ca un craiu, și vădzind și vicleșugul boierilor celora ce i-au tăietu-i, de cum era rău de fel, încă mai rău s-au făcut și mai groaznic asupra boierimei și asupra țărâi. Scos-au niște hârtii pe țară, mari câte de 6, de 8 ughi, și câte n-au îmbrăcat pe fețe le-au dat năpăști pin sate. Și după ce au dat tablele în visterie, au aruncat orânduiele pe hârtii de un

galbăn 16 galbeni. Care luasă hârtie de șesă galbeni îi făcè mai bine de o sută. Și dacă nu găsiè cu ce plini de la om, lua altuie pentru acela. Și pe unde era pustiiu, făcè pe zlotaș de plătiè de la casăle lor. Și-i bătè pe zlotași cu buzduganul, de au omorât vro doi, trii. Deci vădzind că mor de buzdugan, au făcutŭ un bățŭ în optu muchii, de bătè pe boieri și pe zlotași cu bățul. Și-i punè pe boieri dăjdi, și-mprumuta peste putința lor, câtŭ nu să mai putè plăti. Că era boul 2 galbeni și vaca un ughiu, și istoviè zlotașii tot. Nice cu odoarăli ce le zălojâè pe la neguțitori. Ce era pline închisorile de boieri și grosurile de cei săraci, de-i bătè și-i căzniè cu capeteli pen garduri, și leșinați de foame, și bărbați și femei. Și muriè prin grosuri.

Și giupânesă sărace încă le lega la pușci și le închidè la simeni pentru bani. Pentr-acea vrăjmășie și groază ce-i umplusă inema diiavolul de lăcomie ce avè, urât-au toți pre Duca-vodă. Și să ruga toți lui Dumnedzău să-i mântuiască de mânule lui, și-l blăstăma de la mic păn' la mare, de audziè slugeli lui cu orecheli. Atunce fugit-au mulți boieri și mazâli de groaza lui pentr-alte țări, de s-au pustiit casăle. Tudosâe Dubău vel-spătar au fugit într-o

noapte din târgu din Ieși în Țara Leșască. Așijdere și Savin Zmucilă vel-medelnicer și cu frate-său Gheorghiță postelnicul. Și i-au agiunsu gonașii lepcani în codrul Herței, și s-au bătut cu dânșâi, și nu le-au pututŭ strica nemică. Și Moțoc și alțâi mulți. Iar la anul, la vleato 7190, gătitu-s-au vizirul de oaste, să margă asupra nemților.

Vinit-au poroncă și la Duca-vodă să margă în oaste. Făcut-au mare gătire de oaste, c-au adus și câteva polcuri de căzaci de la Ocraina, și călărășime, și lefecii, și curteni, și hânsari. Și pe țară au orânduit oameni de oaste, și boieri, și mazâli, câte cu 10-12 slugi. Ș-au pus și pe un Brahă căpitan de au făcut un steag de oameni tot din vătajâi boierilor ș-a giupânesilor celor săraci.

Ș-au purces cu toată oastea sa de aice din Ieși în 20 dzili a lui aprilŭ. Boierii și țara, toți era bucuroși să purceadză Duca¬vodă în oaste, să hălăduiască de vrăjmășia lui. Și-l blăstăma toți să nu să mai întoarcă de unde mergè. Că și atunce la purces, multă strânsoare pentru rămășița banilor birului să istovască boierii. Și nu putè istovi, că bani nu era necăiuri, vândzare în vite nu era. Ce și pre cale, păn' la Focșeni,

mărgându cu oastea, tot zapceituri era. Mergè încetŭ și făcè oturace, câte 5-6 dzile și mai mult, la un locŭ, pentru tătari, trecându hanul cu tătărâmea pre la Fălciiu. Atunce multe jacuri au făcut pen țară, slobodzindu-să tătarâi prin sate și pre la casăle boierești, păn-au trecut în Țara Muntenească, mărgându la oaste. Și dacă s-au strecurat tătărâmea di prin țară, ș-apoi au trecut și Duca¬vodă pe la Focșeni cu toată oastea lui. N-ar hi făcut tătarâi atâta stricăciune în țară trecând, de-r hi dat Duca-Vodă poclon deplin, pecum cerè. Numai Duca-Vodă n-au vrut să-i dè.

Rămas-au camaicani în Ieși Neculaiu Racoviță logofătul și Pălade spătarul și Toderașco visternicul, carei, la purcesul Ducăi¬vodă, s-au sfătuit cu o samă de boieri de cee ce au mărsu cu domnia în oaste ca, de s-arŭ mai întoarce Duca-vodă, ei să nu vie cu dânsul, că nice ei nu-l vor aștepta în Ieși, ce să vor duce să-ș prindză capeteli printr-alte țări, că nu-l mai pot sătura. Mărgând Duca-vodă cu oastea prin Țara Muntenească, au trecut peste munte pre la Logoj, pre la Timisvar, pre la Sarvaș, pre la Sonnoc, ce este la apa ce să cheamă Tisa, și de acolo la Dunăre, la cetatea Buda. Au trecut

Dunărea pe pod din gios de Buda. Într-un câmpu au agiunsu pe Șerban-vodă cu oastea, și au vinit Șerban-vodă de s-au adunat cu Duca-vodă, iar vizirul cu oastea și tătărâmea era înainte la Stonbeligrad1. Viziriul Kara Mustafa-pașe atunce cu acee gătire mergè anume să dobândească cetatea Enâcul, ce este în marginea Țărâi Nemțești, cu îndemnarea lui Tiuchiun-grof și altor domni ungurești, ce îndemnasă pe viziriul să margă. Dece nemțâi, avându veste de vinirea oștilor turcești la Enâc, au grijit cetatea cu oaste și cu bucate. Sosindu vizirul cu oastea la Enâc, au prinsu limbă, care au spus că cetatea Enecul este grijită foarte bine și cu tărie mare, nu o va pute dobândi. Iar cetatea Beciul este făr' de nice o grijă: nice oaste, nice bucate nu au sosit, numai cei de locŭ în cetate. De va merge, pre lesne o va dobândi. Luându această veste, viziriul nemic lângă Enec n-au zăbovitu, ce au și purces cu oastea în sus, pre lângă Dunăre, la Beci și au tăbărât lângă Beci. Și-n 5 dzile a lui iiulie au început a bate din tunuri.

Împăratul nemțescu era cu oști atunce într-altă parte, de să bătè cu alți megieși a săi, iar în Beci era numai un ghinăral, anume Sterimbeg, cu 25.000 de nemți. Și au zăbăvitŭ turcii

pregiur cetatea Beciului din 5 dzile a lui iiulie pănă în 2 dzile a lui septemvrie. Și nepărăsitŭ da din tunuri, cum și din cetate să apăra bărbătește. Și era în mare strânsoare cei din cetate, cât era în cumpănă de pieire, neviindu-le agiutorŭ nice de o parte, păn' ce au vinit Sobețchi, craiul leșescu, cu oaste și au bătut pe turci și au mântuit cetatea Beciului de năvala turcilor. Și întorcându-să viziriul făr' de nice o izbândă, l-au zugrumat în Beligrad și i-au dus capul la împărățâe. Că el s-apucasă că va aduce cheile cetățâi la împărăție, a Ianâcului, apoi și a Beciului, iar Dumnedzău nu i-au agiutatŭ după simeția lui. Ce au rămas Țara Nemțască prădată și arsă, cât numai pământul au rămas pe urma lor. Dacă s-au întorsu oastea turcească de la Beci, au vinit la Buda, și pogorând și oastea leșască pe Dunăre în gios la Hostrohon. Iar turcii s-au simețit și s-au întorsu înapoi ș-au lovitŭ pe leși, și leșii, fiindu netocmiți, nu i-au putut sprejâni ș-au îndreptat înapoi a fugi. Atunce au pierit ficiorul hatmanului polnâe și alțâi mulți, și aproape era să piară și craiul Sobețchi. Numai nărocirea lui au fostu că l-au tâmpinat niște polcuri de husari, de l-au mai rătuit, păn-au agiunsu și pedestrimea. Nemțâi

dece iar i-au înfrânt pe turci, ș-au rămas izbânda la creștini, iar cu mare scădere oștii leșești.

Și păn-a vini pieirea vizirului și zăbăvind la Buda, nice pre domni acestor țări nu vrè viziriul să-i lasă să vie înainte. Pârâtu¬s-au atunce Duca-vodă cu Șerban-vodă la vizirul pentru o somă de bani, ce au rămas la Duca-vodă, a Țării Muntenești, cându au fost domnu în Țara Muntenească. Și l-au rămas Șerban-vodă pe Duca-vodă să plătească toți banii la visteria împărătească. Dece luându-și dzuoa bună Duca-vodă atunce de la vizirul, să vie în țară, au lăsat zălog la vizirul pentr-acei bani pe Apostol Catargiul vel-comis și pe Tănase de Soroca, păn-a triimite banii. Și Duca-vodă au purces în gios, de au vinit la ținutul Putnei, la satu la Domnești, iară doamna cu casa lui au lăsat-o în Focșeni. Că fugisă doamna din Ieși mai nainte, de leși, la Brăila și i-au ieșit Ducăi-vodă înainte la Focșeni. Vizirul încă, dac-au purces Duca-vodă, încă i-au vinit sconcenie, pecum scrie mai sus, de au pierit, iar boierii care era zălog atunce, perind vizirul, atunce au fugit. Ce n-au vinit la Duca-vodă, ce s-au dus în Țara Ungurească, că le-au fostu casăle acolo, cu alți

boieri ce pribegisă din Moldova.

De la Domnești, Duca-vodă scriè la camaicani, la Neculai Răcoviță vel-logofătŭ și la Toderașco vel-visternic și la altă boierime, să iasă din Hangu din bejenie, să margă la dânsu la Domnești, să nu să teamă de leși, că leșii sunt niște tălhari. Iar boierii, cum i-au vădzut cartea, îndatŭ au făcut pătăști și au fugit pe potică în Țara Ungurească, în Giurgedŭ, cu toate casăle lor, ca să nu mai dè într-ochi cu Duca-vodă.

Iară când ș-au luat dzioa bună Duca-vodă și cu Șerban¬vodă de la veziriul, și i-au îmbrăcat veziriul cu caftane, au fost dzicând Șerban-vodă Ducăi-vodă: „Iacă în Țara Moldovii să aude că au ieșit leșii. Blem pe la mine, că îți este și doamna la Brăila, și-i șidè câtăva vreme acolo, și te voi griji de conace, și pănă vii vidè cum a mai fi. Și de acolo te vii putè chivernisi și vei merge cu temei“. Iar el n-au vrut să facă așè, pe cum îi dzice Șerban-vodă, și au trecut Dunărea în ceasta parte, de au vinit pin Țara Ungurească, de au mărsu pe la Apafi Mihai, craiul ungurescu, la Biliigrad. Și i-au făcut craiul masă frumoasă Ducăi-vodă, și l-au cinstit tare, și au giucat amândoi și cu toți boierii. Și craiul ungurescu încă îi spune Ducăi-vodă să vie în

Țara Moldovii, că au vinit în țară alt domnu de la leși, ce să aștepte acolo la dânsul, și-i va da de toate ce i-a trebui, sau, de a vrè, să-i dè câteva mii de cătane, să-l pitreacă pănă la scaon. Și el nici așe n-au priimit. Și purcegându de acolo și agiungându la Cotele, lângă Brașov, o samă de boieri a Ducăi-vodă, cărora le era giupânesele în Țara Muntenească cu doamna și era la un sfat cu ceielalți boieri din Moldova, cu caimacamii, sfătuiè pe Duca-vodă să treacă de la Brașov în Țara Muntenească, gândind că-ș vor apuca giupânesele și să vor închina la leși cu ceielalți boieri, ce era caimacami.

Iară Miron logofătul și cu Buhuș hatmanul și cu Costantin postelnicul Ciobanul, fiind mai aproape de casa Ducăi-vodă, n-au priimit acel sfat să treacă de la Brașov în Țara Munte¬nească, dzicându: „Dacă n-am mărsu pin Țara Muntenească, cându ne îmbiè Șerban-vodă, iar de aice ce să căutăm? Ce mai bine este să mergem drept pe Oituz, și dacă vom vidè că n-om putè merge la Iași de răul leșilor, noi om lua pe Trotuș în gios și om merge la Focșani“. Și pe acel sfat au purces și au ieșitŭ pe Oituz. Deci oastea Ducăi-vodă, fiindu supărată de la Svetii Gheorghie pănă la Svetii Nicolai, s-au și răsipit,

carii încotro au putut, pre la casăle lor. Și au rămasŭ numai doao steaguri de lipcani și puținei siimeni. Deci la Iași n-au avut cu cine merge și au luat în gios de s-au dus la Domnești.

Boierii carii sfătuiè pe Duca-vodă de la Brașov să margă pin Țara Muntenească, dacă au vădzut că nu le ascultă sfatul lor, ei s-au răzlețit de Duca-vodă, de la Brașov, și s-au coborât în Țara Muntenească, de ș-au găsit giupânesele acolo, după cum le era sfatul cu ceielalți boieri, când au purces din Iași la oaste, ca să-l părăsască pre Duca-vodă, să nu-l mai vadză în ochi. Anume Gavriliță Costachi vel-vornic și Ion Racoviță vel-păharnic și Gheorghiță tretii-logofăt și alții s-au dus în Țara Muntenească, pecum mai sus s-au scris.

Viindu veste în Țara Leșască precum craiul Sobețchii și cu nemții au bătut pe turci la Beciu, au și început a să slobodzi poghiazuri în Podolia, în raiaoa turcească, a tăiè și a robi pe turci. Deci turcii, câți au putut prinde de veste, au fugit și s-au închis în cetate în Cameniță, iar prostimea, satele, s-au răsipit carii încotro au putut. Și au început a să slobodzi tălhărit și în Moldova și Brăneștii de la Cernăuți, și au început oamenii de la câmpu a să bejeni spre

munte.

Atunce boierii caimacami îș făcè spaimă, mai mult ei decât alții. Îș găsisă vreme de au spăriiat pre doamna Ducăi-vodă, de au fugit în gios la Brăila. Și au fugit și boierii la munte, să nu mai dè ochi cu Duca-vodă, să-și mai dè sama de atâta mulțime de rămășiță ce le era asupră, precum mai sus s-au scris. Atunce și oamenii carii era închiși câte de un an și mai bine pe la târguri și grosuri s-au slobodzit și au dat laudă lui Dumnedzeu.

Rădicatu-s-au Petriceico-vodă din Țara Leșască cu boierii carii era pribegi cu dânsul, și au vinit cu oaste în Moldova. Și s-au coborât Petriceico-vodă la Suceavă cu Demidețchii și cu Conețchii și cu puținte oaste căzăcească, să iè Moldova, să margă să bată Bugeacul, fiindu tătarâi duși în oaste la Beciu. Și de la Suceavă s-au coborât Petriceico-vodă la Iași și au triimis pe Savin medelniceriul Zmucilă, carele pe urmă au fost și ban, și pre alții prin bejenii, de scotè oamenii la oaste, pe moldoveni, pe unii de voie, pe alții de nevoie. Și s-au dus împreună cu căzacii și cu Conețchii în Bugeac, iar Petriceico-vodă au rămas în Iași. Deci tot tăiè și arde în Bugeacu tătarcele cele burduhoasă, le spinteca

și punè copii pin pari, și slobodziè robii de pin obezi, și-i lua cu bucatele cele tătărășți, și aducè duiumuri multe, cât nu mai putè să le iè sama. Că nu avè cine să le stè împotrivă. Și așè au umblat câtăva vreme, ardzindu și stricându Bugeacul.

Duca-vodă, dacă s-au aședzat în Domnești, au triimis pe Buhuș hatmanul de au bătut pre niște adunături ce era cu Vasilie Hăbășescul. Să strânsese multe căpitenii și oameni de țară la Movileni, în malul Siretiului, despre Tecuci. Și era și aceie mergători la Bugeac. Și i-au răsipit, cât nu s-au putut apuca de nemică.

Petriceico-vodă, dacă au sosit în Iași, îndată au slobodzit poghiaz căzaci și leși, cu Demidețchii și cu Costantin Turculeț polcovnicul și cu Bainschii sărdariul, să margă să lovască pre Duca-vodă la Domnești. Și purcegându poghiazul din Iași, au mersu pre Siretiu în gios, și luundu mazili și căpitani și slujitori și pre cine afla pin țară, să se înglotească cât de mulți.

Duca-vodă, înțălegându că vine poghiaz pe Siretiu, s-au sfătuit cu boierii cum vor face. Buhuș hatmanul sfătuiè să să coboare Duca-vodă din Domnești la Focșani, la margine, că

este mai fără de grije, și să vor găsi și slujitori în lefe, dacă ar trebui, că în Domnești este cu grije. Doamna Ducăi-vodă încă vinisă de la Brăila în Focșani. Iar Miron logofătul au sfătuit să nu să clintească nicăiri din Domnești, că aceie ce vin sunt niște tălhari. „Ce putere au ei să vie asupra mării tali? Să nu dăm locul, că pământul acesta este frământat cu sângele moșilor și a strămoșilor noștri!“ Și cu acest sfat înșelătoriu nu s-au clătit Duca-vodă din Domnești, ce au făcut căutare slujitorilor siimenilor, și s-au aflat numai șesedzăci de siimeni. Și i-au băgat în curte, că până atunce era denafară. Era și lipcani, optdzăci de oameni, la doao steaguri. Aceasta au fost luni, în dzioa de agiunul de Crăciun. Și au trimis Duca-vodă doi¬sprădzăci lipcani cu Muharecico, căpitanul lor, în sus spre Răcăciuni, de straje. Și a doa dzi era să margă și hatmanul, în dzioa de Crăciun, cu ceielalți lipcani întru întimpinarea poghiazului. Iar sosindu poghiazul la Răcăciuni întru acè seară, au prinsu pre lipcani acolo în Răcăciuni și i-au tăiat pre toți. Numai unul au scăpat și, viind noaptea să dè știre, au dat piste niște oameni la Copăcești, pe apa Trotușului. Și dându-i un om să-l ducă la Domnești, el l-au dus pintr-o

dumbravă, rătăcindu-l pănă în dzio. Și când au sosit lipcanul drept Domnești pin dumbravă, atunce și poghiazul au fostu agiungându la curte în Domnești fără de veste. Și încungiurându curtea, era să intre pe poartă un rohmistru ce viniè înainte. Ce întâmplându-să în poartă un bulubașe, anume Cerchezŭ, au vădzut că sunt leși, și au dat cu pușca și au lovit pre acel rohmistru, de nu s-au mai clătit. Și au apucatŭ poarta de o au închis siimenii cu mare greu, că năvălisă leșii la poartă să intre. Duca-vodă atunce ședzusă la masă. Lipcanii, luund banii de lefe, era toți la gazda rohmistrului, de le împărțiè lefele. Au plecat fuga cine încătro au putut, să scape caii lor pre la gazde prin sat; n-au apucat să să încălăredze. Miron logofătul șidè cu Duca-vodă la masă și cu Costantin postelnicul, iar Buhuș hatmanul era la o casă departe de curte, mai în gios. Și dacă au audzit gâlceava la curte, numai cu Dediul sărdariul și cu vreo cinci, șese lipcani, ce scăpasă călări, și au purces spre curte. Ce timpinându-să cu căzaci și cu leși, n-au putut răzbi spre curte, știindu că în curte era slujitori siimeni și curtea lui vodă și să vor apăra. Ce ș-au întorsu giupâneasa de au fugit în luncă cu sania, iar el,

hărățindu-să oarece, au dat dos, oarece sprejenindu-să și leșii cu moldovenii a-i goni. Și nemică nu le-au stricat, că nice gonașii nu prè îndrăzniè.

Au triimis hatmanul în Focșani la doamna pre Manolachi sulgeriul, să dè bani să facă oaste de acolo, din Focșani, și să vie la dânsul, să margă să să bată cu leșii, să poată face vreo izbândă. Și dacă au mărsu Manolachi la doamna, n-au pus să strâge în lefi nescai slujitori, ce au și-ncălecat Ștefan-vodă, ginerele Ducăi-vodă, cu niște siimeni și cu slugi de pe la boierii ce era cu doamna. Și într-acea noapte au vinit la hatmanul în Zăbrăuți, la Șoldești. Iară hatmanul, dac-au vădzut pe ginerele Ducăi-vodă, numai ce s-au ciudit pentru ce au vinit. Că el vrè să margă, cu gloata ce era, să de războiu cum arŭ hi putut, iar cela vrè fi stătut în laturi, și lângă dânsu vrè rămânè ceie ce vinisă hatmanului într-agiutor.

Purces-au cu toțâi din Zăbrăuți și au mărsu de noapte în Cornul Dumbrăvii, dreptu Domnești. Ce n-au vrut să lovască noaptea, temându-să să nu răpuie oameni, ce au socotit să aștepte păn-în dzuo, să vadză cine sunt. Iar neîndrăznindu-le, să va întoarce și va strânge

oaste, știindu că în curte era 60 de siimeni și boierinași de curte și altă gloată. Să vor apăra câteva dzile, că și bucate și hrană de cai și iarbă de pușcă de agiunsu avè. Și dacă s-au făcut dzuă, s-au apropietŭ prin arini, lângă sat, pe din gios de curte, într-o râpă, și au ieșit de au prinsu limbă pe un celednic leav. Și acela au spus câte steaguri sunt de căzaci și câte-s de leși și de moldoveni, de toți ca 500 de oameni. Leșii sta denaintea curții țiindu caii de frâu, că avè grije de Buhuș, să nu vie cu tătarâi să-i lovască.

Hatmanul Buhuș, vădzindu-i că stau stoliți, au scos pre Dedul sărdarul cu vro 20 slujitori ai lor, de-au mărsu spre oastea leșilor, ca doar arŭ încălica și s-ar slobodzi asupra lor. Și atunce, depărtându-să de lângă curte, să dè năvală și hatmanul cu ai săi, să apuce dispre curte și, ieșindu și cei din curte, să vor bate cu leșii. Că ceelaltă gloată de țară, ce era luată cu de¬sâla în poghiaz, era toți gata de fugă, cât ar vidè pre hatmanul. Ce mărgându Dedul sărdarul păn-aproapi de dânșii, au încălecat numai trii inși den gloata leșilor și le-au ieșit înainte, întrebându-i ce caută. Dedul sărdarul au răspunsu în limbă turcească, iar ei au dzis: „Vă știm noi cine sunteți; mai bine să viniți să fimŭ

tot de unii“. Și s-au întorsu înapoi la ai săi, iar temeiul lor, a leșilor, sta neclătit înaintea curții. Hatmanul încă s-au dat în giosu spre gârlă, triimețindu să-i mai vie agiutor, și dece să vie asupra leșilor anume, că siimenii din curte vor sta pentru domnu. Iar ei, cum s-au clătit hatmanul de acole, au și deschis portița, de s-au închinat la poghiaz un bulubaș, anume Dedul, nice de o nevoie, nice de o strânsoari, numai de vicleni ce era. Și intrând leșii și căzacii și moldovenii, au luat pre Duca-vodă și pe alți boieri, pre toți dezbrăcându-i, i-au lăsat cu peile goale. Și s-au întorsu poghiazul cu dobândă ș-au dus pe Duca-vodă în Țara Leșască, și acolo au murit. Și cându-l duce pe drum, îl pusesă într-o sanie cu doi cai, unul albu și unul murgu, și cu hamuri de teiu, ca vai de dânsul. Ocări și sudălmi, de audze cu urechile. S-agiungându la Suceavă, la un sat, anume...1, au poftit puțintel lapte să mânânce. Iar femeia gazda i-au răspunsu că „n-avem lapte să-ți dăm, c-au mâncat Duca-vodă vacili din țară, de-l va mânca viermii iadului cei neadormiți“. Că nu știè femeia acie că este singur el Duca-vodă. Iar Duca-vodă, dacă au audzit că este așè, îndat-au început a suspina și a plânge cu amar.

Că el să ținè și vorovè în casa lui, de să ispitè să fie craiu în Țara Ungurească, și un ficior a lui în Țara Moldovei domnu, și altul în Țara Muntenească, și ginere-său hatman în Ocraina. Că el își ținè lucrul pre sus. Curtea lui, masa lui, cheltuiala lui, ca un craiu ținè. Și când ieșè afar-în nărod, tot posomorât căuta, ca să-i iè oamenii de frică. Că el apucas-învățătură de la Vasâlie¬vodă fiindu cămăraș mare la Vasâlie-vodă. Era om nu prè nalt și gros, burduhos și bătrân. Numai îș cernè barba. Pe atâta să cunoștè că n-are acătare minte sau frica lui Dumnedzău. Și ce gândè el să facă și la ce să ispitiè, și la ce l-au adus păcatul și osânda de la Dumnedzău! Și așe l-au dus pe Duca-vodă în Țara Leșască, de au murit acolo. Așe ș-au agonisit de lăcomia banilor, ce avè.

Era un boierŭ, anume Ursachi, bogat într-această țară a noastră, de, cându vinè birul de la împărăție, de multe ori, cându era în grabă, îl încărca de la casa lui și-l pornè la Poartă, și mai pe urmă lua de la țară. Și nu l-au putut să-l rebde Duca¬vodă pe acel boierŭ, precum suntu mulți pentr-alte țări boieri bogați. Ce den domnia a doa au început a să acolisi de dânsul ș-a-l prădare, și neputând răbda Ursachi pe

Duca-vodă, l-au pârât și la Poartă, pecum mai sus s-au pomenit. Iar mai pe urmacmu, știind Duca-vodă pe Ursachi c-au avut gâlceavă c-un neguțitor mare din Țara Leșască, anume Bălăban, și giudecată acolo în Țara Leșască, multă, pentru niște bude, trămăs-au Duca¬vodă la acel Bălăban, de au vinit în țară de au pârât pe Ursachi. Și i-au făcut strâmbătate lui Ursachi, că l-au dat rămas să de lui Bălăban vro patru, cinci sute de pungi. Și așè i-au luat tot și l-au închis în temniță cu tălharii. Și-l scotè în toate dzileli de-l bătè la talpe, păn' i s-au zgârcit vinele ș-au rămas olog păn' la moartea lui. Și la moartea lui, din cè bogăție multă n-avè cu ce-l griji. Au vândut un sat la Bacău, anume Fântâneleli, de l-au grijit. Așè au făcut Duca-vodă lui Ursachi, și pe urmă i-au plătit Dumnedzău și Ducăi-vodă.

Fost-au și trii semne mari în dzileli Ducăi-vodă, când au purces la Beci. Că s-au arătat o stè pe cer cu coadă, de s-au vădzut multe dzile. Mânca și lupul oameni. Fost-au și cutremur prè mare. Cădzut-au atunce și turnul cel mare din cetatea Sucevei, ce-i dzice turnul Nebuisăi.

Iară doamna Nastasâia a Ducăi-vodă, după ce-au luat leșii pe Duca-vodă, è au rămas

deodată în Țara Muntenească. Ș-au umblat mult pentru Duca-vodă, ca să-l răscumpere de la leși. Și-l neguțasă cu leșii drept 70 de pungi de bani, să dè leșilor și să-l lasă. Și triimițînd banii pen Țara Ungurească, i-au poprit ungurii cu-ndemnarea lui Șerban-vodă, temându-să c-a ieși și l-a sminti din domnie Duca-vodă. Atunce era în Leov slobod și oblicind c-au poprit ungurii banii, l-au lovit cataroia de voie rè ș-au murit în loc.

Iară doamna Ducăi-vodă, vădzind așè, s-au dus cu toată casa ei la Țarigrad. Așè au început a o apuca datornicii, unii de o parte, alțâi de alta, cu feluri de feluri de priceni, ș-a o îngrozi, ș-a o închide, ș-a o jăcui, care cum putè, agiungând-o osânda creștinilor.

Care mai pe urmă au vinit și mai la mare osândă și ocară, c-au amăgit-o un grec, de s-au măritat după dânsul. Având è doi ficiori și patru fete, n-au socotit cinstea ei, că era mai mult bătrână decât tânără. Și după ce-au mărsu dup-acel grec, au amăgit-o de-au dat bani și odoară câte-ăaîu mai avut, de-au dat turcilor de l-au pus beiu la Mana. Și au mai șădzut vro săptămână cu dânsa, păn' ș-au făcut cheful, și s-au dus la Mana, dzicând c-a duce-o și pe dânsa.

Și așè vro doi, trii ani au șădzut acolo și n-au mai triimis la dânsa să o iè, păn' s-au hainit și el de la turci. Iar è, la bătrâneațe, au rămas și săracă, și ocărâtă de voroava oamenilor, și cu o casă plină de copii. Așè au plătit și Dumnedzău Ducăi-vodă, pe cum au făcut și el altora.

Capitolul IX

Petriceico-vodă, după ce-au înțeles c-au bătut pe turci la Beci, s-au scoborât cu moldovenii pribegi și cu puțintei leși în târgu în Suceavă ș-au început a strânge pe boieri, pe unii de nevoie, alții viniè de bună voie. Și de-acolo s-au scoborât la Ieși ș-au triimis poghiaz de au luat și pe Duca-vodă. Ș-au triimis și moldoveni în Bugeag, cu puțintei căzaci cu Conețchie, a prăda ș-a strâca, de pecum le-i obiceiul moldovenilor gata la jacuri, după cum s-au pomenit mai sus la domnia Ducăi-vodă.

Deci în scurtă vreme au nemerit și tătarâi de la Beci la Bugeag și vădzind deăaîtâta stricăciune ce le-au făcut moldo¬venii și căzacii, datu-le-au mare războiu moldovenilor și căzacilor. Dece moldovenilor1, cum sunt gata la jac și gata și la fugă, în scurtă vreme au început a să răsâpi în fugă, de au perit ca vai de dânșâi, și în Prut s-au înecat. Iar căzacii, cu tabăra

legată, au trecut peste Nistru. Deci tătarâi au prădat ș-au tăiat în țară cât le-au fostu voia. Iar Petriceico-vodă, vădzind că n-are cu cine să stè, s-au întorsu din Ieși iar la Suceavă, și-nțelegând c-au pus turcii domnu pe Dumitrașco-vodă Caănîtacozino, luat-au și el miere și vin, vaci și boi, turme de oi, ce-au putut apuca, și s-au dus în Țara Leșască. Ș-au stăpânit și el, de la leși, de la noiemvri păn' la făurar. Bogat bine și folos au rămas țărâi și de la Petriceico-vodă, pradă și foamete mare! Și s-au dus și din boieri cu dânsul: Miron Costân vel-logofât și Apostol Catargiul vel-comis și Ilei Drăguțescul sărdariul și Savin Zmucilă medelnicer și frate-său Gheorghiță și alții.

Capitolul X

Înțelegând turcii de ce să lucreadză în Moldova, cum au luat pe Duca-vodă leșii, au pus domnu pe Dumitrașco Caănîtacozino. Și viind la Gălați, răpedzit-au cărți în toate părțile, să-ș vie cineș la locurile sale, că de la puternica împărăție sunt toți iertați, oricine ce greșală ar hi făcut. Dece cine de pe unde au fostu ș-au audzit, de pen Țara Ungurească și din Țara Muntenească, toți au vinit, făr' cât numai Buhuș au râmas în Țara Muntenească. Și cei din Țara Leșască n-au vinit, au mai zăbăvit ș-au vinit la domnia lui Cantemir-vodă. Dece viind domnia în Ieși ș-așădzindu-să în scaon, era mare foamete, că fusesă țara toată bejenită și nu putusă oamenii ara și nu să făcusă pâne. Era oameni tot leșinați și morți pe drumuri și pe uliți, cât să mânca om pe om. Poghiazuri din Țara Leșască totdeuna să slobodziè de strâca și prăda. Tălhăret mult era. De la Cotnar în sus era

țara pustie.

Peste Prut păziè joimirii drumul Cameniței, de jăcuiè. Tătarâi făcè mare gâlcevi pentru prada lor. Ce viind fărman la hanul de la Poartă, s-au aședzat. Pâne aducè oamenii de pen Țara Ungurească și de la tătari, câte puțintè. În Ieși era mare nevoie, că trecè pași la Cameniță cu haznale și cu zaharale, și nu era harnici să-i grijască de bucate și de cai. Și umbla turcii sânguri pe la gazdele boierilor de le lua caii. Atunce domnul muntenescu Șerban-vodă au încărcat pâne de a lui, arată cu plugurile lui, câteva sute de cară, de-au dus-o la Cameniță, având poroncă de la-mpărăție. Oamenii în târgu în Ieși ardè curțile boierilor și ogrădzile și-a altora, de-au arsu târgul mai giumătate, că nu era cine să aducă lemne. Viteli era scumpe, mierea era scumpă, găineli mai nu era în țară. Găina câte un leu, oul câte un potronic, oca de untu câte doi orți bătuți și un zlot, oca de brândză câte doi potronici. Bani ieșisă mulți în țară, dar bucate nu era.

Iară când au fostu în al doile anŭ a domniei, început-au a vini mulțime de taberi de cară tătărești cu mălaiu de vândut în Ieși. Dece Dumitrașco-vodă pus-au de au făcut mierța

mare ș-au pus de au strâgat crainecul să nu cumpere nime păn-în trei dzili, că-l va înțepa care va cumpăra. Și așè au rumtu prețul mirțâi câte un leu bătut, și peste doo, trei săptămâni s-au scoborât mierța și la zlot. Dece au început săracii oameni a să sătura. Numai era greu, că muriè, că era hămnisiți.

Chemat-au Dumitrașco-vodă de câteva ori să vie în țară pe Buhuș hatmanul, fiind om harnic la oștire și trebuitor la acee vreme. Dar el, vădzind vremili neașădzate în Moldova și fiind și bolnav, n-au vrut să vie. Care i s-au tâmplat așeș și moartea acolo, în sat în Ruși.

Iar Dumitrașco-vodă, vădzind că nu va să vie, au căutat în pizmă ș-au ales un boieru care era mai sărac și mai prost, anume Zosen Bașotă. Măcar că era de neam vechiu, dar nu era harnic de acee boierie la celi vremi, nice el n-avè acee nedejde, nice în gând nu gândiè. Așè fârâ veste din târgu l-au luat și l-au dus la curte de l-au îmbrăcat cu căftan, de l-au pus hatman.

Dumitrașco-vodă era un om bătrân, grec țărigrădean de neamul lui, de Caănîtacozonești. Și mai nainte vreme fusesă visternic mare și-n Țara Muntenească, la Gligori-vodă. Și era om nestătător la voroavi, tălpiz, amăgitor, geambaș

de cei de la Fener din Țarigrad. Și dup-aceste, după toate, era bătrân și curvar. Doamna lui era la Țarigrad, iar el aice își luasă o fată a unei rachierițe de pe Podul Vechiu, anume Arhipoaie, care o chema Anița, țiitoare, de o purta în vedeală între toată boierimea, de-o ținè în brați, de-o săruta și o purta cu sălbi de galbeni și cu haine de șahmarand, cu șlic de sobol și cu multe odoară împodobită. Și era tânără și frumoasă și plină de suleiman, ca o fată de rachieriță. Și o triimitè cu carăta domnească, cu siimeni și cu vornici și cu comiși dzuoa amidzidze mari pe uliți, la feridiu și pe la mănăstiri și pe la vii, în primblări. Și făcè și pe boieri de-ș triimitè giupânesăle cu dânsa. Și după ce viniè de la primblări, triimitè giupânesilor daruri, canavețe, bilacoase, căce i-au făcut cinstea de-au mărsu cu dânsa în primblare. Și după ce s-au mazilit, au luat-o cu dânsul ș-au dus-o în Țarigrad cu dânsul ș-au măritat-o dup-o slugă a lui, după un grec. Căutați, frați iubiți cetitori, de videți ce este omenia și curvia grecească! Că el, de bătrân, dinți în gură n-avè. Dimineața îi încliè de-i punè în gură, iar sara îi desclie cu încrop și-i punè pe masă. Carne în toate posturile cu turcii

depreună mânca. Oh! oh! oh! săracă țară a Moldovei, ce nărocire de stăpâni c-aceștia ai avut! Ce sorți de viiață ț-au cădzut! Cum au mai rămas om trăitor în tine, de mare mirare este, cu atătea spurcăciuni de obiceiuri ce să trag pănă astădzi în tine, Moldovă! Și din vreme în vreme tot s-au mai adaos spurcateli de obiceiuri, carei mai înainte s-or pomeni cineș la rândul lor.

Tâmplatu-s-au de-au găsit câțiva mii de galbeni acolo în mănăstire în Râșca, puși de titori pentru treaba mănăstirei. Și i-au luat toți și nemic n-au lăsat mănăstirei de schivernisală, sau să tocmească ceva, fiind mănăstirea săracă.

Așijdere ficiorii lui Chiriac Sturdzii vornicului, Ion și cu Sandul, care acel Ion au agiunsu mai pe urmă și vornic mare la alți domni. Acești boieri pârâè pe o maștehă a lor la Dumitrașco¬vodă, dzicându că ar fi rămas mulți bani de la tatul lor Chiriac Sturdze, și lor nu va mașteha lor să le facă parte. Deci Dumitrașco¬vodă, cu meșterșugurili lui, au aflat unde era banii și au triimis și i-au luat toți și nemică nu le-au mai dat acestor boieri, nici lor, nici maștihăi lor. Și după ce s-au mazilit Dumitrașco-vodă, s-au dus mașteha acestor

boieri, vorniceasa lui Chiriac Sturdzii, la Țarigrad, de au zăbăvit giumătate de an și ș-au aprinsu rogojini în cap, de l-au pârât la împăratul pe Dumitrașco-vodă. Și nemică n-au putut face, să isprăvască ceva. Și au mâncat banii toți Dumitrașco-vodă.

Iară boierilor celor mari le arăta dragoste și cinste, că nici pre mult n-au domnit a doa domnie, nici vremile nu-i slujiè. Ce nu avè într-alt chip cum face, ce numai îi căuta să le arăte dragoste, că nu-i da mâna într-alt chip să facă.

Șerban-vodă, fiindu domnu în Țara Muntenească, era veri primari cu Dumitrașco-vodă di pe Cantacozinești, și avè vrajbă și pizmă între dânșii încă di pe cându era tineri, di pe la Grigori¬vodă, și să tot pârâè la Poartă unul pe altul. Atunce au chemat Șerban-vodă pe Buhuș hatmanul și l-au învățat să margă la Focșani și să să agiungă cu boierii moldovenești și să le dzică să fugă la dânsul în Țara Muntenească, că el le va purta de grije. Să nu șadză în Moldova, că Dumitrașco-vodă au făcut ferman să-i taie pre toți boierii din Moldova, dzicându că boierii au adus pre leși de au luat pe Duca-vodă și au prădat Bugeacul, și ține acel ferman ascunsu gata. Deci Buhuș hatmanul, pe poronca lui

Șerban-vodă, s-au dus la Focșani și au spus lui Gavriliță vornicul.

Deci Gavriliță vornicul, cum au înțăles, s-au și rădicat cu ficiorii lui și cu alți boieri din Țara de Jos, cu câțiva, și au fugit în Țara Muntenească, la Șerban-vodă. Iar Șerban-vodă, după ce i-au vădzut că au vinit la dânsul, tare s-au bucurat și au și răpedzit la Poartă harzuri de la boieri, cu pâră asupra lui Dumitrașco-vodă. Și cu silința și cheltuiala lui Șerban-vodă au isprăvit să margă boierii la Obluciță, la Suliiman-pașe, fiind saraschériu acolo, să le iè sama cu Dumitrașco-vodă, să-i giudece. Deci Șerban-vodă, avându prietețug cu Suliiman-pașe și avându nedejde pe dânsul, au chemat pre boieri de au sfătuit pe cine vor rădica domnu dintre dânșii, după ce or isprăvi. Și au socotit cu toții pre Costantin Cantemir cliuceriul, fiind om bătrân, ca de șaptedzăci de ani, și om prost, mai de gios, că nice carte nu știe, socotind boierii că l-or purta precum le va fi voia lor. Și de va fi rău, încă nu va trăi mult, că era bătrân. Că alții mai de cinste și mai de neam nu priimie să fie domnu. Și au giurat Costantin Cantemir cliuceriul lui Șerban-vodă că din cuvântul lui nu va ieși, ce-i va poronci, pe voie i-a face de toate.

Și au dzis Șerban-vodă lui Cantemir să nu fie protivnic creștinilor, că el încă nu este. Căci Șerban-vodă avè bună nedejde că va dezbate toată creștinătatea din Țarigrad încoaci de supt mâna turcilor. Că pe acee vreme să bătè sultan Mehmet cu nemții, cu Leopold, împăratul nemțăscu, și-l tot bătè Neamțul pe Turcu și luasă mult loc Neamțul de la Turcu. Și să agiunsese Șerban-vodă și cu nemții, și cu Moscul, și cu leșii. Și moscalii încă bătusă la acè vreme cetatea Azacul și era să margă și la Crâm. Și gândul și gătirea lui Șerban-vodă era să fie el împărat în Țarigrad. Și cu acel mijloc siliè să facă pe Cantemir domnu în Moldova, coborându-să și leșii să să împreune, să să facă tot unii asupra turcilor. Și iarăș au mai giurat Cantemir lui Șerban-vodă pentru doi boieri greci ce era în Moldova trăitori, frați, pre anume Iordachi și Manolachi, fiind de neamul lor acești doi boieri Rusătești, cum a merge Cantemir cu domnie, să-i și prindză, să-i omoare. Și mai avè acești doi boieri încă trii frați la Țarigrad, pre anume Lăscărachi și Mihălachi și Scarlatachi, cinci ficiori a cupăriului celui bătrân, tot de un neam di pe maică cu Șerban-vodă. Numai că apucasă de să

învrăjbisă de la vremea Ducăi-vodă, cându era domnu Duca-vodă în Țara Muntenească. Așijdere au mai giurat Cantemir și lui Gavriliță: luund domnia Cantemir, să nu să atingă sabia lui de dânsu sau de vreun ficior a lui, pentru căci el vidè și cunoștè Gavriliță pe ficiorii lui că nu sunt toți aședzați la minte, ce o samă sunt și cam zlobivi.

Și cu aceste lucruri, după ce s-au sfătuit și le-au aședzat, au purces cu toții la Obluciță, la Suliiman-pașe. Deci și Dumitrașco¬vodă despre partea lui au ales boieri de frunte și de cinste și i-au trimis acolo la Suliiman-pașe, să stè la pâră cu ceielalți boieri. Și au ședzut acolo la pâră câteva dzile. Și într-o dzi, numai ce au îmbrăcat cu caftan de domnie în Moldova pe Cantemir. Și au gătit pe Husain, beiul de la cetatea Vozia, de l-au triimis cu mazilia înainte la Dumitrașco-vodă să-l iè din Iași, să-l ducă la Țarigrad.

Iară boierii cei trimiși despre partea lui Dumitrașco-vodă, dacă au vădzut că au îmbrăcat pe Cantemir cu caftan de domnie, s-au închinat lui Cantemir-vodă. Deci Cantemir-vodă i-au și pus pe dânșii, pe acei boieri, pe Balșe vornicul și pe alții, de au scris cărți cu vicleșug lui Dumitrașco-vodă, pecum au isprăvit ei

caftan pe voia lui Dumitrașco-vodă. Și l-au trimis înainte pe Husain beiul de la cetate de la Tighine cu caftanul înainte, împreună cu Toader armașul Fliondor. Că armașul Fliondor încă fusese pribagŭ cu ceielalți boieri. Numai ceielalți boieri a lui Dumitrașco-vodă scriè bine de dânsul, cum nu-i nici un vinovat, că nu s-au amestecat cu ceielalți boieri pribegi, iar pe aceie boieri, pe Cantemir și pe Gavriliță, i-au pus Suliiman-pașe tot în fieră și i-au dat pe mâna lor să-i aducă cum mai de sârgu la Dumitrașco-vodă.

Deci Dumitrașco-vodă, cum au vădzut cărțile boierilor lui, a lui Balșe vornicul și a celoralalți, îndată au credzut. Și s-au bucurat și s-au gătit cu mare alai de au ieșit întru întimpinare lui Husain-beiu la Valea Adâncă după obicei. Și întimpinându-să cu Husain-beiu acolo, s-au împreonat cu dânsul, și nemică nu i-au spus, nici Dumitrașco-vodă n-au priceput de mazilie. Și acolo, și Toader Fliondor s-au împreonat cu dânsul, și-l căiè Dumitrașco-vodă pe Fliondor și arăta dragoste și milă cătră dânsul. Și de acolo s-au întorsu înapoi, după ce s-au împreonat cu alaiul și cu caftanul înainte, pănă ce au intrat în Iași, în curțile domnești.

Și așteptându Dumitrașco-vodă să-i puie caftanul în spate Husain-beiu, iar el i-au cetit fermanul de mazilie. Și au pus caftanul în spatele lui Ion Racoviță vornicului, să fie caima¬cam, până a vini Cantemir-vodă în scaonul domniii.

Iară Toderașco vistiernicul, ficiorul lui Iordachi Cantacozino celui bătrân, fiind văr primare cu Dumitrașco-vodă, era în mare cinste la Dumitrașco-vodă. El era alfa și omega atunce în Țara Moldovii. Pusu-l-au, pe dumnealui, Husain-beiu în fieră și l-au dus la gazda lui, ca să-l puie la popreală până a vini Cantemir¬vodă, să dè samă de răsipa țărâi. Deci mai pe urmă au stătut boierii caimacami și cu puținte cheltuială la Husain-beiu, și l-au dat pe chizășie lor să stè față. Iar Dumitrașco-vodă, vădzindu aceste, plânge de să răsipie înaintea a tot nărodul. Și s-au gătit până a triia dzi și au purces la Țarigrad, precum este obiceiul domnilor mazili. Și la purcesul lui Dumitrașco-vodă din Ieși s-au făcut mari gâlcevi și calabalâcŭ. Fliondor armașul și cu frate-său Gheorghiță Ciudin, cu Mitre căpitanul, cu Mileștii și cu alții, au burzuluit tot târgul și slujitorimea asupra grecilor, tot cu pietri și cu

bețe, de era curtea domnească plină de oameni. Și pe ziduri sta oameni, iar grecii tot în casă șidè, lângă Dumitrașco¬vodă, și să ascundè carii pe unde putè. Și mai vârtos căuta pe un grec, pre nume Sarâieni, carele au fost de au fost bătut stupii lui Gavriliță vornicului și au fost dat știubeilor foc. Și oblicind Husain-beiu de la gazdă, au alergat mai degrabă cu câțiva turci, slujitori ai lui, și au început a bate și a împrăștiè nărodul. Și au prinsu pe frateli Milescului, de l-au bătut prè rău cu buzduganul Husain-beiu. Și purcegându din Iași Sarăieni și alți greci, tot denaintea lui Husain-beiu mergè, ca să nu-l poată lua moldovenii. Că să agiunsese Dumitrașco-vodă cu Husain¬beiu, de ținè cu dânsul. Și la ieșitul din curtea domnească, Dumitrașco-vodă arăta fantazie, de dzicè surleli și trâmbițeli și bătè dobeli. Dar năroadele tot îl suduiè și-l hitcăiè și arunca cu pietri și cu lemne după dânsul. Și cu această cinste frumoasă au ieșit Dumitrașco-vodă din Moldova. Și i s-ar fi cădzut pre cale și mai mare cinste să pitreacă, că de la dânsul s-au scornit hârtiile, el le-au scos întăi, de este acel madem bun și pănă astădzi în Moldova.

Așijdere la acè gâlceavă prins-au Fliondor

armașul la gazdă pre un grec, anume Mavrodin păharnic, și l-au bătut și l-au dezbrăcat, de l-au lăsat numai cu cămeșa. Și l-au legat și l-au pus pe un cal îndărăpt cu fața spre coada calului, și didese coada în mâini, de o ținè în locu de frâu. Și-l ducè prin mijlocul târgului la Copou la primblare și-l priviè tot nărodul dzioa amiadzădzi mare. Și-i dzicè ficiorii ce-l ducè: „Dzi, grece, cal murgu la fântâna Bordii“, iar el nu putè dzice „cal murgu la fântâna Bordii“, ce dzicè „alogo murgo sto fântâna Bordii“. Iar slugile lui Fliondor îi da palme și-i dzicè: „Dzi, grece, bine; nu dzice așè“. Acest fel de zeefet frumos i-au făcut. Și după ce au vinit Cantemir-vodă, iar l-au mai bătut și l-au surgunit. Iar apoi la Costantin Duca-vodă iar au vinit în țară, de au fost vistiernic mare. Și mai pe urmă iar l-au prinsu Antiohii-vodă Cantemir, și l-au jecuit, și l-au pus și în ocnă. Și la Mihai-vodă iar au vinit în țară, de au trăit pănă ce au murit de bătrân, și nu s-au mai putut curăți țara de dânsul.

Așijdere tâmplatu-s-au și alt grec la mazilia lui Antonie¬vodă Rusăt, anume Palaloga, de l-au luat cu pielea gol din feredeu și pre acela, de să pomenește pănă astădzi.

Și la Alexandru-vodă Iliiaș iar, ce au pățit

Batișteș și alții, și la alți domni! Și în Țara Muntenească de câteva ori în câteva rânduri s-au tâmplat grecilor de au pățit necinste și răutate. Și nu s-au mai putut curăți aceste doao țări de dânșii.

Aș̀è socotescu au cu firea mè această proastă: când a vrè Dumnedzeu să facă să nu fie rugină pe fier, și turci în Țarigrad să nu fie, și lupii să nu mânânce oile în lume, atunce poate nu vor fi nici greci în Moldova și în Țara Muntenească, nici or fi boieri, nici or pute mânca aceste doao țări, cum le mânâncă. Iar alt leac n-au rămas cu condeiul mieu să mai pomenescu, ca să pot gâci. Focul îl stângi, apa o iezăști și o abați pe altă parte, vântul când bate, te dai în laturi, într-un adăpost și te odihnești, soarele intră în nuor, noaptea cu întunerecul trece și să face iar lumină, iar la grec milă, sau omenie, sau dreptate, sau nevicleșug, nici unele de aceste nu sunt, sau frica lui Dumnedzău. Numai cându nu poate să facă rău să arată cu blândețe, iar inima și firea, tot cât arŭ putè, este să facă răutate. Căutați de cetiți la hronograful grecescu, de vă încredințați și mai bine, pe când au fost grecii puternici și împărăția era a lor, ce făcè pre atunce și ce lucra!

Iară după ce au vinit Cantemir-vodă la scaonul domniii în Iași, trimis-au boieri de țară la Poartă după Dumitrașco-vodă de l-au pârât la Udriiu. Și au trimis și pe văru-său Toderașco vistiernicul Cantacozino, împreună cu ceielalți boieri, de l-au pârât tot la ochi. Și l-au închis pe Dumitrașco-vodă și l-au făcut de au cheltuit mulți bani. Numai, nărocirea lui, au scăpat cu dzile, că au apucat de au dăruit un hamger de mare preț veziriului. Și așe au hălăduit cu viiață. Și după acee n-au prelungit, fiind mazil acolo, și au și murit. Și i-au rămas casa în multă și mare sărăcie.

Așijdere și Toderașco vistiernicul, după ce s-au pârât cu Dumitrașco-vodă acolo la Udriiu, s-au războlit și au murit. Și fiindu Șerban-vodă cu dânsul vâr primare, au trimis cu mare cheltuială de i-au luat oasăle de la Udriiu. Și le-au adus pin Țara Muntenească și le-au adus în Moldova, de le-au îngropat ficiorii lui în mănăstire în Bisericani, fiindu ei ctitori, acești boieri Cantacozinești, la acè sfântă mănăstire. Și au rămas dator, din visternicie ce au fost vistiernic mare la Duca-vodă, cu vreo doaodzăci și mai bine de pungi de bani. Așè sunt de bune boieriile în Țara Moldovii, de la Vasilie-vodă

încoaci!

Capitolul XI

Venit-au domnu Țărîi Moldovii Costantin Cantemir-vodă, pre careli l-au ales la domnie boierii Țărîi Moldovii în locul lui Dumitrașco-vodă, cu nevoința și cheltuiala lui Șerban-vodă, domnului muntenescu, pecum mai sus s-au scris. Acest domnu Cantemir-vodă au fost de oameni proști de la ținutul Fălciiului.

Și dacă s-au rădicat la vîrstă, s-au dus în Țara Leșască de au slujit la oaste, pănă au agiunsu de au fost rohmistru. Apoi viindu în Moldova, s-au dus cu Grigorașco-vodă Ghica în Țara Muntenească și au fost acolo ceauș spătărescu. Și era om viteazu și cu sfat bun. După aceea, viindu aice în țară în Moldova și slujindu bine, l-au pus căpitan mare, și apoi au fost și sărdariu, și mai pe urmă au fost și cliucer mare. Fost-au și capichihaie la Poarta împărățiii, știindu limbi multe și fiind om bătrîn. Cu alesul tuturor boierilor ce era pribegi în Țara Muntenească l-

au rădicat domnu, cu cheltuiala lui Șerban-vodă, domnului muntenescu, precum mai sus s-au scris. Și titlușul lui nu scriè Cantemir-voievoda, ce numai Costantin-voievoda.

Carte nu știè, ce numai iscălitura învățasă de făcè. Practică bună avè la voroavă, era sănătos, mînca bine și bè bine. Semne multe avè pe trup de la războaie, în cap și la mîini, de pe cîndu fusese slujitoriu în Țara Leșască. La stat nu era mare; era gros, burduhos, rumăn la față, buzat. Barba îi era albă ca zăpada.

Cu boierii trăiè pănă la o vreme, pentru că era om de țară și-i știe pe toți, tot anume, pre careli cum era. Și nu era mîndru, nici făcè cheltuială țărîi, că era un moșneagu fără doamnă. Și avè doi ficiori, beizadele, pre Antiohii și pe Dumitrașco, și era zălog la Poartă și cu alți ficiori de boieri. Și era bine în țară dintr-alteli, numai nu putè trăi oamenii de poghiazuri leșești, că era țara pustie din Iași în sus. Și din toți boierii era mai ales la acest domnu Gavriliță vornicul și ficiorii lui. Era el boieriu și chivernisiè precum îi era voia. Și era o samă din ficiorii lui can făr' de ispravă, zlobivi: Lupul și Solomon și Costachi. Avè slugi tălhari la casăle lor, de ținè drumurili, de ucidè turcii și

fura bucate din Bugeac, cai, iepe. Și să făcè farmutate totdeuna și slimuri cu tătarîi pentru fapteli lor, și nu putè să dzică nime nemică de frica lui Gavriliță. Și domnul, deși știè, răbda.

Vinit-au atunce și Miron logofătul din Țara Leșască, foarte scăpat, și l-au avut Cantemir-vodă în milă și în cinste. Și avîndu trii ficiori, i-au boierit¡. Pe Ioniță l-au făcut sărdariu, pe Nicolai logofăt al triile, pe Pătrașco cămăraș mare. Și ș-au logodit Cantemir-vodă și o fată cu dînsul, pre anume domnița Safta, iar pe Miron logofătul l-au făcut staroste la Putna.

Pre acee vreme pusese Cantemir-vodă hatman pe Velicico, ce era frate cu Miron logofătul. Și într-acè vreme ieșit-au hatmanul Velicico cu puțintè oaste ce ave spre ținutul Sucevii împotriva a multe poghiazuri leșești, ce umbla de strica în țară. Găsit-au atunce un poghiazu mare la Baie. Și s-au lovit hatmanul Velicico cu dînșii prè tare, că l-au lovit pe hatmanul dintr-un sineț¡, de i-au rupt dzaoa de pe lîngă grumadz. Velicico năvăliè în războiu sîngur cu sulița a mînă, și altul l-au lovit¡

de i-au rumptu spogîrniceala de la frîul calului, și altul i-au lovit din sineț dîrlogul de la șè, și n-au putut să izbîndească, ș-au purces

moldovenii în răsîpă, ș-au fugit hatmanul, și multă stricăciune au făcut acel poghiaz leșesc. Și și alte multe poghiazuri leșești loviè pe alte locuri, de strîca în țară.

Mai lovit-au un poghiaz leșescu pe Velicico hatmanul între vii la Copou, de l-au gonit pănîn Ieși. Și Velicico era un om de fire și de treabă la toate socotelele, și-ndrăzneț¡, bun, numai neavînd nice cu cine, au doară nice năroc la războiu n-avè, că pe unde mergè îl tot bătè.

Atunce avînd nemții oaste cu turcii încă de la Beci, și tot bătè nemții și să lățîè. Dece și leșii era la un cuvînt cu nemții și da lefe moldovenilor. Să dusesă mai toți moldovenii, boierinași și slugi boierești, slujitori și viniè de jăcuiè în țară.

Venisă 3 sirghi, ce fusesă chesăgii, la Duca-vodă aice în țară să slujască, anume Ilei și Stanciu și Dima Iurucu.

Ispoveduitus-au la un călugăr în Gălați, grec, trecînd Dunărea.

Și acel călugăr i-au pîrît la Duca-vodă, de le-au luat 70 de pungi de bani și multe odoară scumpe. Și pe urmă ș-au găsit vreme de s-au dus în Țara Leșască, și aceie au bătut pe Velicico hatmanul la Baie. Și făcè multe poghiazuri și

răutăți țărîi, că era oameni harnici. Și așè s-au tîmplat într-un poghiaz, de i-au împresurat mulțime de tătari. Stanciul au perit acolo în războiu, iar cielalți au scăpat cu multe rane. Dece dintr-acele rane s-au spăriiat și s-au dus în Țara Nemțască, de-au agiunsu acolo de era cap la împăratul nemțescu pe 20 de sîrbi. Iar Dima Iuruc mai pe urmă ș-au făcut pace ș-au vinit în țară, de era baș-bulubaș la Costantin Duca-vodă. Ș-au perit și el de foc, împreună cu Totoiescu, vel-căpitan, cînd s-au aprins ierbăria în Ieși. Videți acmu ce-au făcut acel dohovnicu grec! Dè dragul să te ispoveduiești la dînșii!

Coborîtu-s-au și doi hatmani leșești cu oști pe Prut în gios, păn' la sat la Boian. Ieșitu-le-u Suleman-pașe sarascherul înainte și cu Cantemir-vodă și le-u dat leșilor războiu prè tare și frumos.

Care leșii n-au putut¡ ținè războiul, și peste noapte pe-ntreg-au tăiat lunca ș-au trecut peste Prut. Iar Suleman-pașe și cu tătarîi și cu Cantemir-vodă s-au întorsu înapoi. Care Cantemir-vodă de atunce au dobîndit de la turci mare cinste și laudă și credință, căce mergè prè bine și frumos la războiu. C-așè mergè în frunte, de nu să putè ținè cei tineri de dînsul.

Deci leșii dintr-acee au prinsu și mai mare pizmă pe dînsul, de slobodzie poghiazuri în toate părțili, de strîca. Și țara era tot bejănită, lipsă de pîne, că nu putè ara oameni. Iar stupi și vinul să făcè, că era om nărocit. Țara bir nu da, că era iertată de la Poartă. Numai nu putè de vrajbă, că și caii lui din ceir i-au luat Crupențchi c-un poghiaz leșescu. Care pe urmă acel Crupențchi au agiunsu de-au fostu și jicnicer mare. Și domnia în Ieși, după ce i-au luat caii, nu putè șădè, ce s-au mutat în Cetățuie. Că de nu s-ar fi mutat în Cetățuie, cînd au bătut poghiazul pe Velicico hatmanul la Copou, l-ar hi luat și pe dînsul din Ieși.

După voroava ce-au avut Șerban-vodă cu Cantemir-vodă, prins-au pe Iordachi postelnicul Rusăt de l-au închis și l-au muncit, că i-au cetluit capul. Ș-au dat vro treidzăci, patrudzăci de pungi de bani, și pe urmă l-au luat Gavriliță și cu Velicico în chizășie, cum că n-a fugi din Moldova, și l-au slobodzit. Iar pe urmă i-au datu veste Velicico hatmanul că-i stă cu price Șerban-vodă și este să peie. Și-nțelegînd, au fugit în Țara Ungurească. Atunce cînd au mărsu Suliman-pașe cu Cantemirvodă înaintea leșilor la Boian, vinit-au și Șerban-vodă cu oaste din

Țara Muntenească păn-în Ieși, de-u descălecat cu oastea la mănăstirea lui Aron-vodă, de-u șădzut vro 4, 5 dzile de ș-au isprăvit de la Suliman-pașe, avînd grijă de nemți. Și s-au întorsu înapoi pe Bîrlad, tot vînînd vînaturi și pește.

Iară în al doile an¡ a domniei lui Cantemir, scoborîtu-s-au craiul Sobețchie cu toată puterea sa, și cu toți hatmanii, și cu toată recipospolita, și cu multe poghiazuri în toate părțile, în toată țara, pre la Ocnă, pe la Bîrlad, pe la Bujoreni, de nu rămînè un loc neprădat și nestrîcat. Tăiat-au atunce leșii pe doamna Rucsanda, fata lui Vasîlie-vodă, la cetate la Neamțu, și pe Andrieșoaia, și pe Enache gramaticul la o mînă, și pe alții mulți. Că să făcusă tălhari nu numai de la oastea leșască, și și din munții ungurești, de jăcuiè mănăstirili, și alții dinspre Bugeag¡. Încotro căutai, tot de tălhari dai. Atunce mulți boieri și giupînesă săraci ș-au lăsat casăle ș-au fugit¡ în Țara Muntenească de răul tălhăretului. Atunce craiul s-au coborît în gios pen tîrgu pen Ieși ș-au mărsu în gios pe Prut păn' la Pagul. Și de la Pagul n-au putut merge mai nainte, că i-au ieșit turcimea și cu tătărîmea înainte. Și s-au întorsu înapoi, încungiurat de tătari: care cum

ieșiè din obuz, cum îl¡ lua tătarîi. Și s-au întorsu iar pen Ieși înapoi. Și era și Petriceicovodă cu dînsul. Ș-au lovit¡ pe la Tîrgul Frumos, și n-au agiunsu cailor obuzului apă helești cel mare de la Prigoreni. Ș-au luat Siretul în sus ș-au lovit¡ pe la Cernăuți la Șletin în țara lui.

Iară Cantemir-vodă l-au gonit cu tătarîi păn' la Siret, la Hărmănești.

Atunce au arsu leșii și tătarîi multe curți boierești la țară și la Ieși. Ars-au în Lungani, în Obrejeni, în Popi, în Doroșcani la Leca, în Căcărădzeni 2 părechi, în Podobiți, într-alți Lungani, în Albești, în Brăiești, în Prigoreni, în Gănești, în Tîrgul Frumos, în Crivești, în Petrișu, în Helești eieni, în Hăbășești, în Ruginoasa, în Hălăucești, în Cozmești, în Purcelești, în Stolniceni, în Păscani și pe alte locuri multe. Tot curți șendilite boierești au arsu atunce, fiind oameni închiși pen mănăstiri de frica leșilor ș-a tătarilor. Era în Golîe oca de apă un potronic.

Atunce au luat craiul și pe Dosofteiu mitropolitul din Ieși, cu toate hainele și odoarăle mitropoliei. Ș-au luat¡ și moaștele lui Sfetei Ion Novei de la Suceavă, care le-u fostu adus aceste moaște din Țara Turcească Alexandru-vodă cel Bun. Și le-u dus acele

moaște împreună cu Dosoftei mitropolitul în Țara Leșască, la un tîrgu al craiului Sobețchie, anume Jolfa, de stau acolo păn-în dzuoa de astădzi. Și Dosoftei încă acolo au murit.

Acestu Dosofteiu mitropolit nu era om prostu de felul lui. Și era neam de mazîl; prè învățat, multe limbi știè: elinește, lătinește, slovenește și altă adîncă carte și-nvățătură, deplin călugăr și cucernic, și blînd ca un miel. În țara noastră pe-ceasta vreme nu este om ca acela. După ce l-au dus la Jolfa, îl punè craiul Sobețchie de s-îmbrăca cu hainele cele scumpe și odoarăle mitropoliei țărîi noastre, de făcè liturghii la dzile mari și iordan la Boboteadză, dup-obiceiul țărîi noastre, de să mira craiul și toți domnii leșești și lăuda de frumoasă țărămonia ce are beserica țărîi noastre. Cantimir-vodă să mîniese pe-cel mitropolit și-i făcusă afurisănie de la patrierhi. Dar nemic de dînsul nu s-au atinsu, că dzic oamenii că-i sfînt, iar de Cantimirvodă s-au atinsu, că l-au găsit legat. Ce nu să știe, dintr-acee pricină au dintr-alte.

Cantimir-vodă, cînd au vinit craiul, rămăsesă mai sîngur.

Boierimea, slujitorimea fugisă care încotro putusă. Numai prè cu puțintei rămăsesă, oameni

de curte. Și-l îndemna o samă de boieri să s-închine la leși. Și-i scriè și Șărban-vodă să s-închine, că s-a închina și el, că i să scoboară și nemții despre Țara Nemțască, și moscalii încă mărgu la Crîm, și s-or face tot una.

Iară Cantemir-vodă nu s-au potrivit. Una, că știè rîndul leșilor, că-i slujîsă, a dooa, îi era ficiorul la Poartă zălog, Antăiîohie-vodă bezădeoa. Ce nu-i da mîna. Ce el cu cine au avutu s-au tras spre Fălciiu înaintea tătarîlor, cum mai sus s-au pomenit. Și cu aceasta au nemerit, de i-au ieșit mare laudă de la turci.

Pe cie vreme era vro 40 și mai bine de codreni tălhari, de ținè drumurile în Țara de Gios. Agiuns-au la Cantemir-vodă de i-au iertat. Ș-au vinit toți în Ieși, și i-au dus pe toți în mănăstire, în Gălata, de-au giurat cum or sluji lui Cantemir-vodă și țărîi cu dreptate. Și le-au dat leafă cîte 4 lei de lună. Și au pus capete dintre dînșii pe Zaharie și pe Sandul și le-u dat cărți de volnicie, să strîngă cît de mulți. Și cum au sosit la Piatră, au găsit un poghiaz de leși cu căzaci, vro 200 și mai bine. Și așè i-au lovit¡ fără veste, pe o negură, de i-au spart și i-au spîrcuit și i-au prinsu și vii, de i-au dus la Cantemir-vodă, de i-au tot înțăpat și i-au

spîndzurat. Dece dintr-acea izbîndă au început Cantemir-vodă a faci steaguri de lefecii în Roman și în Cozmești și-n Tîrgul Frumos, în Hîrlău, în Podul Leloaie, în Ieși. Ș-au început a-i birui pe tălhari ș-a-i prinde, de-i ducè la Cantemirvodă, de-i tot omorîè cu fel de feluri de cazne.

Așijdere și Miron logofătul, fiind storaste la Putna, au făcut siimeni și hînsari ș-au început și dentr-acolo a răsîpi tălhari.

Că numai o dată la o bătaie au prinsu 40 de tălhari și i-au tăiat cîte în patru bucăți, de i-au pus pen prepeleci pe la drumuri.

Pus-au Miron logofătul de-u lărgit și drumul la Lunca Mîndrișcăi, că, fiind drumul strîmtu, nu putè să umble de răul tălharilor. Și așè cu aceste au început a să mai stîrpi. Că de ce-i omorîè, de ce să făcè mai mulți în dzileli acestui domnu.

Așijdere atunce, cînd-au vinit craiul mai nainte, după ce-au făcut Cantemir-vodă slujitori, vădzind Șerban-vodă că umblă tălhăret mult în Moldova și n-are cine să le stè împotrivă, și Cantimir-vodă n-au ținut parola, cum s-au apucat, cînd l-au pus domnu, să omoare pe Iordachi Rusăt, ș-au fugit în Țara Ungurească,

triimis-au și el pe Mănăilă căpitanul cu saragele să prindză pe giupîneasa lui Iordachi Rusăt. Dece aflîndu-să giupîneasa lui Iordachi cu multă bejenie pe Oituz, la un sat Grozăști, de frica unui poghiaz leșescu ce viniè din sus, au apucat numai è, Iordăchioaia sîngură, cu rădvanul. Numai de n-au prins-o sarageleli, iar altă ce-au avut agărlîc, i-au luat tot sarageleli. Și peste noapte s-au întorsu sarageleli peste munte în Țara Muntenească. Și bejănari, cine-au fost, au sărit după dînșii a dooa dzi pe șleah și nu i-au putut agiunge, și s-au dus cu paci.

Triimisă sol pe Gavriliță în Țara Muntenească, la Șerbanvodă, Cantemir-vodă, că vădzu că s-au mîniiat Șerban-vodă pentru Iordachi și pentru căci nu s-au închinat la leși, de pe cum să adeverisă, cînd l-au pus domnu. Și-ntorcîndu-să Gavriliță înapoi, îndat-au și murit. Dzic să-l fie otrăvit¡ Șerbanvodă.

Caută de ăaîcmu înainte de vedzi ce s-au lucrat zavistia și răutatea în Moldova și-n Țara Muntenească, de pizma lui Șerban-vodă ș-a Cupăreștilor, ce-u avut veche.

Indată ș-au făcut pace cu Cantemir-vodă, de-au vinit de la Țarigrad în Ieși, Cupăreștii. Ș-au pus pe Iordachi visternic mare, de i-au dat

Cantemir-vodă cheia țărîi în mînă, și i-au dat și o samă de bani din cei ce-i luasă, iar pentru o samă i-au dat tîrgul Scheia și Drăcșani, și pe frate-său Manolachi, staroste la Putna, de să mai adăogè vrăjbile cu muntenii. Pus-au și pe fraților lor, acestor doi, pe Scarlatachi și Lațcarachi și pe Mihalachi, capichihăi la Țarigrad. Ține-te, săracă Moldovă, de acmu înainte de jac și mîncări! Toți aceștie tuscinci ficiori cuparului celui bătrîn, de nu să sătura unul cu o sută sau doo de pungi!

Dat-au Cantemir-vodă toată taina ce-au avut cu Șerbanvodă lor. Bucurat-au Cupărești pe Cantemir-vodă că l-or faci domnu în Țara Muntenească. Și așè tot să pîrîè și să mînca unii pe alții.

Murind Gavriliță cel bătrîn, pus-au vornic mare în locul lui pe fiiu-său Vasîlachie, dar nu avè trecere la domnie ca tătî-său. Și pe ceilalți frații ai lui au început a-i mai scădè din volnicia ce ave cănd trăiè tăt-său. Scos-au și pe Velicico din hătmănie și l-au pus vornic mare de Țara de Sus, și hatman au pus pe ginere-său Bogdan. Dece Iordachi visternicul au și legat frățîe cu Bogdan hatmanul, vădzind că-i gineri lui Cantemir, de ținè la un cuvînt, și pe cielalți

boieri a-i călca din obiceiurile lor. Și scotè mulțime de orînduieli pe țară, și pe mazîli dăjdii grele, și pe breslași greutate, de s-au stîns de-atunce. Că era breslași mulți în țară atunce, cu mii de stupi. Și Cantemir-vodă carte nu știè, sama nime nu-i lua, că-i supusesă pe cielalți boieri, că țara era iertată de bir de la-mpărățîe. Iară Lățcărachi tot triimitè la sute de pungi de lua, ni c-o pricină, ni cu alta.

Oarice sta împotrivă pentru țară Miron logofătul și cu frate-său Velișco vornicul. Îi dzicè lui Cantemir-vodă și lui Iordachi visternicul la mesă: „Mai des cu păharăle, măria ta, și mai rar cu orînduieleli, că țara îi iertată de la Poartă, ș-ei vrè să-ți dai măria ta sama odată și nu-i putè.“ Și Velicico și mai tare totdeuna să sfădiè cu Cantemir-vodă și cu Iordachi visternicul.

Care dintr-acele voroave avînd fricã, au cădzut și la prepus, de ș-au pus și capeteli.

Șerban-vodă făcusă gătire mare de oști în Țara Muntenească, și făcusă cîteva vasă, șeici, la Argeș, cu zaharà, de sta gata să să scoboare pe Dunăre. Și s-agiunsesă cu toate capeteli sîrbimei pe di ciea parte de Dunăre și triimisesă și la nemți pe frate-său Iordachi spătarul și pe

ginere-său aga Bălăceanul, ca să vie cu o samă de oaste nemțască. Agiunsesă și la Moscu, să să scoboare la Crîm.

Și stînd împotriva sfatului un cneadz¡ mare, cheltuit-au Șerban-vodă de l-au otrăvit¡, ca să nu mai hie potrivnic sfatului.

Agiunsesă și cu craiul Sobețchi, ca să să scoboare în gios la Bugeag. Și aș̀è și el să purceagă cu această gătiri, să apuce Țarigradul, cînd or hi turcii la Beligrad, la nemți. Numai era pedică Cantemir-vodă cu Cupăreștii, că-l tot pîrîè la Poartă.

Dece Șerban-vodă, vădzind împidecarea lui Cantemir-vodă, au strînsu cîțiva boieri moldoveni ce era în Țara Muntenească pribegi, unii de frica lui Cantemir-vodă, alțîi pentru frica poghiazurilor leșești. Strînsu-i-au pe toți la dînsul la sfat, la București. Ș-au ales pe Ilie Drăguțescul să-l facă domnu în Moldova, cu toată cheltuiala lui, ca să să mîntuiască de Cantemir-vodă, să nu-i mai fie piedică. Și n-au zăbăvit dup-acesta sfat Șerban-vodă ș-au și murit. Dzic să-l fie otrăvit fraților lui, stolnicul Costantin și spătarul Mihai, că era un om groznic: nu veghè nimărui voia. Om mare la stat, cu ochii ca de bou, harnic, darnic¡, milă

făcè mare la streini, la slujitori.

Cheltuiè mult, să-ș facă nume, iar nu să strîngă. Cantemirvodă încă de aceste oblicind de toate, pîrîsă la Poartă pe Șerban-vodă. Și turcii nu putè să-l măzîlească, că să teme de numeli lui Șerban-vodă, ce scrisesă la hanul să să gătedze să margă să iernedze în Țara Muntenească, să prindză pe Șerbanvodă.

Ce gătîndu-să, i-au și vinit veste c-au murit. Ce gîndește omul nu dă domnul! Că cine știe la ce cumpănă ar¡ hi vinit și Țara Muntenească, de n-ar hi murit atunce.

Rădicat-au frații lui Șerban-vodă, Costantin stolnicul și cu Mihai spătarul, domnu atunce pe un nepot a lor de sor¡, anume Costantin Brîncovanul Băsărab în locul lui Șerban-vodă. Avè Șerban-vodă ficior mare, și n-au vrut frații lui Șerban-vodă să-l puie pe dînsul, căce nu trăiè bine cu doamna.

După ce s-au aședzat Brîncovanul în scaun în București, gîlceava și zavistia cu Cupărestii tot au rămas și la Brîncovanul, cum era și la Șerban-vodă, de să tot pîrîè unii pe alții la Poartă, de să tot făcè cheltuială amînduror țărilor.

Început-au Brîncovanul a supăra pe doamna

lui Șerbanvodă cu feluri de feluri ș-a-i lua bani de pe unde era mistuiți.

Că-i fiindu-i nepot și-n cinste la dînsul, îi știè. Dece aga Bălăceanul, ginerele lui Șerban-vodă, dac-au înțeles de acea supărare, n-au vrut să vie de la nemți ș-au rămas acolo la Sîbiiu.

Iar Iordachi spătarul, fratele lui Șerban-vodă, au vinit la Brîncovanul de la nemți, de unde-lè triimisesă Șerban-vodă.

Dece doamna lui Șerban-vodă cădzus-în mare prepus, vădzind c-au rămas ginere-său Bălăceanul la Sîbii. Și pusesă trei steaguri de lefecii moldoveni, anume Beșlaga și Vicol și Tatul, de-o păzîè pe dînsa și pe ficiorul ei, Gheorghe bezadè, lasat la Drăgănești, să nu fugă la ginere-său la nemți.

Iară după ce-au trecut un an a domniei Brîncovanului, coborîtu-s-au Bălăceanul cu oști nemțești și cu Hezăr ghenărarul de au vinit în tîrgu în București.

Dar ficiorul lui Șerban-vodă, cum au înțeles c-au trecut nemții munteli în Țara Muntenească, de vin la București, într-o sară s-au îmbrăcat cu haine proaste ș-au ieșit printre straja de la Drăgănești ce-l păzîè și s-au dus înaintea oștii nemțești. Ș-au rămas numai doamna sîngură la

Drăgănești în pază.

Brîncovanul, dac-au vădzut că s-apropie oștile nemțești de București, au lăsat Bucureștii și s-au scoborît la sat la Ruși, cu toată casa lui, și boieri, și curte, slujitori, ș-au ședzut acolo la Ruși vro doo, trei săptămîni. El ședè în Ruși și nemțîi în București, cale de opt, noo ceasuri unii de alții. Și purta de grijă Brîncovanul de zaharà, de le da tot de-agiunsu de ce li trebuiè, și pe de altă parte au făcut știre la Poartă și la tătari să vie.

Tremăs-au atunce ghenărar Heizăr pe un culonel cu vro sută de nemți la Drăgănești, de au luat pe doamna lui Șerban vodă de au dus-o în București. Cu voia Brîncovanului era, că Drăgăneștii de Ruși nu era departe, cale de doo ceasuri.

După ce-au rădicat pe doamna din Drăgănești, vinit-au numai sîngur ghenărar cu capul lui, cu vro sută de oameni, de la București la Drăgănești. Și s-au sculat și Brîncovanul din Ruși, de s-au dus la dînsul în Drăgănești de s-au împreunat cu dînsul. Ș-au mîncat ș-au vorovit cinci, șesă ceasuri ce i-au trebuit. Și așè s-au întorsu ghenărar iarăși la obuzul lui în București, și Brîncovanul s-au întorsu la obuzul

lui la Ruși.

Țara n-o lăsa să să bejănească. Pe cine-i prindè le tăiè nasul, urecheli, de sta pe loc, ca să poarte de grijă zaharelei oștilor.

Atunce toți boierii muntenești îndemna pe Brîncovanul să s-închine la nemți. Numai unchiu-său stolnicul Costantin n-au priimit acestu sfat și nu l-au lăsat să s-închine. Cînd va Dumnedzeu, și omul nemerește sfatul.

Atunce fiindu domnie nouă, și viind oști, și neavînd cu ce să chivernisi în grabă, trebuind bani, au scos văcăret întăieș dată un tult de vită și doi orți de cal, de-au rămas obiceiu pănă astădzi. Și de acolo de la munteni, peste cîțiva ani la domnia lui Costantin Ducăi-vodă, au sărit scînteia și la noi în Moldova, de s-au aprinsu acestu pojar de obiceiu.

Dece în scurtă vreme au purces și tătarîi a vini în Țara Muntenească. Brîncovanul îndat-atunce au dat știre țărîi să să dè în laturi în munți. Ș-au triimis doamna la mănăstire la Brad, la munte, și el au purces în tîmpinarea soltanului la Buzău. Și numai într-acea dzi să nu să fie tîmpinat cu soltanul, era să prade țara.

Iar nemțîi, dac-au înțeles că vin tătari, s-au rădicat cu doamna lui Șerban-vodă și cu toțîi

din București ș-au trecut munții la Brașov. Și tătarii cu Brîncovanul i-au gonit păn-au trecut munții, și nemic nu le-u putut strîca. Iar pe țară au strîcat-o rău tătari, că numai căce n-au luat robi, iar altă ce-au găsit tot au luat. Că acolo sunt munții goli, nu pot să s-ascundză oameni și dobitoaceli, și era vreme și de iarnă. Ce au rămas oameniăiî numai cu sufleteli.

Iar de vară, după ce s-au făcut, trecut-au tătarîi doo, trei rînduri pen Țara Muntenească. Și la mărsu și la întorsu tot pen Țara Muntenească trecè, de mergè la Beligrad, unde să bătè turcii cu nemții, de făcè bogată stricăciune Țărîi Muntenești.

În al doile an¡ de domnia Brîncovanului rînduit-au împărăția turcească pe munteni și pe moldoveni și pe tătari și pe un sarascher cu turcii, o samă, să ducă pe Tucul grof să-l puie craiu în Țara Ungurească. Dece de aice din Moldova au mărsu hatmanul Bogdan cu o samă de moldoveni, și un soltan cu tătari, și Brîncovanul cu capul său și, agiungînd la marginea Țărîi Muntenești unde să cheamă Cîmpina, ieșitu-le-u Heizăr¡ ghenărar și cu aga Bălăceanul și cu cîteva mii de nemți. Ș-au dat războiu foarte tare, de îmbe părțile, și groznic,

cîteva ceasuri, și pe urmă au spart pe nemți. Ș-au purces nemții în răsîpă. Și atunce au prinsu pe Heizăr ghenărarul la mîna-i lui Tuchil grof, și Bălăceanul au pierit în războiu, dar au pierit și sarascherul turcescu, că l-au lovit¡ un glonțu tocma în gură.

Dzic că la acel războiu să fie fostu mai mult izbînda despre partea căzacilor Brîncovanului, care le era cap căzacilor un moldovan, anume Costîn, ficiorul Nenului.

După ce au aflat Brîncovanul pe Bălăceanul mort în războiu, trimisu-i-au capul la București, de l-au pus într-un prepeleac în mijlocul ogrădzîi lui, de-au ședzut vrun an cu capul în prepeleac. Și au învățat de i-au răsîpit și curțile și ograda, de-au rămas numai jăriște.

După izbînda ce-au făcut acolo, intrat-au Tuchil grof în Țara Ungurească cu toate oștile ce scriu mai sus. Ș-au început a strîca și a arde ș-a robi pe care nu vrè să s-închine lui. Ș-așè au umblat cîteva dzile, strîcînd pen Țara Ungurească, păn'ce s-au rădicat altă oaste nemțască ș-au purces asupra lor. Dece hrof cu turcii și cu tătarîi n-au cutedzat să stè împotrivă-le ș-au fugit peste munți înapoi în Țara Muntenească. Iar Bogdan hatmanul, vrînd

dreptu să iasă pe Oituz la Țara Moldovei, ieșitu-i-au țărănime săcui înainte la Oituz, la strîmtoari, de i-au dat războiu toată noaptea, de cu mare greu au scăpat de-au ieșit din mîna lor, că era să piară cu toții. Iar tătari s-au dus în Bugeac acasă, iar Tucul grof cu oastea lui, cu ungurimea, au rămas în Țara Muntenească de-au iernat ș-au și vărat, și multă strîcăciune făcè țărîi. Numai, păn-a să rădica Tucul grof de s-au dus în Țara Turcească, foarte cu puțintè oaste curuți de-a lui rămăsesă, că pusesă Brîncovanul oameni de-a lui, pe care curuț îl găsiè în laturi, pe taină îl și ucidè.

Făcut-au leșii la Zvancea ocop, din sus de Zvancea, de-au aședzat oaste. Triimis-au și ăînî cetatea Sorocei un polcovnic¡ iar cu oaste. Aședzat-au și-n ținutul Cernăuțului în cîteva locuri, de-au făcut părcane de-au aședzat oaste joimiri moldoveni și leși: în Vasîleu, pe Nistru, drăgani, în Orășeni pe Zaharoțchie cu leși, în Coțmani pe Dobravschie tiji cu leși, în Bănila pe Turculeț¡ cel mare cu moldoveni, în Hliniță ăpeî Botedzu tiji ăcuî moldoveni, în tîrgu în Cernăuți ăpeî Brănești, în Cuciur ăpeî Turculeț¡ cel mic cu moldoveni. Și așè cuprinsesă tot ținulul Cernăuțului de-l ținè. Și altă treabă n-avè. În

toate dzileli să bătè cu turcii supt Cameniță, că păzîè drumul Cameniții de cine trecè. Tot îi lua de grumadzi și-i robiè și să slobodziè furiș în Moldova și-n Bugeag, de apuca herghelii a cui găsîè, și lua și limbă. Și cîndu ducè turcii zaharali în Cameniță, le ieșiè înainte ori la dus ori la întorsu, de-i robiè, și de bogate ori îi și smintiè. Așijdere și lepcanii din Cameniță și cu turcii ieșiè și loviè pe joimiri, pe unde era așădzați, fără veste, și de bogate ori îi strîca.

Tătarîi din Bugeag, hanul, soltani, cîte de trei, patru ori mergè în Țara Leșască, de-i prăda cît le trebuiè. Și la întorsu, slăbindu-le cai, fiind uneori iarnă, ieșiè joimirii de pen zămci de-i loviè. Pe urmă și scote duiumuri și robi, iară uneori îi robiè tătari pe dînșii.

Odată, ieșindu Turculeț cel mare la Ștefănești, la drumul Cameniții, să iè limbă, au vădzut vro 40 de turci pe șlah viind de la Cameniță. Deci Turculeț, trecînd Prutul să margă la dînșii să-i lovască, au apucat de-au trecut numai vro treidzăci de joimiri, și s-au și rumtu gheața, că era de primăvară. Ș-au rămas oastea cea multă a lui Turculeț¡ di ceasta parte, neputînd trece Prutul, că să rumsesă gheața. Dece Turculeț au ieșit înaintea celor 40 de turci,

și aşè s-au bătut faţă la faţă vro doo ceasuri, că nu putè cie oaste să treacă să le dè agiutor. Și i-au înfrînt pe turci și i-au prinsu vii, care n-au pierit la bătaie. Numai doi au scăpat, și i-au luat robi de grumadzi de i-au dus în Ţara Leșască.

Pe unii i-au triimis la craiul, de ș-au făcut nume și cinste, pe alţîi i-au ţinut la dînsul, la Bănila, de s-au răscumpărat. Ș-au găsit atunce la acei turci neguţitori 50 de pungi de bani gata, fără odoară și haine și cai.

În al șesăle an¡ a domniei lui Cantemir-vodă coborîtu-s-au craiul Sobeţchi cu oști grele iar în Ţara Moldovei, fiind îndemnaţi și de munteni, de Brîncovanul, de pe cum era învăţat ca să facă rău acestei ţări, de să acolisiè de dînsa totdeuna, pe cum și mai pe urmă, de-au adus și pe moscali cu fapteli lui. Care, Dumnedzău, pentru suspinurile săracilor, i-au plătit de s-au stînsu pomenirea lui cu totul. Ș-au vinit craiul cu obuzul pe la Botășeni și pen Cotnari păn' la Tîrgul Frumos, și de la Tîrgul Frumos iar s-au întorsu la ţara lui, că era vreme de toamnă. Și atunce, întorcîndu-să, au lăsat oaste cu bucate în cetate, în Neamţu, și-n Suceavă, în mănăstirea armenească, și-n Agapia în mănăstire, și-n Săcul, și-n Cîmpul Lungu, și-n

Hangu. Și cînd au agiunsu cu obuzul pe Siret pe la Ropcea, așè i-au lovit o ploaie cu ninsoare, de i-au ținut acel vicol vro trei, patru dzili, de-au murit oastea mai bine de giumătate, înghețată și leșinată, că era pe la noiemvrii. Iar caii le-u murit toți din obuz, de le-au rămas carăle și carăteli și pușceli toate la Ropcea. Dzic că nice craiul mai n-au fostu avînd cal să-ncalece. Debiè au mărsu păn' la Sletin, că i-au fostu lovit¡ mînia lui Dumnedzău, de nu era numai vicolul, ce-i lovisă o boală, de muriè și oameni și cai. Și la anul au triimis din Țara Leșască de-au luat pușcele de la Ropcea.

Tătarîi și cu Cantemir-vodă n-au vrut să margă mai nainte după dînșii de la Crivești, ce s-au întorsu înapoi. Îndemnatu-i-au Cantemir-vodă pe tătari să margă înainte, că, de-r hi mărsu, i-ar hi luat pe toți de grumadzi. Numai tătarîi n-au vrut să margă.

Dzic că Sobețchi s-au fostu agiunsu cu tătari, de-au fos' tot una. Numai în videala leșilor s-arăta neprietin. Că odată s-au fostu tîmplat într-o noapte de-au tăiat pe niște tătari prè rău Turculeț al nostru cu moldovenii. Și a doo dzi vădzindu Sobețchie, au fostu jăluind pe tătari: „Păcat c-au pierit atîțe viteji!“ Ș-au fostu dzicînd

lui Turculeț¡ pentru ce i-au lovit noaptea furiș. Că el avè prieteșug cu dînșii încă din hătmănie.

După ce s-au dus craiul în țara lui, scris-au cărți la-mpăratul Neamțului și la papa de la Rîm, de să făliè pe- cum au luat atîte cetăți din Țara Moldovei. Și pe celi scrisori papa de Rîm tot îl credè și-i trimitè bani să facă oaste asupra păgînilor. Căce așè era voroviți și cu împăratul Neamțului: el să margă pe de o parte, și celalalt pe de alta.

Triimis-au Cantemir-vodă o samă de tătari cu moldoveni lefecii în Cîmpul Lungu și-n Hangu, de-au prădat ș-au arsu, ca să scoață pe joimiri. Și nu i-au putut scoate, iară duium și robi au luat mult tătarîi. Și-ntorcîndu-să înapoi pe la Ieși, încă le-au dăruit Cantemir-vodă tuturor mîrzacilor postavuri și atlazuri.

Și s-au dus în Bugeag.

În al șeptele an¡ a domniei lui gătitu-s-au Cantemir-vodă cu oastea lui de-au mărsu să iè cetatea Sorocii, împreună cu Daltaban-pașe, sarascherul Oblușițîi, și cu hatmanul Stețu a Ocrainii hanului și cu cîteva mii de tîtari. Ș-au stătut pen pregiurul cetățîi cîteva săptămîni, de-u tot bătut-o cetatea, de-au făcut meterezuri și lagumuri. Ș-au dat năvăli prè tare, și n-au putut-

o lua, și au pierit multă oaste atunce, cînd da năvăli turcii și moldoveni. Și nu era atîta oaste în cetate, ca doo, trei sute de drăgani și căzaci; numai ei din cetate nemeriè tot în om, iar cei den afară nu putè să le strîce nemic. Și s-au întorsu înapoi la Ieși, fără nice o izbindă și cu multă pagubă de oaste.

Tot într-acel an¡, mai nainte ce-au mărsu la Soroca, strînsu-s-au toți ficiorii lui Gavriliță și cu alți boieri mulți de Țara de Gios la nunta lui Ion Pălade, la Băcani, din sus de Bîrlad. Și acolo au fostu și vornicul Velicico, fiind cumnat lui Pălade. Și srîngîndu-să acolo la-cea nuntă, au sfătuit și s-au giurat cu toții, ei înde ei, să fug-în Țara Muntenească la Brîncovanul, să le dè agiutor de cheltuială, să margă la Poartă să pîrască pe Cantemir să-l scoată din domnie, să rădice domnu dintre dînșii pe Velicico vornicul.

Dece s-au sculat un boier¡ dintre dînșii, anumi Ilie Țifăscul, care îl poreclisă pe urmă Frige-vacă, și i-au pîrît la Cantemirvodă, de le-u spus tot sfatul. Că era boierii de la o vreme prè supărați de Cantemir-vodă, că era la curte boierinași, tot ficiori de mojîci codreni și gălățeni. Și dzicè Cantemir-vodă că domnul face neamurile, domnul le strînge. Și-i era urîți

ficiorii cei de boier, să nu-i vadză într-ochi, de pe cum îi era nătura lui. Și era în cinste numai hatmanul Bogdan, ginere-său, și cu Iordachi visternicul Rusăt. Acești doi schivernisiè și mînca țara, cum le era voia. Dece boierii pe acee vreme nu mai putè suferi să fie călcați de acei doi boieri și de mojîcii aceloralalți mai mici de curte. Că cînd ieșiè la țară cu slujbe, boierinașii făcè multe năcazuri casălor celor mari a boierilor.

Dece Cantemir-vodă, cum au înțeles acel sfat, din Ilie Frigevacă, a boierilor, au și răpedzit într-o noapte boierinași d-è lui și slujitori, să-i prindză pe toți pe acie. Dece unii au scăpat în Țara Muntenească, iar pe carei i-au prinsu i-au adus la Ieși. Și pe Velicico vornicul, după ce l-au adus la Ieși, era zavistie mai mare despre Cupărești, împungîndu-să cu horba mai denainte vremi. Și avè și sîială de dînsul, căce era mai om decît toți. Atunce în grabă Cantemir-vodă în mînie l-au bătut cu buzduganul și l-au închis în beci. Deci neprietinii lui Velicico atunci au și aflat vreme de-au dzis lui Cantemir-vodă: „De vreme că te-i grăbit de l-ai bătut, nu-l lăsa viu. Păzește de-l omoară, că, d-è scăpa viu, mîne, poimîni el ne

omoară pe toți“. Și el încă îndat-au ascultat și l-au scos noaptea de i-au tăiat capul denaintea porții. Pentru bineli ce-au dat știre Velicico lu Iordachi visternicul, de-au fugit cînd vrè să-l omoare Cantemir-vodă, acum i-au mulțămit și Iordachi visternicul într-acesta chip, ca un grec. Și aflară atunce neprietinii vreme de-au dzis lui Cantemir-vodă: „Acmu, de vreme c-ai omorît pe Velicico, triimite de prinde și pe frate-său, Miron logofătul, de-l omoară. Ori vinovat, ori nevinovat, să nu scapi, c-apoi încă a hi mai rău și de tine și de noi“. Deci Cantemir-vodă nu ș-au socotit¡ viiața lui, că era trecut cu bătrînețeli, om de 70 de ai, de numai cît nu-i sosîsă ceasul și lui, ce s-au potrivit neprietinilor și nu ș-au cruțat sufletul. Ce ca un tiran au triimăs pe Macrei, vătavul de păhărnicei, cu slujitori de l-au luat decolo, de la casa lui de la Bărboși, de l-au dus păn-în Roman, și i-au tăiat capul. Și cînd l-au găsit Macrei acolo la Bărboși, atunce-i murisă și giupîneasa. Și nemic nu știè de sfatul frăținesă u sau de a celoralalți boieri, că nu era amestecat cu ceielalți boieri la sfat. Că el pornisă atunce pe un ficior a lui, pe Neculaiu, să iè fata Ducăi-vodă de la Țarigrad și să gătasă și cu celalalt să iè fata lui Cantemir-vodă, să s-

încuscredze, și nice cu gîndul nu gîndiè că i-a vini o furtună ca acie.

Dzisu-i-au slujitorii, cînd l-au găsit la Bărboși, să fugă, că nu-i departe în Neamțu, iar el n-au priimit¡, știindu-să drept.

Gîndiè că l-or duce la Ieși și s-a îndrepta. Iar după ce i-au vinit Macrei, și viind zapciu după zapciu să piară, nu l-au mai îngăduit ș-au pus de l-au tăiat în Roman. Și mult s-au rugat lui Macreiu să-l ducă păn-în Ieși, iar Macrei, ca un om rău și de nemic, nu i-au fostu milă de sufletul stăpînu-său și s-au grăbit de l-au omorît. Că de l-ar hi dus în Ieși, poate s-ar hi îndreptat și n-ar hi pierit. Că multe slugi să tîmplă la domni vrednice, de nu să grăbescu și ferescu pe stăpîni de păcat, și pe urmă cad la laudă și despre stăpîn, și despre oameni, și despre Dumnedzeu.

Iar acesta, ca un varvar, nefiind de neam, n-au socotit¡.

Cantemir-vodă dup-acee mult să căiè ce-au făcut și de multe ori plîngè între toată boierimea și blăstăma pe cine l-au îndemnat de-au grăbit de i-au tăiat. Că, după ei, n-au trăit un an nice Cantemir-vodă ș-au murit.

Iar pe Vasîlie vornicul, ficiorul lui Gavriliță,

și pe frate-său Solomon și pe frate-său Costachi și pe Gheorghiță Mitre și pe Dedul spătar Arbănaș și pe tustrei ficiorii lui Miron, pe toți pe aceștie i-au prinsu și i-au închis, unii în turnu, pe unii la simeni, pe alții pen beciuri, și pe Neculaiu, mărgînd să s-însoare, l-au întorsu de la Bîrlad de l-au închis și pe dînsul.

Iară Lupul, ficiorul lui Gavriliță, și Costantin cumnatu-său, păharnicul Lambrino, și cumnatu-său Ivașco și Antiohie Jora și Bujorăneștii și alții din Bujorănești au scăpat în Țara Muntenească, la Brîncovanul, și de-acolo s-au gătit și s-au dus la Odrei, la Poartă, să pîrască pe Cantemir-vodă. Și le-u dzis atunce Brîncovanul să nu să grăbască să margă atunce la Poartă, că-i prietin vizirul Cupăreștilor. Ei n-au ascultat ș-au păzit de au mărsu.

Iară Cantemir-vodă, după ce-au înțeles, au răpedzit și el pe Bogdan hatmanul și pe Iordachi Rusăt visternicul, cu alți boieri mulți de țară, de s-au pîrît de față cu toții la Divan. Și i-au dat pe toți în obedzi de grumadzi, de i-au adus la Cantemir-vodă în Ieși.

Dece Cantemir-vodă, după ce i-au adusu-i, i-au pus la închisoare, și nu i-au omorît, c-au poroncit Poarta să nu-i omoare. Și ș-au adus

aminte și de giurământul ce-au giurat Cantemir lui Gavriliță celui bătrîn, să nu-ș atingă sabia de neamul ficiorilor lui. Ce i-au pus bani pe toți, să-i întoarcă cheltuiala ce-au cheltuit la Poartă, pe unii cîte dzeci pungi, pe alții cîte 5, pe alții cîte cum au socotit. Și după ce ș-au plinit banii, i-au dat pe chezășie și i-au slobodzit. Deci carei au avut putință și prietini, mai curînd au dat, și i-au slobodzit, iar carei au fostu mai neputincioși au șădzut mult închiși, și i-au bătut păn' ș-au plătit banii. Iară ficiorilor lui Miron nu le-u luat nemic și i-au dat pe chezășie și i-au slobodzit.

Din toți boierii rămăsesă Dedul spătarul Arbănașul închis în turnul clopotniții la Trei Sfetiteli. Și-l pusesă 10 pungi de bani, și n-avè cu ce plini, că era un om mai scăpat. Și poate avè și pizmă pe dînsul, că-l scoses-în doo rînduri să-i taie capul.

Dece el într-o noapte au îmbătat pe siimeni, pe străjerii ce-l păzîè, și s-au slobodzit cu o frenghie pe o ferastră din turnu pănă gios ș-au apucat de-u încălecat cu doi ficiori ș-au fugit.

Dar Cantemir-vodă a doo dzi, dac-au oblicit c-au scăpat, au poroncit¡ să nu-l mai caute nime, nice să-l mai gonească.

Că, de vreme c-au încălecat, nu este nime harnic să-i stè împotrivă sau să-l prindză pe om pe cela. Că-l știè el ce viteaz bun este, c-au fostu cu dînsul la războiu. Că, cînd alerga pe cal cît putè, săriè de pe un cal pe altul, și pune 3 cai alături și de pe gios să răpedzie și-i săriè pe tustrei pe sus. Nu era altu om în țară ca dînsul harnic și viteaz. N-au zăbăvit¡ prè mult și ș-au făcut pace și au vinit în țară, și l-au iertat Cantemir-vodă.

Dup-acie Cantemir-vodă au strîcat logodna cu Pătrașco, ficiorul lui Miron logofătul, și ș-au ales din toți ficiorii de boier¡ pe Mihălachi, ficiorul lui Ion Răcoviță vornicului, de l-au luat gineri. Care acela pe urmă au cădzut domnu, de-i dzic Mihaivodă.

Ș-au făcut nuntă cu dînsul domnească și l-au și boierit, l-au făcut comis mare, iar pe urmă l-au făcut stolnic mare.

Numai n-au avut parte de dînsul, că n-au trăit mult cu dînsa, și i-au murit fiică-sa. Căce Cantemir-vodă era cumătru cu cuscru-său Ion Răcoviță, că-i botedzasă Cantemir-vodă un copil lui Ion Răcoviță, mai mic decît ginere-său Mihălachi. Căce poate n-au răbdat Dumnedzău. Numai Mihălachi mai pe urmă, la domnia lui

Antăiîohie-vodă, au luat altă fată de boier, a Dedului spătarului de la Gălați, și cu acie au viețuit, de-au făcut copii și-au fostu și domnu.

Cantemir-vodă și Cupărești s-au mai apucat și de alt danțu asupra muntenilor, și muntenii asupra lor. Țineți-vă, săracelor țări, dacă sunteți putencioase, de acmu să biruiți nevoile din pizmele vechi la ce s-au început să să lucredze!

Era un boier de mult priibag din Țara Muntenească în Țara Ungurească, anume Stoica păharnicul, și și cu alții mai mici, iar munteni pribegi, încă de cînd au luat domnia Șerban-vodă.

Chematu-i-au Cantemir-vodă de la Brașov aice la dînsul în Moldova. Ș-au început a faci pîră și harzuri la Poartă, a pîrî pe munteni cu feluri de feluri de pîri, cum suntu haini și bogați.

Ce Poarta dintăiu i-au îmbucurat. Și i-au trimis Cantemir-vodă la Poartă la Cupărești, la spătarul Lascarachi cuparul, fiind capichihaia lui Cantemir-vodă, să pîrască pe munteni și să isprăvască domnia lui Cantemir-vodă în Țara Muntenească.

Dece știu c-au isprăvit Cantemir-vodă bine! Că, după ce-au oblicit muntenii, au cheltuit

Brîncovanul la Poartă 1000 de pungi. Ș-au luat Brîncovanul pe ceielalți de grumadzi. Și pe cuparul Rascarachi, fratele lui Iordachi vistiernicul, l-au făcut surgun la Rodos. Și era să mazîlească și pe Cantemir-vodă.

Numai au sosit veste atunce c-au murit. Dusu-l-au pe Stoica la Brîncovanul în București, cu o lăcată cît un șlic de mare la grumadzi. Și l-au scos la Divan înaintea a toată țara ș-apoi l-au purtat tot țîrgul cu lăcata de-a grumadzii. Ș-apoi l-au spîndzurat îmbrăcat, încălțat, la tîrgul de afară. Și pe-cele soții a lui, pe unii i-au spîndzurat și pe alții i-au iertat.

Într-acea vreme vorovit-au tustrei ficiorii lui Miron logofătul și cu Vasîlașco spătarul Caănîtacozîno și cu frate-său Ilie și cu Dumitrașco Ursachi să fugă din țară de grele dăjdi și prepusuri.

Că nu mai putè birui de răul lui Iordachi visternicul. Că învățasă Iordachi de le tot cumpăra odoarăle și sateli făr' de preț¡, că-i tot îngreuiè cu dăjdile. Cantemir-vodă, oblicind că vor să fugă, trimis-au steaguri de slujitori să-i prindză. Dece ficiorii lui Miron au prinsu de veste ș-au scăpat¡ la comăndatul de Cetatea Neamțului. Iar pe cielalți boieri, neavînd veste,

i-au prinsu lefeciii, și le-au jăcuit casăle, și i-au pus în here, și i-au pornit la Ieși.

Cînd au agiunsu în Valea Lețcanilor, i-au și tîmpinat vestea, nărocul lor, c-au murit Cantemir-vodă. Și i-au slobodzit din hiere.

Dece au mărsu în Ieși de-au fostu la-ngroparea lui Cantemirvodă.

Și s-au împreunat cu beizăde, ficiorul lui Cantemir-vodă, anume Dumitrașco. Și i-au îmbunat Dumitrașco-vodă cu cuvînt bun, că, de va da Dumnedzău să fie pe voia lui de la Poartă, i-ar milui. Și iar boierii să ruga și ei să ierte pe tată-său. Și i-au slobodzit să margă acasă, cum au și fugit în Țara Muntenească, la Brîncovanul, că le era rudă, de-au răpedzit Brîncovanul la Poartă pentru Costantin-vodă, ficiorul Ducăi-vodă celui bătrîn.

Cantemir-vodă, după ce-au murit, ținutu-l-au mort tăinuit o dzi și o noapte, păn' s-au gătit cărțile de-au făcut harzuri de la țară la Poartă, de poftiè să puie pe un ficior a lui Cantemir în locul tătîne-său. Și au răpedzit pe vătavul Pîrvul și cu Ștefăniță Rusăt, ficiorul lui Manolachi postelnicul. Și după ce-au pornit cărțile, a dooa dzi s-au agiunsu Bogdan hatmanul și cu Iordachi visternicul și cu toți slujitorii să rădice pe

Dumitrașco beizădeoa, ficiorul lui Cantemir-vodă, domnu în locul tătîne-său. Dece au gătit Divanul cel mare și s-au strînsu toată boierimea și mitropolitul și slujitorii la curte. Ș-au adus la curte pe un agă a vizirului turcu, ce era vinit cu trebi împărătești în Ieși.

Atunce au spus a tot nărodul c-au murit Cantemir-vodă. Ce slujitorii au și-nceput a strîga că altul nu le trebuie să fie domnu, fără cît Dumitrașco beizădè, ficiorul lui Cantemir-vodă. Ce boierii și țara nu cutedza să dzic-într-alt chip, că să teme de slujitori, ce numai le căuta să priimască și să dzică cum dzic slujitorii. Turcul aga, vădzind că strîgă cu toții într-un cuvînt, au luat un căftan ș-au pus în spateli lui Dumitrasco beizădeoa.

Și beizădeoa au îmbrăcat pe turc c-un contăș cu soboli. Ș-au ședzut amîndoi în scaone. Ș-au început a da din pușci și a dzice surlele, și toți boierii și slujitorii, căpeteniile, cineș după rîndul său, au purces a săruta poala turcului ș-a lui Dumitrașco beizădè. Și dup-aceea au încălicat cu alaiu ș-au purces la Sfetei Neculaiu, de i-au cetit molitfeli de domnie dup-obiceiu.

Scos-au oasăle lui Cantemir-vodă boierii cei mari afară, supt cortu, în ogrăjoara cea mică la

curtea domnească. Și l-au ținut trei dzile, păn' l-au grijit, ș-apoi l-au dus la Sfete Neculaiu de l-au îngropat în gropnița lui Antonie-vodă. Și s-au tîmplat atunce la prohodul lui 4 patrierhi, unul de Ierusalim și altul de Antohia și altul de Alicsăndria și unul mazîl de Țarigrad, Iacob. Ș-au domnit puțin, nu deplin 8 ani, și ș-au plătit și el datoria dup'obiceiul acestei lumi.

După ce-au îngropat pe Cantemir-vodă, au ședzut în scaonul domnescu fiiu-său Dumitrașco beizade, de au domnit 3 săptămîni. Ș-au vinit un capegiu de la Poartă de-u luat pe Dumitrașcovodă beizadè. Iar Bogdan hatmanul și Iordachi visternicul într-aceli 3 săptămîni n-au dormit, ce s-au gătitu-să. Ș-au pus străji din Gălați păn-în Ieși, și cînd au sosit capegi-baș în Ieși să iè pe beizădè și pe dînșîi, ei au fugit din Ieși.

Căci atunce, mărgînd veste la Poartă c-au murit Cantemirvodă, Brîncovanul, domnul muntenescu, au apucat înainte ș-au isprăvit¡ domnia lui Costantin sîn Ducăi-vodă, de-au îmbrăcat căftan de la Poartă de domnia Moldovei. Atunce au făcut și pe Lațcarachi surgun ș-au luat și pe Staico de grumadzi. Totodatatunce s-au tîmplat de au triimis și la

Dumitrașco-beizădeoa, sîn lui Cantemir, să-l ducă la Poartă și să prindă pe Bogdan hatmanul și pe Iordachi visternicul, să-i ducă la Poartă să dè samă pentru ce-au mîncat țara. Deci Bogdan și Iordachi au fugit în Țara Leșască, cum mai sus să pomenește. Pe-aceste lucruri poate și alții să să încreadză cu Poarta turcească, că unele să gătiè și alteli s-au făcut!

Acel capegiu-baș ce-au vinit cu mazîlia, ce-au luat pe Dumitrașco Cantemir beizădeoa din Ieș, fusesă bun prietin mai nainte lui Cantemir-vodă, și de neamul lui era cerchez. Și fără zăbavă dupacee au cădzut de-au fost și pașe și musaip lampăratul, care-i dzicè mai pe urmă Cerchez Mehmet-pașe imbriorul. Era și un boier¡ atunce aice în Ieși, Ștefan comisul Cerchez. Dece atunce Ștefan comisul Cerchez mult s-au rugat acelui capegiu pentru Dumitrașco beizădeoa, să-i fie milă de dînsul, că-i un copil, avînd cunoștință cu acel capegiu, fiind amîndoi cerchezi, încă de la domnia lui Cantemir-vodă. Ce, după ce l-au dus la Poartă, stătut-au munteni și cu Costantin Duca-vodă cu multe pricini asupra ficiorilor lui Cantemir-vodă, de le cerè multă somă de bani. Ce nemică nu le-au putut strîca, că s-au pus tare acel capegiu-baș pentru dînșii. Și mai pe urmă,

după ce-au căzdzut mai la cinste acel capegi-baș, au făcut și alte lucruri mari, carei la rîndul lor s-or pomeni.

De la Cantemir-vodă nescareva avere nu le-u rămas, că ce era vinitul mînca alții, cum mai sus s-au pomenit. Atunce la moarte 50 de pungi de bani le-u dat la patriarhul de Rusalim, să li mistuiască. Și patriarhul, pentru voia muntenilor, le-u spus turcilor, și le-u luat. Și copii numai au rămas cu vro 10—15 pungi de bani. Ce Dumnedzău unde va, nu trebuiescu bani. Că acel Cerchez Mehmet-pașe le-u prinsu mai bine decît mii de pungi de bani. Că unde va Dumnedzău, sunt și bani, și prietini, și de toate. Că nime nu mai gîndiè c-or mai ieși ficiorii lui Cantemir la domnie, pe cum s-a vidè înainte.

Acestuăiî Cantemir-vodă i-au rămas în urmă 2 ficiori, anume Antiohi și Dumitrașco, care mai pe urmă au ișit amîndoi domni în Moldova, precum li s-a arăta înainte, la rîndul lor, istoriele lor.

Capitolul XII

Îmbrăcându căftan de domnie, Costantin-vodă, sân Ducăi-vodă celui bătrân, era om tânăr, ca de șesăspreci, șeptespreci ai, cându au cădzut la domnie. Atunce era și niște boieri de aice de țară la Poartă, triimiși de Cantemir-vodă cu trebile țărâi. Deci vădzându-l c-au îmbrăcat căftan, s-au dus la dânsul de s-au închinat, dup-obiceiu. Așijdere și de-ice Lupul Gavriliță și alții, înțelegând de domnie noo, au alergat cu bucurie noo la Costantin-vodă. Și mulți ficiori de boier. Că n-avusesă căutari de la Cantemir-vodă, pe vina lor, că-l ocărâiè și nu vrè să-i slujască, ca unui domnu; ce pentru-cee miluiè pe cei proști.

Triimis-au Brâncovanul pe Mihai spătar și cu alți boieri ce să tâmplas-acolo pribegi, de s-au dus la Poartă di-au aședzat logodna cu fiica Brâncovanului, anume Maria, cu Costantin, ficiorul Ducăi-vodă. Și strângându-s-atâta

boierime acolo atunce la Poartă, au făcut mare cheltuială țărâi cu multe podoabe, can și fără treabă, precum era țara atunce slabă: cai, rafturi, corturi, 200 de siimeni cu haine și cu leafă și alteli multe cheltuiele, fără treabă și fără ispravă. S-au zăbăvitŭ acolo atunce cu atâta boierime și om de la mart păn' la iuni. Dece au făcut multă cheltuială. Ce Costantin-vodă fiind tânăr și neștiind rândul, îl bucura Lupul, ficiorul lui Gavriliță. Ca un bezmetec ce era la minte, dzicè că-i țara bogată și-i mulțime de bucate a boierilor pribegi, a lui Bogdan ș-a lui Iordachie; are de unde scoate să plătească datoria ce face. Dece și lui Costantin-vodă nu-i era urâtă datoria, și-i era dragă și mândria. Și avè casă grè și îmă-sa, Nastasâia, cu atâte fete. Au încărcat mulțime de datorie.

Așijdere Lupul Gavriliță pârâè la Poartă pe ficiorii lui Cantemir-vodă, c-au luat tas-său din țară 1000 de pungi de bani, și țara au fostu iertată de bir. Dece turcii sta de-asculta acele voroave deșerte din gura lui ce grăiè. Și ficiorilor lui Cantemir n-au strâcat nemic, iar țărâi au făcut mare strâcăciune. Că de-ce înainte nu vrè turcii să mai ierte birul și-l cerè deplin. Și cea laudă mare de bucateli pribegilor, dac-au

început a le strânge, n-au găsit atâta pe cât socotiè c-or găsi. Ș-au făcut datorie, ș-au rămas neplătită.

Dece sosând la Gălați cu atâta om, ș-au adus și câțiva greci cu dânsul, cu mare alaiu, în postul Sâmpetrului. Ieșitu-i-au toată boierimea și mazâlimea înainte cu mare bucurie, știindu-l că-i ficior de domnu și va căuta neamurile boierești. Și viind în scaon, pusă boieri pe toți Gavrilițeștii și pe toți Mironeștii și pe alții dintr-alte neamuri, mai mulți tineri decât bătrâni.

Și să și apucă de făcu nuntă cu o sor-a lui, domnița Ileana. O dede după Neculaiu Costin, sin Miron logofăt, și-l pusă și hatman. Și făcură nuntă frumoasă domnească, că era și maică-sa cu dânsul, a răposatului Duca-vodă cel bătrân, cu alte fete mai mici, anume doamna Nastasia.

Atunce nu s-au aflat în visterie mai mult de-o sută de pungi de bani, gata strânși de căimăcani. Că la moartea lui Cantemir scosesă niște hârtii, și n-apucasă Cantemir a le lua. Dece puind Duca-vodă pe Lupul Gavriliță visternic mare, n-au agiunsu acei bani 2, 3 luni de cheltuială visteriei. Care apoi mai pe urmă l-au și scos din visternicie, cu mare bănat pentru acea slujbă curată.

Pus-au atunce la mazâli și la țară banii steagului grei. Început-au a prinde pe boierinașii lui Cantemir, cei rădicați din neamuri proaste, ce dzicè Cantemir că i-a faci neamuri, și-ncepură a-i bate ș-a-i închide pen temniți și pe la simeni. Și-i sărăciră, de rămasără cum le-u fostu postrigul, mojâci. Iar unii, dintr-aceli bătăi au și nebunit, de-u rămas nebuni. Și pe cale le făcusă, că vai de boierul ce să roagă mojâcului.

Așijdere au triimis la casăli boierilor celor fugiți de le-u luat tot ce-u găsit, anume a lui Bogdan hatman ș-a lui Iordachi Rusăt visternic. Și le adusără și giupânesăli în Ieși, și le prindè vătajâi de-i munciè. Și femeile și feteli slujnice din casă le bătè să spuie bani și odoară și haine mistuite și bucate ce-avusesă. Să aflară multe mistuite și ascunsă pen țară, pe la prietini, după cum este obiceiul celui fugar a ascunde. Și luară tot ce găsiră și pe urmă le făcură pe giupânesăli lor surgune la Focșeni. De la Focșeni le-au dusu-li cu căruți și cu cai răi și cu podvodzi pen munți, pen Hangu, și le-u trecut la Neamțu la cetate, la boierii lor, cu bogată lipsă și nevoie. Îș râsă cum îi vini la minte, și mai mult era acesta sfat de boierii cei mari și de munteni

îndemnare.

Osândă pe casăli lor pentru vărsarea singelui lui Miron ș-a lui Velicico ce făcusă Cantemir-vodă cu sfatul acestor doi boieri pribegi! Și dupacee scrisă Duca-vodă la Poartă c-au triimis Bogdan și Iordachi poghiaz din Țara Leșească de ș-au luat giupânesăle ș-au făcut mare strâcăciune țărâi, pentru ca să strâce pe copiii lui Cantemir-vodă turcii și pe Ciupărești. Dar Poarta, fiind înțeleaptă și cuprinsă la minte, nu s-au potrivit scrisorii lui c-a priceput că-s scrisorile lui deșerte.

Că Bogdan și Iordachi din Țara Leșească nu dormiè, nici le șădè scrisorili. Triimitè la Cameniță, la Caraman-pașe, că era prietin vechiu lui Cantemir-vodă, și la Daltaban, sarascherul de Oblușiță, și la Țarigrad, devăluiè, și înștiința la împărățâe de toate fapteli Ducăivodă ce facè. Ce nu le-u putut strâca nemic ficiorilor lui Cantemir-vodă. Mai mult îșî strâca numele lui cu aceste lucruri.

Iară cându fu de toamnă, într-acel anŭ a domniei lui, s-apucă de făcu nuntă șie. Și triimisă Brâncovanul pe fiică-sa Maria cu unchisău stolnicul Costantin Catacozono și maică-sa, doamna Stanca, și cu mulți alți boieri și

giupânesă, rudenii din Țara Muntenească, de vinir-în târgu în Ieși. Și le dede tuturor gazdă pen curți boierești și neguțitorești, grijă de toate, să nu li lipsască nemic. Iar pe mireasă îi dede gazdă în casăli lui Vasâlachi vornicului Gavriliță. Și acolo face nunta mireasa, iar domnia în curțile domnești. Și boierimea a doo țări nuntiră 3 săptămâni cu mare poftăli și podoabe și cu feluri de feluri de muzice și de pelivănii, de mirare în târgu în Ieși. Că era să facă nunta la Focșeni, ce, fiind toamna, vreme de iarnă, au făcut-o la Ieși. Și-ncălecă singur domnul ca un mire, împodobit și cu surguci în cap și cu mare alaiu, de-u mărsu la gazda miresâi de-au luat-o. Și după ce-au luat-o de la gazdă, au mărsu la mănăstire la Golâe. Și acolo fiindu un patriarhu de Țarigrad mazâl, anume Iacob, îl cunună acolo în Golâe. Și de acolo purcesă cu mare alaiu pen mijlocul târgului de sus și pen târgul de gios păn' la curțile domnești. Pe-cee vreme și eu, Ion Neculce vel-vornicŭ, eram tânăr postelnicŭ și mergèm cu alți postelnici împreună, cu toiegeli a mână, pe gios, înaintea domnului. Și după istovul nunțâi, petrecu domnia pe boierii munteneșți păn' la Valea Adâncă, cu mare cinste. Și-ș luară dzua

bună de acolo.

După aceste începur-a vini datornici de la Țarigrad și a-și cere datoriile, că li să plinisă dzua. Și-ncepur-a vini și poronci de la Poartă, havalele, a cere obiceiurile țărâi, că nu vrè să le ierte, ca la Cantemir-vodă. Că lăudasă Lupul la Poartă c-au luat Cantemir mulți bani, și turcii, știind acee, nu ierta. Atunce s-au conoscut ce-a grăit Lupul la Poartă. Țara era puțină și boierii era tineri, nu știè cum or schivernisi. Ce învățară de scoaseră și aice obiceiul cel rău, ce l-au scornit Brâncovanul în țara lui. Aflară-să și aice sfetnici fără lege și tirănească zavistie, rană fără leac, și să cheamă lepra sau fistula în pântece: văcăret, de vac-un zlot și de cal un leu să dè tot omul, de să trage acel obiceiu spurcatŭ păn-astădzi în pământul nostru. Că orice domnu vine îi drag acel obiceiu și nu-l mai lasă.

Și dintr-acel ceas ce-au scos văcăretul să și conoscu că n-a lungi cu domnia, nice a precopsi casa lor de lacrâmi multe a săracilor. Și-n scurtă vreme căzdzu blăstămul mai de grabă pe Dumitrașco Ceaurul vel-logofătŭ, fiind sfetnic, că-i scurtă Dumnedzău viiața. Că muri cum îi mai rău, în dub frențit, și i să istovi și casa lui și 3 ficiori a lui ce-au avut. Să stânsă pomenirea

lui cu sunet, și moșiile lui cădzură la mâni streine. Sfetnicul de domnu rău, pentru cinstea ce are, orbit de răutate fiind, gândește și-i pare că nemerește, și pe urmă mai rău să greșește, că pe urmă răul cel mai mare și osânda cade cade în capul lui. Că lacrâmile săracilor nici soareli, nici vântul nu le poate usca. După cum dzice și Iisus Sirah, că ruga smeritului nuori în cer pătrunde.

Iară de vară, în al doile anŭ, vădzându-l muntenii de lucruri slabe ce are de la Poartă, îl tot grăbiè de bani ce era ei chizeși pentru dânsul, ce luas-în datorie. Și el, fiindu-le gineri, să nu-i mânie, sâliè să le facă voia, să să plătească. Iară au scornit un obiceiu nou pe țară, de-au scos pe pogonul de păpușoiu și de părincu ce-l făcè oameni cu sapeli pen curături, să nu moară de foame, el le lua câte un zlot, și de pogonul de tutun câte 4 lei. Lucruri deșerte, fără nice o socoteală sau vrun sporŭ să poată să rădice nevoia! Îmbla ca niște oameni hămeiți, neagiungându-i mintea să schivernisască. Că stupii și vinul să făcè buni și mult, că avè năroc la bișug. De-r hi avut năroc și la boieri cu minte și cu sfat, cum era nărocul la sporul hranei, că era bișug de toate în dzilele lui, arŭ hi fost

lăudat numele lui. Numai cu aceste obiceiuri ș-au strâcat numele și de la țară și de la prietini. Și-l smintiè și muntenii mult, că vrè să-l stăpânească și să facă cum era voia lor. Și câți bani cerè muntenii elŭ tot le da; mai că nu știe ce le-u dat și cu ce le-u rămas dator. Și la sânge încă nu era lacom, vărsător, într-acel rându a domniei lui. Că mai mult de doi oameni în dzilele lui n-au pierit: un tălhar, pe vina lui, și un răzădent a lui Tucu-grof, pe dreptate. Acesta au pierit numai de frica lui Tucul-grovŭ, că-l închisesă, și la mazâlie, temându-să să nu-l pârască Tucul-grof, au triimis, de l-au zugrumat, pe Irimeica Jora la Trotuș. Că era închis acolo, de mâna lui Buhuș, cămărașul de ocnă, precum i s-a spuni povestea mai gios la rându. Și era domnu cu-nțelepciune, și la mânia lui grăiè, tot cu cinste și cu îngăduială, nu cu răstituri, prostatic. Și era un om foarte învățat bine la carte. Și măcar că era învățat, dar spor în casa lui nu era. Dece iar la al doilea au mai scoasă și al doile văcăret de vită.

Când fu al treile an al domniei lui, vinit-au Daltaban sarascher-pașe de la Oblușiță cu oaste la Țuțora. Ș-au pornit zaharaoa din țară și o dede pe mâna Ducăi-vodă să-i poarte de grijă, și

triimiță la Cameniță cu oastea lui și cu un soltan cu tătari, precum purta mai înainte de grijă și Cantemir-vodă. Deci Duca-vodă alesă oaste și triimisă cu zaharaoa, iar Daltaban să-ntoarsă iar la Oblușiță înapoi. Și cât zăbăvi la Țuțora, păn-a să porni zaharao, cinci, șesă dzile, i-au luat joimirii un haznătar limbă de la Chiperești mărgând la Ieși. Și-l dusăr-în Țara Leșască la hatmani. Deci hatmanii leșești și răpedzir-un rămentar cu câtăva samă de oaste și loviră zaharaoa lângă Nistru și o sparsără și o jăcuiră. Dece Costantin-vodă și cădzu în prepus mare despre Daltaban sarascherul, și să mânie foarte tare pe Costantin-vodă.

Și scrisă la Poartă rău de Costantin Duca-vodă, că nu este om harnic de domnie, nice este cu dreptate Porții, că den chivernisala lui cea proastă au luat leșii zaharaoa. Ce atunce nu-i putu strica nemic Daltaban, că sta socru-său Brâncovanul de-l sprejăniè tare dispre Poartă.

Pârâ-l și Caraiman-pașe din Cameniță și cu tot culucul Cameniței, că-i lipsită cetatea de bucate, și havalelele ce-s orânduite la Cameniță nu le dă, și-i cetatea flămândă. Ș-acee îndemnătură de pârâ era mai mult despre boieri pribegi Bogdan și Iordachi, că s-agiunsesă cu

Caraiman-pașe din Cameniță. Și oblicindu Duca-vodă, dat-au otravă unui bulubaș din Cameniță, anume Pepec ce umbla din Cameniță la Poartă cu trebile pașei. Ce s-au priceput acel bulubaș de-au băut doftoria și n-au murit. Ce încă și mai tare și mai mare pârâ ș-au scornit Duca-vodă asupră-ș.

Duca-vodă avè un grec din Țara Frâncească, anume Neculaiu Deport, pe lângă dânsul, om învățat și tălpiz, de știè despecetlui cărțile. Și pe-cee vreme scriè. Tucul-grof de la Poartă la franțuji, de le triimitè pen Ieși pe la Duca-vodă, și Duca-vodă le da la un răzădent a lui ce șădè în Ieși, și răzădentul le triimitè la franțuji. Numai le tot despecetluiè Duca-vodă cu acel Neculaiu Deport de le cetiè și le izvodiè, să știe ce scrie, ș-apoi le pecetluiè iar și le da la răzădent, de le triimitè. Păn-o dată tot așè făcè. Iar când-au fostu odată, au priceput franțojâi că li se despecetluiescu cărțile ș-au scris la Tucul-grof. Dece Duca-vodă, sâmțind și temându-să, au luat pe-acel răzădent de l-au triimis într-o noapte la cămărașul de ocnă, la Ion Buhuș, vărul Ducăi-vodă, de-l ținè la Trotuș închis cu tainâ. Și când i-au vinit mazâlia, au triimis pe Irimeica Jora de l-au zugrumat, temându-să să

nu-l apuce Antiohi-vodă la mână, precum mai sus s-au pomenit. Atunce avè pâră la Poartă și despre Tucul-grof, pâră că nu-i omul ș-au perit din Ieși. Și s-au boțit toate aceste pâri ce scriu mai sus asupra lui Costantin Ducăi-vodă la Poartă.

Dece atunce în grabă nu l-au mazilit, că au purces împărățâia la oaste, ce au triimis un capegiu-bașe, foarte omu mare și de credință, să plinească banii birului deplin de la Costantin Duca-vodă. Și l-au învățat vizirul pe taină să cerce pentru pâra ce-l pârâsă Taltaban și camenicenii și Tucul-grof: este adevărat, așè hau ba, și cum chivernisește țara. Și aflând că este adevărat, cându s-a întoarce împărățâia de la oaste, să-l mazâlească, luându și banii birului deplin. Și cu aceste au mărsu acestu capegiu-baș în Ieși.

Iară împăratul soltan Mehmet, singur cu capul său, împreună cu vizirul și cu Tucul-grof au purces la oaste pe capul Țărâi Muntenești, de-au intrat în Țara Ungurească. Și nu prè mult strâcară turcii în Țara Ungurească, și le-au ieșit nemțâi înainte și i-au bătut prè rău. Și așè în grab-au trecut munții înapoi împărăția în Țara Muntenească, cum n-au gândit. Dece atunce

Brâncovanul n-au mai putut într-alt chip să facă vicleșuguri și i-au căutat numai să ias-înaintea împărățâei. Ș-așè fără veste lovindu-l, nemic gătire n-avè de zaharali ce trebuiè conace împărăției. Ce cu multă grijă și frică i-au căutat numai a-i ieși înainte. Ș-au apucat de-u luat numai în niște cuhnii cu cai a lui vro sută de chile de ordzu ș-au luat și trei sute de pungi de bani cu cine ce cerè. Ordzul l-au dat vizirului, iar vizirul l-au împărțit cu caii împăratului. Fost-au prinsu doi nemți turcii și i-au fostu țiind aproapi de cortul vizirului legați. Ș-au fost spuind turcilor că Brâncovanul au făcut știre nemților că intră turcii în Țara Ungurească. Și să temè prè rău Brâncovanul pentr-acie.

Dece buiuc-imbrihor fiind prietin Brâncovanului, au dzis vizirului: "Pentru acești 2 ghiauri nemți, ce stau legați acolè, să poroncești măria ta să-i taie, să nu fugă la noapte, să dè știre nemților unde sântem, să fii mai rău." Dece vizirul îndat-au poroncit de i-au tăiat, și s-au mai curățit Brâncovanul de grijă. Atunce au dzis imbrivorul lui Brâncovan-vodă: "Acum să mă cunoști că ți-s prietin."

Brâncovanul mergè tot înaintea împăratului pe drum. Ș-au triimis de l-au întrebat cum de nu

sântu oameni pe-cesta loc, iar Brâncovanul au dat samă că, de cându îmblă oștile, au mutat oamenii mai în gios din șleah. Iară împăratul au dzis: "Bine și cu socoteal-ai făcut." Și așè mărgând păn' la Dunăre, când au ședzut împăratul în șeică, să treacă Dunărea, atunce i-au pus și lui căftanul în, de s-au întorsu înapoi la București...

Capegi-bașe, care mărsesă în Ieși pentru banii birului și pentru alte pricini, carei mai sus s-au pomenit, șădè în gazdă în casăli Ciobanului Costantin postelnicul. Ș-au zăbăvit mult în Ieși. Să miera cum a faci, că banii birului nu-i da Costantin-vodă, și adevărul nu știè pentr-aceli pricini de pârâ ce-l pârâsă de la Cameniță și Daltaban sarascherul și Tucul-grof.

Ce au chemat pe Tudosâe Dubău logofăt și pe Panaitachi Morona vel-postelnic ș-au început a-i întreba cu tainâ ș-a-i ispiti pentr-aceli lucruri ș-au spus că are fărman și de mazâlie. Deci acei doi boieri îndat-au spus taina turcului lui Costantin-vodă. Ce Costantin-vodă îndată să spăriè, și nu-l mai lăsă frică să să sfătuiască cu socru-su Brâncovanul sau cu alți boieri de sfat a lui, să vadă cum ar face să să mântuiască de-cel lucru.

Ce și chemă pe cumnatu-său, Costân hatmanul, și feceră sfat numai amândoi și alesără sfatul rău și fără socoteală. Că triimisă la Moisăiu sărdarul, la cetate la Neamțu, de-au vinit cu vro trei, patru sute de joimiri într-o noapte, și-n faptul dzuei au lovit pe capegi-bași, de i-au tăiat capul, ș-au prădat chervăsăria turcească. Pe unii turci i-au tăiat, pe unii i-au luat robi, carei n-au putut scăpa, și pe balci-pașe, aga hanului, l-au luat rob de la gazdă. Și s-au dus la Neamțu cu paci. Iar Costantin-vodă s-au făcut a sări după dânșii pe urmă și s-au dus păn' la Valea Lețcanilor și s-au întorsu înapoi.

Acestu Moisăiu sărdarul era de casa Cantemireștilor și fugis-în Neamțu de frica unor tătari, ce-i pusesă Cantemir la vremea lui de-i tăiasă la Prut, viindu din sus cu robi. Și pe urmă oblicind tătarii, îl cerè și el de-cea frică au fugit în Țara Leșască. Deci Moisăi, cum au sosit în Neamțu, cum au și împlut locul că l-au chemat Duca-vodă să fac-acea faptă. Dece Bogdan și Iordachi era atunce în Neamțu. Vădzând acel lucru, tare s-au bucurat, că una ca acie să să facă de mult o aștepta.

Căutați de videți ce sfat și lucru de nemic! Nu socotiè că-i va veni asupră mai mare lucru. Trei,

patru sute de oameni, ce tainã va sã fie? Cã un om și nu poate ținè taina, dar atâțe! Au stânsu bine focul cu paie! Deci Iordachi și Bogdan, din Neamțu, în toate părțile au răpedzit la Cameniță și la sarascher Daltaban de la Oblușiță și la Poartă, au dat știre ce-au făcut Costantin Duca-vodă. Și turcii din chirvăsărie au jăluit de jac și de peirea ce-au tras. Și hanul, pentru omul lui, ce era balci-pașe, iar au jăluit, de-au împlut urechile Porții. Caută acmu tălpizlâcul la ce cinste aduce pe omul mare! Deci împărățâia tot nu sosî-în Țarigrad din oaste, precum să pomenește mai sus.

Costantin-vodă pe urmă, vădzând c-au greșit prè rău, și stătu mult la gânduri, cum a faci să potolească huietul de greșala ce-au făcut. Cã s-împlusesă locul c-au chemat el pe Moisăiu de-au lovit Ieșii. Ce scrisă iar la Poartă c-au triimis Bogdan și Iordachi din Neamțu joimirii, de-au tăiat pe capegi-baș, și ș-au luat și giupânesăli din țară de le-au dus în Neamțu, cum scrisesă și de altă dată. Ce acmu nu i se trecu scrisoarea ca-ntăiu, că, după ce-u sosât împărăția la Udriiu, au și treimis un capegiu de l-au mazâlit.

Ce păn-a-i vini mazâlia, să mâniè pe cumnatu-său Neculaiu și-l scoasă din hătmănie

și pusă în locul lui pe Antiohie Jora. Și s-apucă și de alt sfat, ca să-ș poat-acoperi greșala, să-și facă nume bun la Poartă. Și strânsă oaste pre tainâ și treimis-într-o noapte pe hatmanul Antohie de-au lovit părcanele de supt Cetatea Neamțului fără veste, să prindză pe Bogdan și pe Iordachi, că le era gazdele gios. Dice, cum au sosât într-o noapte, au și spart o bucată și i-au dat foc și au făcut oarice și strâcăciune. Numai pe Bogdan și pe Iordachi nu i-au putut prinde, că le-u făcut un prietin din Ieși veste, și-ntr-acea sară s-au mutat în cetate.

Apoi oastea lui Antiohie s-au și sămețit și s-au dus la mănăstire la Agapia, și la Săcul, și la Schit ș-au tot bătut ș-au scos pe joimiri și pe drăgani de pen mănăstiri. Ș-au început a s-îngloti oastea lui Antiohi. Ca la 4000—5000 să făcusă. După cum este obiceiul nărodului omenescu, unde aud și văd dobândă, aleargă de toate părțile, aș̀è și acolo să strângè, dac-au audzit, unii din Bugeag, unii de la munteni, turcii din chirvăsărie, joimirii, de s-închina, și le da cărți de iertare și leafă. Pe dzi ce trecè tot să-nglotiè oastea.

Dece, dac-înțălesă Iablanovschie, hatmanul leșescu, de această socoteală ce-ncepusă

Costantin Duca-vodă, îi păru deodată că-i o basnă, pentru ce că Costantin Duca-vodă pururе avè răspundenție și prieteșug cu hatmanul Iablanovschie. Trăiè bine, nu ca Cantemir. Poghiazuri în țară nu îmbla prădând, și-n tot ceasul treimitè Costantin Duca-vodă vești de la Poartă. Și când mergè cembururi tătărăști în Țara Leșască să prade, el da știre la Ieși, să să păzască.

Deci, hatmanul Iablanovschie nu să tulbură prè rău, ce scrisă la Turculeț rămentarul, ce era pe margine pe Cirimuș, să iè vro dzeci, 12 steaguri, să ias-înaintea hatmanului Antiohie, să vadză ce-s aceli lucruri și pentru ce să fac aceste socoteli. Căci ei au legătură bună de prieteșug.

Dece Turculeț luând oaste și mărgând în tâmpinarea hatmanului Antiohie, începur-întâiu să vorbască. Joimirâi ocărâè pe moldoveni întâiu de le dzicè iepași, ai noștri le dzicè gligani, cumu-i rândul nărodului prostu. Și sta deoparte Turculeț cu Melente, stegarul lui Antohi, de voroviè de paci. Iar un câmpulungean din oastea lui Turculeț au și slobodzit un sâneț în Belente stegarul. Dece oastea moldovenească, cum au vădzut așè, au și năpustit asupra joimirilor. Și puțină bătaie au

avut, ș-au și-nceput joimirii lui Turculeț a fugi, și moldovenii cu turcii, cu lepcanii a-i sparge ș-a-i tăiè. Și așè prinsără și pe rămentarul Turculeț viu, supt Cetatea Neamțului, unde era numai să saie peste părcane. Să boțisă oastea fugând la strâmtoare, și Turculeț, rămâindu oastea lui denapoi, l-au boțit la un gardu și l-au prinsu viu Tatul căpitanul, fratele lui Vicol; l-au oborât cu sulița de pe cal.

Dece Antiohi hatmanul, dup-acea izbândă ce-au făcut, au triimâs pe Costachi sân Gavriliță cu veste la Costantin Duca-vodă c-au prins pe Turculeț. Ce Costantin-vodă se umplu de mare bucurie, unde audzi acea veste, gândind că-și va astupa greșala lui ce făcuse de la Poartă cu capegi-bașe, prindzând pe Turculeț. Căci la Poartă să știè numeli lui Turculeț, că de multe ori avè bătaie cu tătarii și la Camenița, precum mai sus s-au pomenit. Și-ndat-învățară de gătiră pușcele și surleli să facă Costantin-vodă șenlicu de bucurie, după ce i-au spus Costachi vestea acie.

Îndată ce găti Costantin Duca-vodă aceste toate să-nceap-a dzice surleli și să dè pușceli, numai capegi-bașe și-ntră pe poartă cu mazâlia. Și-nvățară să prindă porțile, că-i mazâlie, că este

domnul Antiohi bezădeoa, sân Costantin Cantemir-vodă. Deci îndată să schimbă bucuria în scârbă, ca să strâcă guicăria, de nu dederă nice pușceli, nice dziseră surleli. Și-ncepură siimenii a închide și porțile. După cum dzice Scriptura: ”Cine sapă groapa altuie dă într-însa.” Așè dă Dumnedzău, că pasărea vicleană dă sângur-în lațù.

Iară boierii lui, păn-a vini Dubău logofătul, de-l pusă turcul cămăican, au ieșit despre doamna ș-au fugit în Țara Muntenească, că n-avè cine-i goni, că slujitorii era cu Antiohi hatmanul în oaste. Ș-au fugit anume Neculaiu Costân hatmanul și frate-său Ioniță sărdar și frate-său Pătrașco tretii-logofăt și Vasâlașco Catacozono vel-spătar și alții mulți mai de gios. Și mai pe urmă, după ce-au vinit ș-Antohi-vodă, au fugit și Antohi hatmanul și Marvodin, de să făcus-o ceată mari în Țara Muntenească de boieri, de-au ședzut vro 4 ani în Țara Muntenească, în dzileli lui Antohi-vodă, de făcè multe mestecături la Poartă și cheltuială țării. Și nemic n-au putut isprăvi, pe-cum s-a arăta mai gios.

Dece Costantin Duca-vodă, vădzându-se că-i mazâl, răpedzi pe taină la Antohi hatmanul la

Neamțu, ca s-aducă mai degrabă pe Turculeț, să-l dea pe mâna lui capegi-baș, să-l iè să-l ducă la Poartă, împreună cu dânsul. Iar boierii caimacani, Dubău logofăt și cu Manolachi Rusăt, înțelegând c-au triimis Duca-vodă s-apuce pe Turculeț au și răpedzit caimacanii și l-au tâmpinat la Podul Leloie. Ș-au luat pe Turculeț din mâna lui Antohi hatmanul și l-au dus la Gălata. Și peste noapte, din mâna slujitorilor caimacanilor, au și fugit iar la Neamțu Turculeț. Deci Antohi hatmanul, mărgând cu oastea la Ieși ș-au spus Ducăi-vodă c-au luat caimacanii pe Turculeț din mâna lui, ș-au făcut mare voie rè. Și s-au agiunsu cu capegi-bași de-u triimis noaptea un steag de lipcani să-l iè din mâna oamenilor caimacanilor, să-l ducă la Ieși, iar păn-a merge lipcanii, el apucasă de scăpasă.

Agiungând vestea la Neamțu, la Bogdan și la Iordachi, de mazâlia Ducăi-vodă, ei îndată purcesără de la Neamțu de apucară pe Costantin Duca-vodă nepurces din Ieși și, mărgând la curte, de s-împreunară cu Duca-vodă și cu capegi-baș. Era atunce mare calabalâc de slujitori în curte, de-ș cerè lefele de la Duca-vodă. Începu și Bogdan și cu Iordachi a să prici

tare cu Duca-vodă înaintea capegi-başei și-naintea a toată boierimea, pentru ce le-u prădat casăli și le-u muncit slugili și slujniceli din casă, și le-u purtat giupânesăli pe la Focșeni și pe la Hangu, și le-u triimis în Neamțu, ș-au scris la Poartă c-au triimis ei poghiaz leșescu de le-u luat. ”Și pentru ce-i triimis pe Moisăiu cu joimiri de-au prădat chirvăsăria ș-au tăiat pe capegi-bașă, și pentru ce-i despecetluit cărțile lui Tucul-grof și i-ei omorât omul?” Toate aceste și mai multe ca aceste i le dzicè față, și spunè și capegi-başei celuie ce-au vinit cu mazâlia, și-naintea turcilor celor de chervăsărie, ce era prădați de Moisăi. Iar Duca-vodă nu putè nemic să mai răspundă de rușine și de frică, numai ce schimba fețe. Uneori să făcè roșiu, uneori galbăn, și-i era mai mari ciuda cum să-i știè toate tainele ce le făcusă și i le dzicè față, în videală. Precum dzice Scriptura, că nice o tainâ nu poate să nu să știe, dar încă care este și cu vărsări de sânge, și mai tare și degrabă curund să vădește, că singeli nevinovat cere giudecată la Dumnedzău și nu lasă.

Dece a dooa dzi îl gătiră de-l porni-l cu mult calabalâc despre slujitori pentru lefe și blăstămuri de la oameni, de audziè cu urechile,

pentru văcăret. Iar doamna lui, fata Brâncovanului, fiind tânără și dezmerdată de tată-său, să bociè în gura mare muntenește: "Aolo, aolo, că va pune taica pungă de pungă din București pân' în Țarigrad și dzău, nu ne va lăsa, și iar ne vom întoarce cu domnia îndărăpt!". Iar după ce-au agiunsu la Țarigrad, n-au avut acel năroc să să mai întoarcă, c-au trăit 2, 3 luni ș-au murit de ciumă. Și să și conoscu schimbat cu slăbăciunea nărocul lui Costantin-vodă și de la Brâncovanul mai puțintel agiutor și silința a-i arăta.

În dzilele acestui domnu, măcar că nu era pace, au trecut un sol leșescu la Poartă și-n scurtă vreme s-au întorsu înapoi fără nice o ispravă, anumi Răuțchie. Acestu Răuțchie în scurtă vreme au cădzut și hatman-coronie.

Pe-cestu domnu Duca-vodă, într-această domnie dintăiu, era numai cu numeli domnu, că-l stăpânè muntenii. Pe cine dzicè muntenii, pe aceie boieriè, și ce dzice, acie făcè. Și era și înmăi-sa, doamna Ducăi-vodă celui bătrân, și s-amesteca și è la răutăți. Și boierii încă era tineri, și nu să mai știe ce mai este de chevernisală.

Boierii lui Costantin Duca-vodă cine-au fost: Dumitrașco Ceaurul, vel-logofăt; Tudosâe

Dubău, biv-logofăt, l-au pus ban, iar după moartea lui Dumitrașco l-au pus iar logofăt mari; fiind om de treabă, era dvoreala după vel-logofăt; Vasâlie Costachi,vel-vornic, Neculaiu Donici, vel-vornic; Neculaiu Costin, hatman; Vlaso, vel-postelnic; Vasâlașco Catacozin, vel-spătar; Antohie-Jora, vel-păharnic; Lupul Costachi, vel-visternic; Iordăcuț Catacozino, vel-stolnic; Ilie Catacozino, vel-comis.

Încălecat-au un soltan cu câtăva tătărâme în al doile an a domniei Ducăi-vodă de-au lovit fără veste pe Oituz în Țara Ungurească, iarna, de-u prădat trei dzile, cât au putut, și s-au întorsu înapoi cu pace. În țară la noi, ce-au găsit în calea lor au mâncat ș-au strâcat tot. Acestu soltan s-au rădicat ș-asupra turcilor de-au arsu Chilia și Smilul și Renii.

Capitolul XIII

După ce porniră pe Costantin Duca-vodă la Poartă, rămasără cămăicani în Ieși, puși de Antiohi-vodă, Tudosâe Dubău logofăt și Bogdan hatmanul și lordachi visternicul. Și din rămășițeli ce-au găsit de la Duca-vodă în țară, strângându-le, Bogdan și lordachi ș-au mai întorsu oarice din pagube ce i-au jăcuit Duca-vodă, cum să pomenește mai sus.

Viind Ant[i]ohi-vodă cu domnia în Ieși, era iar om tânăr, ca de 20 ani, om mare, cinsteș, chipeș, la minte aședzat, giudecător drept. Nu era pre cărturar, numai nu era prostu. Menciuneli, tălpizicurili nu le iubie, la averi nu era lacom, obiceie noo nu priimie să le facă pre peste samă, vânător și slujitor bun, după hirea tătâne-său. în re parte era can strașnic, să nu grăiască fiecine și fără vreme cu dânsul. Și era și credincios la giurământ, îl ține cinstit horba. Și boierii în curtea lui, pecum i s-a arăta viiața lui

înainte, tot cu cinste umbla. Mânie ave strașnică, răcnie tare, can cu grabă, și de cie să depărta inemile boierilor de dânsul.

După ce s-aședză la domnie, boieri după obiceiu. Iar boierinașâi tătâne-său lui Cantemir-vodă vre să să bucure de domnia fiiului stăpânu-său, dar nu pute, la focul, să ție inema să să bucure. Că așe era de bătuți și de stâlciți și de jăcuiți, cât rămăsesă cu peile, de n-ave cu ce ieși înaintea stăpânu-său. Alții, fiind pedepsâți de-nchisoari, îș pierdusă și mintea. Deci Ant[i]ohi-vodă, după ce i-au vădzut într-acesta chip, să mira și el ce li va mai face cu dânșii.

Atunce și Răscarachi Rusăt cuparul încă au ieșit din surgunie. Numai nice de-un folos nu fu lui Antiohi-vodă, că vini de la Rodos în Țarigrad bolnav de dropică și-n scurtă vreme au murit. Și nu-i era lui Răscarachi atâta jeli de moarte, câtu-i era jele că-i vinisă zamanul și nu pute să-ș răsplătească răutatea ce trăsesă de cătră munteni.

Ce Ant[i]ohi-vodă pusă capichehaie la Poartă pe un frate a lui Răscarachi, Chiriță Mihălachi, și cu frate-său, beizăde Dumitrașco, să-i poarte trebile. Și acole la luarea domniei n-au cheltuit mai nemic la Poartă, nice pe drum n-au făcut

atâta cheltuială, că mai mult de cu vo treidzăci, patrudzăci de oameni n-au vinit de la Țarigrad. Și boieri pe-cești boieri: Donici, vel-logofăt; Vasâlie Costachi, vel-vornic; Dumitrașco Mitre, vel-vornic; Lupul Bogdan, hatman, cumnat lui Ant[i]ohi-vodă; Manolachi Rusăt, vel-postelnic; Mihălachi Răcoviță, vel-spătar, tiji cumnat, și pe urmă au cădzut și domnu, de-i dzic Mihai-vodă; Ion Buhuș, vel-păharnic; lordachi Rusăt, vel-visternic; llie Țifăscul, vel-stolnic; Ștefan Cerchez, vel-comis. Și aște să aședzară și să tocmiră boieriile la toate trebile, de chevernisâe cum să cadă, că era Bogdan și lordachi mai aleși și capete bune, de-i agiunge la toate socoteleli, de domnie Ant[i]ohie-vodă cu cinste și cu paci.

În scurtă vreme să tâmplă de muri sora lui Ant[i]ohi-vodă, ce-o ține Mihălachi spătarul, anume Safta, și avu mare jele și păreri de rău după dânsa. Și pe Mihălachi dup-acie nu l-au mazâlit din boierie. Tot în boierie au fostu și la cinste, cât au fostu domn, și-ncă i-au dat voie de s-au și însurat în dzileli lui, de-au luat altă fată de boier, anume a medelnicerului Dedul de la Gălați.

Sfătuitu-s-au Antiohi-vodă cu boierii de-au făcut prieteșug cu leșii. Și triimisără cărți, cu

rugăminte la craiu și la hatmani, să nu pozvolească să sloboadză poghiazuri în țară să o strâce, că-i păcat că sunt creștini. „Și cându s-a tâmpla să margă cembururi tătărăști în sus, om faci și noi știre leșilor să să ferească". Dece craiul Sobețchieși cu hatmanul Iablonovischie îndată cu bucurie priimiră că n-or mai triimite poghiazuri, și s-aședză lucrul mai cu paci a trăire. Nu feci ca tată-său Cantemir, să să puie împotriva unei crăii cu o mână de oameni slabi. Paza bună trece primejdia re, mielul blând suge la doo maice, capul plecat nu-l prinde sabia. Așe bună chivernisală fece și Antăiîohie-vodă atunce.

Ant[i]ohi-vodă era logodit cu o soră a lui Costantin-vodă Duca încă din vremea tătâne-său, încă când era la Țarigrad, anume Măria. Și gândisă să triimită să o aducă, să-i fie doamnă. Ce-i și vini vestea pecum au murit, ș-au avut mare păreri de rău de acea veste. Triimisă Antiohi-vodă sol pe Bogdan hatmanul în Țara Muntenească la Brâncovanul pentru aședzarea păcei, să nu să mai pârască la Poartă aceste doo țări, să să strâci. Și cerșu să-i de și o fată, să-i fie doamnă. Deci Brâncovanul pentru pace i-adeveri, și pentru fată numai îi răspunsă să

omoare pe Iordachi Rusăt visternicul și să să lepede și de ciie frați a lui Iordachi, de Cupărești, ce-i sunt capichihaie la Țarigrad. Dece Antiohi-vodă nicecum acel lucru nu vru să priimască și să lăsă de prieteșugul lui.

Și-ș alesă doamnă fată de boier din țara noastră, fata logofătului Dumitrașco Ceaurului, anume Catrina. Și făcu cu dânsa nuntă domnească în târgu în Ieși, dup-obiceiul acestei țări, în al doile an a domniei lui.

Brâncovanul, vădzindu pe Ant[i]ohie-vodă că-i mărgu lucrurili cu-ntemeiere bună, începu în sfaturi cu boieri pribegi și cu Costantin Duca-vodă a mesteca pe Antiohi-vodă și pe Cupărești pre mult la Poartă. Așijdere și Dumitrașco, frate-său beizăde, și cu Cupăreștii depreună, pe de altă parte amesteca și ei pe munteni, cum place turcilor. Așe făce ei, îmbe părțile, și nu-ș pute strâca unul altuie nemic, fără cât cheltuie sute de pungi de bani la Poartă. Și la celi cheltuieli mari scoasă și Antăiîohie-vodă pe țară obiceiul Ducăi-vodă, văcăret în doo ierni, încă și mai greu, 2 lei de cal și 1 ughiu de vacă, ca să să aperi de dușmani, iar dușmani nu-i mai da răzbun niceodată. Vădzu Antiohi-vodă că nu-i obiceiul bun de țară, că să faci mare pustiire

țărâi, și făcu mare legătură cu blăstăm de la patrierhi și lăsă ca să nu mai fie acel obiceiu spurcat aice în țară. Și cât au fostu el domnu nu l-au mai scos nice al doo domnie.

Duca-vodă au pârât la Poartă pe Antiohi-vodă, dzicând că la mazâlia lui au fostu prinsu pe Turculeț, hainul cel mare a-mpăratului, care ține drumul Cameniței, și era să-l aducă la Poartă, iar Bogdan și Iordachi, oameni[i] lui Antiohi-vodă, au vinit din Neamțu și l-au luat din mâna oamenilor lui și l-au slobodzit, de s-au dus iar în Țara Leșască. Deci atunce s-au tâmplat și doi boieri moldoveni la Poartă, triimiș de Ant[i]ohie-vodă cu trebi, anume Dabije clucerul și Silion medelnicerul. Ș-au dat samă acei boieri înaintea vizirului că nu este așe cum pârește Duca-vodă, că nu i-au slobodzit Bogdan și Iordachi; numai au fostu pe mâna unui căpitan de țară de-l păzie, anume Cernat, și din paza acelui căpitan într-o noapte au fugit.

Poroncit-au vizirul să aducă pe acel căpitan față, să spui. Deci aducând pe căpitan față, n-au spus cum au fostu drept, că l-au scăpat el, ce au spus pe pâra Ducăi-vodă, că i l-au luat Bogdan și Iordachi din mâna lui de l-au slobodzit. Deci era acel căpitan de casa Mironeștilor și s-

agiunsesă cu dânșii, de grăie pe voia lor.

Atunce vizirul să mâniesă ș-au poroncit să taie pe cei doi boieri, pe Dabije și pe Silion, dzicând c-au grăit minciuni. Atunce Dumitrașco beizede și cu Cupăreștii au cheltuit vro șesădzăci, șeptedzăci de pungi de bani, de-au scos acei doi boieri de la moarte. Ș-au dat vizirul de grumadzi și pe Cernat căpitan în mâna lui Dumitrașco bezădelei. Și n-au zăbăvit doo, trei dzile, ș-au fugit Cernat căpitanul de-acolo în Țara Muntenească. Iar peste doo, trei luni ș-au făcut paci Cernat, de greșala ce-au făcut, de la Antohie-vodă, ș-au vinit în țară. En căutați acmu greșala lui Cernat, și căutați și mila și bunătatea lui Ant[i]ohi-vodă, cum au fostu de bun și de milostiv!

Dumitrașco-vodă beizăde, vădzind neașădzarea muntenilor asupra frăține-său, începu și el a mesteca pre tari pe munteni, să ie domnia în Țara Muntenească. Că cădzusă la cinste mare Cerchez Mehmet-pașe imbrihorul, care era mare prietin de la moartea tătâne-său, Cantemir-vodă, când au vinit cu mazâlia de l-au luat. Și era acel pașe și musaip, și alți turci mulți prietini Cupăreștilor. Și spăriesă pe munteni pre tari, că mai în toate lunile cheltuie

Brâncovanul câte cinci, șesă sute de pungi. Și nu era nice de-o laudă, nice moldovenilor, nice muntenilor, de-atâta cheltuială. Atunce Iordachi visternicul Rusăt, într-aceli vremi de vrăjbi, au slăbit tare din prilej pe mănăstire și pe breslași.

Logodisă Dumitrașco beizăde cu o fat-a lui Șerban-vodă, din Țara Ungurească, cu tainâ. Și prinsără munteni de veste și-i sta pedică despre nemți, că nu lăsa pe doamna lui Șerban-vodă să i-o de. Și-ncă mai mare vrajbă dintr-acee să făce.

După poronca de la Poartă, triimis-au Antiohi-vodă pe Bogdan hatmanul, împreună c-un soltan cu tătari, de-au dus la Cameniță, iarna, în al doi le anu a domniei, zahara și hazna. Ș-au dus-o cu paci, fără nice o smenteală. Iară de primăvară, în al doile anu a domniei, vinitu-i-au poroncă de la Poartă lui Antăiîohie-vodă să să gătedze să ducă zahara și hazna și mai mare la Cameniță.

Și păn-a sosi haznaoa și turcii și tătarâi, vinit-au cărți de la Caraman-pașe din Cameniță la Ant[i]ohie-vodă să păzască cu zaharao, păn-în doo săptămâni să sosască în Cameniță, că, nesosând, n-are puteri să ție Cameniță de foame, că-ș mâncasă și cai și tot ce [a]vusesă, și

haznao și oastea de la Poartă încă nu sosâsă. Deci în grab-au gătit pe Moisăiu sărdarul cu trei sute de slujitori și cu trei sute de cai în pohod, și pe tot calul câte 2 chile de pâne, și l-au răpedzit furiș, cum au putut, de-au dus acea pâne în Cameniță, de le-u mai prinsu foamea deodată cu acea pâne. Că lui Moisăiu îi făcusă Ant[i]ohie-vodă fărman de la Poartă de paci pentru capegiul ce-l tăiasă și pentru chirvăsăria ce prădasă în dzilele lui Costantin Ducăi-vodă, de nu-i dzice nime nemic.

Iară mai pe urmă au sosât și un pașă cu o mie de iniceri și cu opt sute de pungi de bani, haznao, și chihaiaoa lui Isuf-pașei saraschерul de Oblușiță cu 600 de spafei, și un sărdar muntenescu cu 600 de slujitori munteni, și Elaga din Bugeag cu 12.000 de tătari, și Antăiîohi-vodă cu toată oastea sa, ca la 1.500 de slujitori. Și așe cu toțâi au purces cu zaharao și cu haznao. Și făcusă cară la o mie și cinci sute cu pâne, și cu celi neguțitorești, și cu ciredzi de vaci, și cu multe turme de berbeci neguțitorești. Ș-au purces cu aceste cu toate de le-u dus în Cameniță. Și pe multe locuri la drumuri să făce spaime de Ieși. Iar tătarâi merge tot înainte, de apuca limbi de pe unde pute, din sus.

Iar când au agiunsu la Nistru Ant[i]ohie-vodă cu zaharaoa, tătarâi era trecuți toți peste Nistru și slobodzisă cembururi în toate părțile mai sus de Cameniță, cale câte de o dzi, de prădа. Numai ce s-audzie tunurili dând din ocop și de pen zămci dând. Ce Antăiîohi-vodă într-acea sară păzi de trecu căruțeli cu bani și triimisă pe Bogdan hatmanul cu o samă de oaste, de-apucă de intră în Cameniță.

Iar Ant[i]ohie-vodă și cu cielaltă oaste și cu tătarii ce-u rămas la coș au ședzut a dooa păn-a trie dzi, de-u trecut și ei cu zaharao și cu tot agârlâcul. Și fiind Nistrul mare, da tătarâlor de tot carul cu pâne câte 2 zloți, de lega boii din cară de coadeli cailor, de trece Nistrul înot. Și cum au trecut Nistrul, cum au răpedzit înapoi la Poartă de-au făcut veste c-au băgat zaharao în Cameniță. Și-ș făcu Ant[i]ohie-vodă de la Poartă mare cinste și laudă pentr-aceasta.

Așișdere și-n Cameniță, după ce au mărsu, i-au făcut mari cinste Caraman-pașe. Și o săptămân-au zăbăvitu acolo la Cameniță, păn-au descărcat, și s-au întorsu înapoi cu paci.

Atunce muntenii să agiunsesă cu Iusuf-pașe sarascherul și sta chihaieoa lui cu pricini, numai să s-întoarcă zaharao și haznaoa, dzicând că vin

leșii ș-or lua zaharao și haznao. Iară Ant[i]ohie-vodă au luat asupra lui și n-au priimit să o întoarcă, ș-au dus-o în Cameniță, pe poronca împărătească. Iar muntenii,vădzind așe, numai să trântiè și plesniè de ciudă, că nu-i putè să-i strâci nemic lui Ant[i]ohi-vodă.

Tot într-acestu an de cu iarnă murit-au și craiul Sobețchie. Ș-au avut craiul Sobețchie 3 ficiori, și nu s-au învoit leșii să puie din trei ficiori a lui Sobețchie nice pe unul craiu. Și au pus om strein, pe Avgust, prințipul de Xaxonia, bucurându-să capeteli leșăști la soma de bani mulți ce le-u dat. Bucurându-să la bani, au gândit că i-or mânca banii și pe urmă l-or goni și s-or mântui de dânsul, pecum l-e hi voia, pecum mai făcusă și altă dată lui Decont, craiului de la franțuzi. Ce acestuie, după ce l-au pus craiul, n-au putut să-i facă așe, pecum i s-a arăta povestea înainte.

După ce l-au pus craiu pe acesta Avgust, au și început a arăta lucruri mari și vestite. Ș-au adus oaste multă din Xaxonia, și s-au gătit și leșii, ș-au purces în gios cu mare gătire, cu 2 obuzuri, unul leșescu, 70, 80 de mii de oaste și mai bine, și altul a lui cu nemți, iar cu 50.000, 60.000 de oaste. Și așè le era sfatul, să margă să iè Țara

Moldovei și Bugeagul păn-în Dunăre. Atunci înțălegând Ant[i]ohie-vodă de acea gătire bun-a lor, triimis-au și el pe Eni pârcălabul și pe Vargalovici cu Mihuleț, cu cărți înainte la craiul și cu daruri, poftindu-l, pogorându-s-în țară, să nu facă stricăciune țărâi și să nu vie pen tară, să margă pe Prut asupra Bugeagului. Și dându Dumnedză u să bată pe tătari și luând Bugeagul, atunci și el cu toată țara i s-a închina lui. Atunce craiul tare s-au bucurat și i-au priimit darurile cu cinste: un cal turcescu foarte frumos cu toate podoabeli lui îi triimisesă. Și craiul încă i-au triimis lui Ant[i]ohivodă alte daruri și s-au adeverit că nemic stricăciune în țară n-a faci, a merge tot pe Prut.

Numai l-au poftit zaharà, pâne, bucate să-i scoată înainte-i dreptu Ieși, să-i scoată să cumperi cu bani, iar nu-n dar. Și câte ponturi triimisesă Antiohi-vodă de poftie la craiul pentru aședzământul domniei ș-a țărâi, cum va fi după ce-a birui pe turci, toate pe voia lui Ant[i]ohi-vodă le lăsasă craiul: de pecum îi aședzată Letfa, așè să fie și Țara Moldovei.

Dece au vinit craiul cu aceli 2 obuzuri de oaste păn' la Cernelița, din sus de Horodinca, pe Nistru, cale de un ceas. Și leșilor nu le era cu

voie să vie craiul, ce umbla cu feliuri de feliuri de meșterșuguri și de priceni, ca să strâci acea cale. Ce, după ce-au sosât la Cernelița, au învățat capetele cele mari leșești pe unul mai tânăr din neamul Potoceștilor, anume pisar coronie, de-au făcut pricină c-un ofițer, nepot a craiului, de i-au dat palme supt cortul craiului, și de acolo au fugit în obuzul leșescu. Și triimețând craiul să-l iè din obuzul leșescu, să vie la giudecată, leșii cei mari nu l-au dat. Deci craiul, vădzind acea socoteală a lor, s-au mâniet tare și a doo dzi s-au și-ntorsu cu obuzul înapoi la Leov. Leșii, dac-au vădzut așe, încă s-au întorsu cu obuzul lor ș-au început a să răsâpi cineș pe la casăli lor, și s-au strâcat acea oștire.

Atunce, într-acea vară, gătitu-s-au și soltan Mehmet, împăratul turcescu, sângur cu capul lui, de au mărsu la cetatea Varadinului. Și atunce au mărsu și Dumitrașco beizădè, fratele lui Ant[i]ohi-vodă, la oaste cu-mpărăția. Numai, păn-a purcede împărăția de la Udriiu, iar el au vinit în cai de olac de la-mpărăție aice în Ieși, la frate-său, cu trebi împărătești. Ș-au ședzut aice în Ieși numai 4, 5 dzile și iar s-au întorsu în cai de olac înapoi, de-au purces cu-mpăratul la oaste. Iar Brâncovanul cădzusă în mare grijă

pentru acel olac a lui.

Atunce, pe acie vreme, era un ficior de mazil, de-l chema Davidel. Slujisă în Țara Leșască, de agiunsesă rohmistru, și era la cinste mare. Avè ceteală, pravilă mare, și nu știu ce i se părè lui, că umbla pentru domnia Moldovei. }ntăiu au scris la nemți, de închina țara, apoi au fugit de la leși în Cameniță. Din Cameniță s-au dus cu cărți la hanul ș-au dzis cătră hanul că, de i-a da oaste să margă cu dânsul, s-a închina: câtă țară și cetăți a Moldovei au luat leșii, toate s-or închina la dânsul. Ș-au mărsu hanul sângur cu dânsul de au prădat în Țara Leșască, și nemic den câte au dzis n-au fostu. Ce mărgând și hanul cu-mpărăția la oaste la Varadin, au mărsu și el. Ș-au grăit hanul vizirului, și era numai să-l puie domnu în Moldova. Numai, prindzind de veste Dumitrașco beizădeo, au spus vizirului că acela-i un om nebun, nu este de domnie. Ș-așè au lipsit de n-au luat domnia cât s-ar rumpe un păr.

Iară după ce au agiunsu împărăția la cetate la Varadin, s-au și audzit că vine prințipul Evghenie cu oaste nemțască. Deci împăratul turcescu au lăsat cetatea ș-au purces înapoi la pod, să treacă apa Tisăi, să nu le apuce nemțâi

podul. Deci mărgându asupra podului, nemțâi încă au sosit cu tabăra, și sâliè care de care oaste s-apuce mai curundu la pod. Și nu să bătè temeiul, numai aripile să hărățiè. Și tot mergè alături obuzurile, păn-au însărat. Iar peste noapte au fugit turcii de-u apucat la pod, de-u sârguit de-au trecut împăratul și cu curtea lui. Iară nemțâi dimineața, vădzind că nu-s turcii, au și purces în goană; pe carei cum îi agiungè îi tăiè și jecuiè. Ș-așè s-au făcut un hramăt și o spaimă denapoi în turci, de trecè om peste om, cât s-au rumtu și podul. Și așè, sosând temeiul nemților, i-au luat pre toți de grumadzi, pe vizirul și inecer-aga. Au pierit în războiu și toți ineceri acolo în medereze, la capul podului, la 200.000 de oaste. Peste tot s-au potopit 30 de pași, fără alți agalari; 120 de tunuri mari, toată urdia, carăle și mulțime de bucate neguțitorești s-au istovit atunce. Tisa este o apă mâloasă pe margini. Carei cum săriè în apă cu capul să și îngloda. Și așè tot om peste om cădè, de să îneca. Dintr-o sută de scăpa unul, era bine. Și să tăiè ei înde ei. Iar împăratul, cu câți au scăpat salt, toată noaptea și a doo dzi au tot fugit, păn-au agiunsu la cetatea Beligradului, și acolo s-au poprit. Tătarâi, vădzind așè, n-au mai stătut la

bătaie ș-au luat în gios pe malul Tisăi, păn-au găsit un vad, de au trecut înot cu paci. Atunce și agărlicul lui Dumitrașco beizădè ș-a capichihăilor acolo s-au prăpădit. Numai ce au scăpat ei cu capetele.

Iară în al triile anŭ a domniei lui Antiohi-vodă treimăs-au turcii sol la nemți pe Ramie Reiz-afende și pe Alexandru tărzimanul Marvocordat, ce-i dzicè și Ecsapăretul, la nemți, să stè să facă pace. Ș-au mărsu și vizirul păn' la un loc, cu oaste gata, de au stătut acolo, că să spăriesă turcii a să mai bate cu nemțâi. Și s-au dus solii la Carlovici. Așijdere și nemții s-au gătit cu oaste, de-u mărsu păn' la un loc, ș-au triimis și ei soli la Carlovici. Ș-acolo la Carlovici s-au strânsu, din toate țărâle Evropii, soli de la leși, de la franțozi, de la Vineția, de la Anglia, de la Olandia, de la moscali și de pentr-alte țări, de-au șădzut acolo la Carlovici 2, 3 luni, toată vara, de s-au aședzat păcile cu toțâi. Numai cu franțojâi nemțâi nu s-au putut aședza, ș-au rămas tot să să bată. Pentru crăia Țărâi Spaniei nu s-au putut învoi. Moscalul încă au dat cuvânt să să aședze pace în al doile anŭ.

Turcii cu nemțâi s-au aședzat într-acesta chip: cât loc au luat de la turci, luat să fie. }ncă

opintie nemțâi să fie Dunărea hotar, dar n-au priimit turcii. Și s-au apucat să le dè bani turcii câte 800 de pungi de bani pe anŭ, păn-în 25 de ani, să fie paci, pentru cheltuiala și strâcarea ce au făcut turcii nemților în 17 ani ce au avut tot bătaie. Pentru căci începătura bătăii au fost întâiu despre turci, cându au mărsu la Beci. Și le-au tot dat turcii această somă de bani nemțilot, cât au trăit acestu împărat soltan Mehmet.

Leșii încă cere Țara Moldovei, dar turcii au răspunsu pentru Țara Moldovei că Țara Moldovei nu pot să o dè, să le fie lor podani, că este volnică, că turcilor îi închinată, nu-i luată cu sabia. Deci leșii, vădzind așe, s-au aședzat într-acesta chip: cetățile din Moldova și mănăstireli, câte au luat și cât loc, tot să-l dè înapoi moldovenilor. Și turcii să dè Camenița leșilor, cu tot olatul ei, și Ocraina. Și pe nohai să-i rădice pe toți în Bugeag, să să ducă la locul lor peste Donu, să rămâie numai bugegeni. Și Hotinul să nu-l tocmască turcii nice odată, nice altă cetate să nu facă în Moldova turcii, nice pașe să nu puie. Așijdere și-n Țara Muntenească cetăți să nu facă, nice pași să puie. Așè s-au aședzat cu toțâi, și de toamnă s-au întorsu solii

cineș la stăpânii săi.

Atunce, pe acie vreme, împăratul moschicescu, anume Petre Alixievici, s-au dus sângur, cu capul lui, la împăratul nemțescu, la Leopold, și multu s-au rugat împăratului nemțescu să nu facă paci cu turcii. Căce că atunce să apucasă să facă și el orânduială de oaste, ca la nemți, pecum pe urmă au și făcut-o.

Dar împăratul nemțescu n-au putut să-i facă pe voie, să nu facă pace cu turcii, că slăbisă țara, și-i dzice Moscului: „Măcar că te apuci că m-ei da câțiva ani chiltuiala oștii, dar nu pociu, că acmu el mă roagă, dar pe urmă, cine știe, sau m-a ruga, sau ba, că poate să să lungească mulți ani înainte bătaia. Și eu am slăbit, că eu nu mă bat numai cu Turcul, și mă bat și cu Franțujul, și acolo am mai mare bătaie decât cu Turcul“.

Dece împăratul Moscului, întorcându-să înapoi la țara lui, îndată atunce s-au și apucat a rade barbele boierilor ș-a slujitorilor, ș-a le și schimba hainele, ș-a face obiceiuri și orânduială tot nemțască. Ș-au adus și câteva capete nemți, de-i învăța de pecum suntu și pănă astădzi.

Tot într-acel anu, de primăvară, în postul cel mare, trecutau sol mic de la leși, iar Răuțche, carele trecusă și maiinte vreme și la Duca-vodă

pentru trebile păcei. Și după ce ș-au isprăvit trebile, de toamnă s-au întorsu iară înapoi pen Ieși. Și l-au cinstit Ant[i]ohi-vodă, ca pe un sol, și mărgând și viind.

Ant[i]ohi-vodă atunce, tot într-acea iarnă, triimis-au pe Vasâlie Pureci, vornicul dinspre doamna, cu tainâ, în Țara Ungurească, la doamna lui Șerban-vodă, de au dat doamna pe fiică-să, domnița Căsandra, de o au adus-o să o iè frate-său Dumitrașco beizădè, că era logodită cu dânsul. Era cu știrea ghenărarului de Brașov, numai ghenărarul să feriè, că să temè de Brâncovanul. Că Brâncovanul avè mare cinste și trecere la împăratul nemțescu, și nu era cu voia Brâncovanului să o iè Dumitrașco beizădè.

Și după ce au adus-o la Ieși, i-au dat gazdă la Iordachi Rusăt visternicul, fiindu-i neam. Ș-au și răpedzit Ant[i]ohi-vodă la Țarigrad de i-au făcut știre, de au vinit frate-său Dumitrașco beizădeoa. Și după Ispas atunce, în al patrule an a domniei lui Ant[i]ohi-vodă, la velet 7208, au făcut nuntă, în târgu în Ieși, domnească, după obiceiul domnilor. Și ședè în Ieși în niște curți a lor, ce le cumpărasă tată-său Cantemir-vodă de la Gheuculeasa visterniceasa. Ș-au ședzut acolo în gazdă, păn' s-au dus mai pe urmă la Țarigrad,

cu doamna lui cu tot.

Dece atunce, în scurtă vreme, tot într-acea vară, al patrule anŭ a domniei lui Ant[i]ohi-vodă, îi și vini ferman să să gătească să margă să rădice turcii din Cameniță și să dè Camenița pe mâna leșilor, împreună cu un pașă și cu oaste și cu câteva părechi de biholi pentru rădicarea balimezilor și cu un sărdar cu oaste de la munteni. Și purcesă Ant[i]ohi-vodă voios, și s-învoioșe toată țara de-cea veste, unde să rădică acea nevoie deasupra țărâi ș-a creștinilor, și dederă slavă lui Dumnedzău. Și atunce eram și eu, Ion Neculce vel-vornicu, pe acie vreme vătavu de aprodzi. Dece dacă sosi Ant[i]ohie-vodă la Cameniță, îndată să apucă și făcu pod mereu piste Nistru în gura Smotriciului, la un sat anume Bârnovița. Și ședzu acolo câtăva vreme, de aștepta să-i aducă leșii ferman de la Poartă la pașa din Cameniță să iasă, că era și comisarii leșești acolo, anume hatmanul Litvii și Adam Sinavschii, voievoda Belschii, careli mai pe urmă au agiunsu de au fost hatman mare de corona leșască, și Stanislav, voievoda Chiovschii, și Ștefan Potoțchi, strajnic corunnii, și alții, cu oaste ca la dzece mii. Sta cu obuzul din cee parte de Nistru, și Ant[i]ohii-vodă sta

din ceasta parte de Nistru, și ferman nu li mai trimitè leșilor solul lor Reuțchii, careli era la Poartă, că ponturili de pace iscălisă, numai craiul Avgust nu iscălisă, și turcii poftiè să iscălească și craiul Avgust și toată recepospolita. Și acee era pricina zăbăvii.

Deci s-au apucat chizăș la Poartă solul Inglezului, precum că va iscăli craiul Avgust și toată recepospolita. Și au triimis fermanul pe omul Inglezului, de l-au dat la comisarii leșești. Și comisarii l-au dat în mâinile lui Cahriman-pașii, să iasă din Cameniță și să dè cheile cetății Cameniții în mâinile leșilor. Iar omul Inglezului s-au dus în sus la craiul Avgust cu ponturili păcii, să iscălească craiul Avgust și toată recepospolita. Deci apoi pașa au și început a deșerta cetatea Camenița. Tâmplatus-au multă zăbavă de șidere acolo la Nistru, pănă s-au aședzat aceste trebi.

Atunce s-au făcut mare eclipsis, întunecare de soare, cât nu să vide om cu om. }ntunecasă lumea în anul 7208 septemvrie în doaosprădzeci dzile, întru o dzi marți.

Găsitu-s-au atunce și un ursu mare groznic. Și sărisă toată oastea, și moldovenească, și nu-l putè ucide. Și au dat în câteva rânduri în Nistru,

și iară ieșiè afară. Și gonindu-l pe Nistru cu un pod, să suisă în pod, și oamenii au sărit din pod în Nistru, și multă grozăvie făcè. Câțiva oameni s-au împușcat slobodzind focul să-l lovască, și îmbulzindu-să oamenii să loviè ei înde ei. Nu era curat. Trii, patru ceasuri toată oastea l-au gonit și de-abie l-au ucis. Și era prè mare, de mirare.

Apoi gătindu-să și scoțind tot din cetate din Cameniță, întru o dzi totdeodată s-au rădicat leșii a merge la Cameniță pe de o parte, și Antiohii-vodă pe de altă parte. Și s-au întimpinat la poarta din sus, ieșind și pașa din Cameniță numai cu curtea lui. Și așè să întâlniră tustrii odată la un locŭ, ca cându i-ar fi tocmit cineva. Și marsără așè cu toții la un locŭ, cât o pistreală de săgeată, pănă la un săivan a pașii, ce era întinsu, de descălecară cu toții, și pașa, și Antiohii-vodă, și leșii. Iar agârlâcul pașii și cu turcimea toată ce era în cetate în Cameniță trăitori, tot păziè cu cară, cu căruțe, cine cu ce avè, de ieșiè din cetate din Cameniță pe altă poartă, din gios.

Apoi după ce descălecară leșii, dederă fermanul de la Poartă în mâna pașii de-l ceti. Și pașa dede în mâinile leșilor trii pungi de urșinic

cu trii chei a porților cetății Cameniții. Iar leșii începură a râde și a vorovi voroave de glume cu pașa. Și întru aceli vorbe de glume vorbiră și alteli mai de treabă. Și-i cinsti pașa cu cafè și cu cerbet, după cum este cinstea turcească. Și-ș luară dzioa bună de acole unii de la alții. Și purceasă pașa și cu Antiohii-vodă în gios. Iar leșii cei mari stătură pre loc afară, de nu intrară degrab-în cetate, temându-să să nu fie pus turcii vreun lagum în cetate. Și apoi intrară și leșii cei mari în cetate în Cameniță și o curățiră de toată scârnăvia. Și dezgropară pe pași de pin biserici, ce le făcusă meceturi, și făcură o sveștenii de le sfințiră. Și aședzară puști mari a lor leșii și oaste leșască cât au trebuit.

Iară pașa și cu Antiohii-vodă, dacă au trecut Nistrul în ceasta parte, purceasă înainte la Tighine, pașa cu carăli lui și cu curtea lui, iar Antiohii-vodă cu pușcile celi mari în urmă. Și pusă pre geabhana și pe pravul cel de pușcă cu carăli pre Mihălachi Racoviță vel-spătar, careli fusese cumnat cu Antiohii-vodă, iar pe Nistru cu podurile au pus cambaraleli și glonțurile celi de pușci și cu multe fieră mănunțușuri, și plute și șeici pe apa Nistrului le-au pornit. Și au fost ispravnicŭ pe aceste cumnată-său, Lupul Bogdan

hatmanul, de au mărsu cu oastea până la Tighine, pe malul Nistrului.

Și atunce au dat și leșii agiutor lui Antiohii-vodă poduri de a lor di pe Nistru, pentru mai degrabă deșertare. Și pașii încă i-au dăruit doao mii de galbeni leșii, să iasă mai degrabă din Cameniță, pentru că pașa mai zăbăviè vreme pentru să să gătedze. Și leșii cu un ceas mai înainte era bucuroși să iasă turcii din Cameniță, ca să nu mai puie vreo pricină turcii.

Și făcusă leșii comisari și zapis la mâna lui Antiohii-vodă pentru moștile Sfântului Ioan cel Nou ce au fost la Suceavă, să le dè, să vie, iară aice în țară, cu toate odoarăli și veșminteli mitropoliii. Numai poate-fi voia lui Dumnedzău n-au fost, că s-au tâmplat acel zapis de s-au rătăcit, și când au trebuit să-l scoată nu l-au găsit. Și așè au rămas moștile Sfântului Ioan iară în Țara Leșască.

Și aleasă Antiohii-vodă pre Lupul Costachi, ficior lui Gavriliță vornicul, și-l făcu comisar, dimpreună și cu alți boieri, și-i trimisă la Suceavă și la Neamțu de scoasără pre toți leșii din țară. Și viind Antiohii-vodă la Ieși, la scaonul domnescu, după ce dusă toate lucrurili în Tighine, rămasă țara toată în mâna lui

Antiohii-vodă, Hotinul, Suceava, Cernăuții, cât stăpânisă leșii. Și au mai făcut Antiohii-vodă ferman de la Poartă și au isprăvit de au luat și ținutul Orheiului în mâna lui, că era Ucraina pre atunce, de-l stăpâniè hanul.

Și să făcu bună pace de toate părțili, ca de mulți veci, și nu să simțiè nemică necăiri de tălhari.

Deci atunce, în scurtă vreme, au trecut, după ce au dat Camenița turcii leșilor, și solul cel leșescu de la Țarigrad, anume Reuțchii, și s-au dus în țara lui, precum mai sus s-au scris.

Iară de iarnă, tot în acel an, vinit-au alt sol din Țara Leșască, mai mare, pre anume Lișcinschii, voievoda Poznavschii, ce era ginere hatmanului Iablanovschii, a căruie un ficior, pre anume Stanislav Lișcinschii, au agiunsu de au fost craiu în Țara Leșască, ce l-au pus Carol, craiul Șvedului, mai pre urmă, precum i să va arăta istoria la rându înainte.

Deci acel sol mare viniè cu multă pohvală și podoabe și cu mulți ficiori de domni leșești. Și i-au ieșit Antiohii-vodă înainte pe Bahluiu, cale de un ceas, și așè tot alături au vinit cu dânsul până la gazda lui. Și apoi a doa dzi Antiohii-vodă l-au poftit pe sol la curtea domnească, la

cinste. Deci acel sol să ținè prè mare, după cum li să și cade să să ție, că n-au călcare de nime și sunt nelipsiți di cele trebuitoare, ce le trebuiescu, și nu știu pedeapsa sărăciii aceștii lumi ca noi. Și i-au răspunsu lui Antiohii-vodă, de-i va ieși înainte să-l întimpine la giumătatea de scări a cerdacului, va vini la cinste, iar de nu-i va ieși înainte așè, nu va vini. Deci așè s-au aședzat: să să scoboare Antiohii-vodă pănă la trii scări și solul să să suie iar pănă la trii scări. Și la al șapteli scară, unde este giumătatea, să să închine unul altuie, și așè alături să margă pănă în casă. Și la băut totodată să bè amândoi. Iar la acè vreme, fiind vel-agă, era rânduit de domnie de grijiè pe sol la gazdă de ce-i trebuiè. Deci i-au făcut Antiohii-vodă mare cinste solului, și au purces după acee solul de s-au dus la Țarigrad pentru întărirea păcii, pentru ca să fie pace vecinică leșii cu turcii. Deci noi moldovenii ne bucuram unde audziiam că este să să facă pace vecinică, fiindu pământul nostru supărat de podghiazuri și de pustietate. Dar nu ne pricepèm că mai cu amar pre urmă ne va fi vecinica pace. De răutate și de amar ne-au căzdut noao moldovenilor pe urmă, că ni s-au micșurat cinstea de la turci, că ne-au înmulțit

obiceiuri rele asupră și ne-au făcut oameni de nemică de suntem, că ne-au călcat pre cum le-au fost voia, care înainte să vor arăta toate pre rându.

După acee în scurtă vreme au și vinit iarna ferman de la Poartă, să margă Antiohii-vodă și cu hanul dimpreună să scoată pre nohai din Bugeacu, să să ducă la Don, să trăiască acolo, după cum s-au aședzat la pace. Și ei să pune împotriva hanului și nu voiè să iasă din Bugeac. Deci Antiohii-vodă îndată să găti și purceasă cu frumoasă oaste, că atunce era și Turculeț, cu vreo doao mii de slujitori ce fusese joimiri, suptu ascultarea țărâi. Deci purceasă din Iași pre Bârlad până la Fălcii, și de acolo s-au întorsu iar la Iași, că s-au aședzat hanul cu nohaii să-i lasă până în primăvară. Și cum au vinit primăvara, s-au și rădicat de bună voia lor, de s-au dus la Don să trăiască.

Iară Antiohii-vodă de primăvară, în al cinceli an a domniii lui, au făcut cărți de slobodzii pin toate săliștile. Și au mutat slujitori de pin Piatră și din Roman și de pin toate târgurili, ce era pin mijlocul țărâi aședzați, și i-au mutat pe la marginile țărâi, pe la vaduri, pe Nistru și pe Prut îi aședză.

Și scoasă și ruptă pe țară, de-i aședza pre oameni pe putință cu pecetluituri roșii domnești pe fețe, pe tot omul anume și cu giurământ mare că vor da de patru ori într-un an. Deci așè purceasără oamenii din toate țărâli a izvorî și a vini cineș la locul său și la moșia sa.

Așijdere și boierii carii era pribegi în Țara Muntenească încă de la mazilia lui Costantin Ducăi-vodă, de făce multe amestecături, atunce vădzind că s-au făcut pace și nu mai pot isprăvi nemică nici cu Costantin Duca-vodă, nici cu Brâncoveanul-vodă, ș-au plecat capetili la Antiohii-vodă și au vinit în țară. Și Antiohii-vodă i-au priimit cu dragoste și-i ținè la mare cinste. Carii mai pre urmă acei boieri i-au fost de mare folos la mazilie lui Antiohii-vodă, precum să va arăta mai înainte.Numai că au rămas în Țara Muntenească Nicolai Costin hatmanul, că era cumnat cu Costantin Duca-vodă, și Mavrodin vistiernicul, că era grec, nu avè la ce vini.

Tare să bucurasă oamenii atunce și de pace și de chivernisala cè bună a lui Antiohii-vodă. Și începură boierii a-ș face curți și a iezi iazuri pre la săliști, și cu toate să siliè.

Întorsu-s-au și solul cel mare leșescu de la

Poartă, pre anume Lișcinschii, voievoda Poznavschii. Și i-au ieșit Antiohii-vodă înainte și iar l-au cinstit după obicei, și s-au dus la țara lui, în Țara Leșască.

Atunce, după aceste după toate, s-au rădicat și Dumitrașco beizădè din Iași cu doamnă-ș și cu tot agârlâcul său, și s-au dus la Țarigrad, să trăiască acolo. Iară Brâncoveanul-vodă, după ce au vădzut că au mărsu Dumitrașco beizăde la Țarigrad, s-au umplut de grije și de frică că-l va pârî, pentru că știe doamna lui, din Țara Ungurească, toate tainele ce ave Brâncoveanul-vodă cu nemții, a doa, pentru mulți bani ce luasă Brâncoveanul-vodă a lui Șerban-vodă. Și-i era aminte să nu-l smintească și din domnie, cu prietinul său, cu Cerchez Mehmet-pașe, cu Cuciuc imbrihor, musaipul împăratului. Că Dumitrașco beizădè știè bine rândul Porții și avè cinste mare de la turci.

Ce Brâncoveanul-vodă să sfătui mult cu unchii lui, cu Costantin stolnicul și cu spătariul Mihai, cum ari face să să poată mântui de Cantemirești, ca să nu vie la vreo primejdie cu Costantinŭ Duca-vodă, să cheltuiască să-l scoată la domnie. Nefiindu-i ginere, îl urâsă. Și dzicè că cându îi era ginere și nu-l asculta, dar acmu,

dacă va ieși la domnie, nici l-ari băga samă. Și sfătuiră și triimisără pre unchiu-său, pre Mihai spatariul, la Poartă, și umblă spatariul Mihai și cercându și giuruind mult veziriului, să mazilească pre Antiohii-vodă și să puie domnu strein, pre carele au ales Brâncoveanul-vodă. Și Brâncoveanul-vodă alesese pre un Toderașco de la Gălați. Care acel Toderașco a fost neguțitor: om era chipeș și de fire, dar mai rău și mai spurcat, și mai varvar, și mai tiran nu era alt om pre aceli vremi în țară. Că de ar fi fost acela domnu în Moldova, nici un boieriu pănă în doao, trii luni n-ar fi rămas viu în țară.

Acel feliu de milă avè Brâncoveanul-vodă pe țara noastră a Moldovii și pe boieri. Ce Dumnedzeu nu s-au îndurat, că au răspunsu veziriul spătariului Mihai că nu va mai înmulți domnii, ce, de va mazili pre Antiohii-vodă, a pune pre Costantin Ducavodă, iar pre alții nu va pune.

Audzind acest răspunsu de la veziriul, spătariul Mihai nu l-au mai încăput vremea a mai aștepta într-alt chip, că avè grije de Dumitrașco beizade, ce numai i-au căutat a să lipi iar de Costantin Duca-vodă să-l scoată la domnie.

Nu știu ce vom dzice, nenorocirea Țărâi Moldovii, au mânia lui Dumnedzeu. Să tâmplasă la acee vreme de ținè gazdă solul nemțăscu în casăli lui Costantin Ducăi-vodă. Și i să rugă acelui sol, țiind gazdă la dânsul, de au grăit solul veziriului să-l facă domnu pre Costantin Duca-vodă. Și atunce veziriul îl ținè la mare cinste pre acel sol, și numai ce i-au căutat a face voia, puindu-să chizeși muntenii și agiutându-l și cu bani.

Vinit-au atunce la Iași, la Antiohii-vodă, și alt sol micŭ moscal de la Țarigrad, careli mersese pe la Azacu pe apă cu un galion. Și turcilor nu le părè bine unde l-au vădzut că a vinit pre apă, de au deșchis drumul pe apă și au învățat a face galioane și ei. Și mult să mira și să strângè noroade de priviè acel galion moschicescu, că nici cu gândul nu gândiè, netocma să vadză galion moschicescu să vie la Țarigrad. Și audziè mai înainte că facŭ moscalii galioane, dar nu credè, dar atunce l-au vădzut și cu ochii. Ce întorcându-să acel sol, pe uscat, prin Iași, l-au cinstit Antiohii-vodă după obicei și după cinste. I-au spus acel sol că este mazil, că înțălesese din solul nemțăscu. Pentru aceasta numai nici de un folos nu i-au fost lui Antiohii-vodă că i-au spus,

că cum au purces solul din Iași, iară a doa dzi i-au și sosit un capegi-bașe cu mazilia. Căutați acmu de socotiți ce fără de năroc țară și oameni, că numai șapte, optu luni didese Dumnedzeu de era răsuflare în țară și să bucurasă țara tare. Dar de ar fi ținut șepte, optu ani sau dzece așè, n-ar fi putut oamenii și dobitoaceli a încăpè în țară. Dar Dumnedzeu nu va să ierte păcatul și greșala aceștii țări, tot mai mare, și mai rău, și mai amar, și mai suspin să adaoge. Deci cum dede mazilia, îndată și apucară porțili și începură a căuta pre Bogdan hatmanul și pre Iordachi Rusăt vistiernicul, cu ferman făcut de la Poartă, Costantin Duca-vodă și cu muntenii. Și să strânsără într-un ceas slujitori, de-i pusă capegi-bașe împregiurul curții domnești de sta de străjuiè să prindă pre acei doi boieri, pre Bogdan și pre Iordachi. Iar acei doi boieri șidè în casă la doamna mistuiți, ascunși, și nu cutedza capegi-bașe să intre în casă la doamna să-i iè de grumadzi, că-i oblicisă că sunt acolo. Și era turcul om împărătescu.

Iară a triia dzi au stătut Antiohii-vodă de au mijlocit lucrul cu boierii carii fusese pribegi, carii mai sus s-au scris că au vinit la mila lui, și cu alți boieri de țară ce se tâmplasă în Iași din

capete, anume Vasilașco Cantacozino spatar și cu fratesă u Ilie Cantacozino vistiernic și cu Ioniță sărdariul, ficior lui Miron Costin logofătului, și Antiohii hatmanul și Lupul, ficior lui Gavriliță vornicul.

Vorovit-au cu toți cu aceștia și i-au poftit și i-au rugat pentru Bogdan și pentru Iordachi. Dece acești boieri n-au putut călca voia lui Antiohi-vodă, și măcar c-avusesă mult supăr de Bogdan și de Iordachi, întăiu Ioniță sărdarul, sân Miron Costân, având mare rană în inema lui pentru tăierea tătâne-său, lui Miron logofătul, în vremea lui Cantemir-vodă, că mai mult era prepusul de Bogdan și de Iordachi c-ar hi îndemnat pe Cantemir-vodă atunce de au perit tat-său. Și acmu, vădzind rugămintea lui Antiohi-vodă, le-au lăsat toate gios ș-au sfătuit cu toțâi. Și ieșindu sara la gazde, au îmbrăcat pe Bogdan și pe Iordachi în haine proaste, și s-au făcut în loc de slugi de-u mărsu dup-acei boieri pen mijlocul slujitorilor, pănă au ieșit pe poartă afară.

Însă fiindu și baș-bulubaș de casa lui Antiohi-vodă, s-au agiunsu și cu dânsul, de-u pus niște slujitori ca aciie, cu plată, de n-au luat tare sama, când au ieșit. Dece hatmanul Bogdan,

după ce-au agiunsu la gazda Lupului visternicul, îndat-au încălecat cu câteva slugi ș-au fugit în Țara Leșască. Iară Iordachi Rusăt visternicul au mărsu după Ilii comisul Catacozino păn' la gazdă pe gios, și n-au putut încăleca și el, ca Bogdan, să fugă, fiind om bătrân și slab. Ș-au purces Catacozino la țară, și așe într-o cuhne l-au ascunsu, și apoi au fugit și Ilie, pentru voia lui Iordachi, depreună. Și l-au dus pen Hangu, ș-au trecut în Țara Leșască amândoi, și aș̀e li s-au tâmplat de au scăpat.

Iară Antiohi-vodă s-au gătit ș-au purces la Țarigrad, împreună cu capegi-baș. Ș-au domnit 5 ani fără 3 luni. Și păre tuturor rău de dânsul, și-l pomeniè de domnu bun pănă în dzua de astădzi, că avè năroc la toate. Bucateli, de să făce în dzileli lui, nice boal-în bucate nu era, și stupii nici într-o vară nu s-au făcut răi. Acestu năroc avu Antiohi-vodă, și plata de la turci, pentru slujbe ce-au făcut, i-au plătit cu mazâlia.

Capitolul XIV

Costantin Duca-vodă, dac[ă] îmbrăcă căftan de la Poartă, cu cheltuiala și agiutorul muntenilor fece iar cheltuială mare. Și cu datoria a domniei cei dintăiu neplătită, să-ncărcă de să feci o somă mare de bani, și-ndători țara și pe vaci, și pe oi, și pe miere, și pe ceară, de luo bani de la neguțitori.

Și dacă-i vini veste c-au scăpat Bogdan hatmanul și Iordachi Rusăt visternicul, să otrăvi de mânie pe camaicanii din Ieși, căci i-au scăpat pe cei doi boieri. Și să mânieră și le păru rău și muntenilor că i-au scăpat și nu ș-au putut faci cheful pizmei cei vechi. Căci sfatul lor cu Duca-vodă gândiè că vor găsi la dânșii multe averi, să-ș plătească nevoia și datoria ce avè după cap. Și acel sfat și gând dede Dumnedzău de nu-i fu nice de un folos.

Și după ce vini în Ieși, pusă boieri după obiceiu, anume pe Ion Buhuș, vărul lui, vel-

logofăt și pe Mitre vel-vornic de Țara de Gios, pe Pavăl Ciocârlan vel-vornic de Țara de Sus, pe Neculaiu Costân, cumnatu-său, hatman, pe Panaite Morona vel-postelnic, pe Cuze vel-spătar, pe Savin Zmucilă vel-ban,pe Gavril Miclescul vel-păharnic, pe Gheorhiță Mitre velvisternic, pe Pătrașco Zosin vel-stolnic, pe Manolachi Hristoverghi vel-comis. Aceștia era boierii lui Costantin Ducăi-vodă. Numai mai aleși din toți era la sfat Panaite Morona postelnicul, că să potrivie cu stăpânu-său la o fire.

Dece, după ce boieri, îndată triimisă boierii la Poartă cu pârâ asupra lui Antiohi-vodă ș-a frățâne-său, lui Dumitrașco, cu multe năpăști și pricini făr' de cale. Și-nvăța pe boieri, cu dè frica, de-i pârâè, fiind și muntenii învățători și agiutori la Poartă. Și deodată îl închisără turcii pe Antiohi-vodă. Că Ant[i]ohi-vodă, când s-au mazâlit, mai mult de 27 de pungi de bani în casa lui n-avè, măcar că fusesă domnu cinci ani, și n-avè cu ce să să sprejânească de neprietini, după cumu-i obiceiul turcilor, de-l faci prietin cu dare. Pe-cestu lucru să poate socoti că Antiohi-vodă era om bun și nelacom. Unde să să găsască altul de potriva lui să fie!

Dumnedzău nu-l lăsă mult în pedeapsă, că să schimbă Poarta,și-ș tocmiră Cantemireștii trebili, și ieși de la-nchisoare Ant[i]ohi-vodă. Iar Duca-vodă, dac-audzi că șed Cantemi-rești la casăli lor cu paci, îndată să-mbrăcă cu cămeșe de gheață. Deci și triimisă pe vlădica de Roman, anume Lavrenti, la Bogdan și la Iordachi, în Țara Leșască, de le giură și le adeveri mare milă, și-i adusă în țară la pământul lor să trăiască cu paci.

Iară munteni[i] triimitè totdeauna la Duca-vodă de cere datoria cè vechi și iastă noo, și nu le mai da nemic. Și de ce-l poftiè sau l-învăța, el nu-i asculta ca-n domnia dintăiu, nice să mira de dânșii. Ce să mânieră și ei tare, și vădzind și pe Cantemirești c-au ieșit de la-nchisoare, le-u intratu și lor o oarice grijă de dânșâi, și-ș arătară obraz de făcură paci cu tainã, să nu știe Duca-vodă. Numai pace sulemenită, că, când le viniè muntenilor zamanul, tot îi împedeca la trebi pe Cantemirești.

Și-ncepu Duca-vodă a scoate grele [dărI și mai] mari pe țară, a-ndesi ciferturili ce le scosesă Antiohi-vodă: din patru dederă opt într-an, și oamenii începură a să spăriè și a fugi; și pe mazâli a-i îngreuiè cu dăjdii grele și desă. Și

pe Bogdan și pe Iordachi, totdeauna triimitè la dânșii, de le lua împrumutări mari, pungi de bani, și-napoi nu le mai da nemic. Și nu ținè giurământul, că era în prepusuri, după cum este acel obiceiu la toți domnii, de au prepusuri pe unii boieri.

Atunce Iordachi Rusăt visternicul, încuscrindu-să cu Vasâlie vornicul Gavriliță, feci sfat la nunta fiilor lor, ce vor faci să să poată mântui de acestu domn, că nu mai pot rădica nevoile. Dece Vasilie vornicul, măcar că era la cinste, dar pentru voia cuscru-său, lui Iordachi, îi întunecă mintea și-ndată să sculă cu toți frații lui, anumi Lupul și Solomon și Costachi, și cu alți boieri: Mihălachi spătarul, ce fusese cumnat cu Antiohi-vodă, și Ilie Frige-vacă spătarul și cu alți mulți boieri, ca la vro 50 și mai bine. Și o samă loviră pe la Bogdan, pe la casăle lui pe la Ivești, neștiind Bogdan nemic, și-l îmbunară, cum vor să fugă și să ciie pe Ant[i]ohi-vodă de la Poartă să le fie domnu. Și-i credzu, și fugi și Bogdan cu dânșii în Țara Muntenească. Cu toții să dusără, iară Iordachi rămasă în Ieși, cu mare grijă, făcându-să bun și nu știè nemic. Deci Duca-vodă, dacă vădzu așè, să tulbură tare și-ș aprinsă poaleli de toate părțile. Și ce strânsesă

bani de la țară, nu apucă a da pe la datornici, și și începu a triimite bani la Poartă și la hanul și la Isuf-pașe, sarascherul de Baba. Și isprăvi de scoase ferman să-i iè pe toți Duca-vodă de grumadzi din Țara Muntenească. Ce și Brâncovanul deodată nu-i dede, și triimisă doo, trei rânduri jalobă la Poartă de ce le faci Duca-vodă, și tot nu le ținu în samă Poarta.

Dece Brâncovanul-vodă, vădzindu că nu le poate isprăvi de la Poartă, stătu să facă paci de la Duca-vodă. Și-i triimisă pe boieri la Focșeni să stè împreună cu căpitanul de Focșeni,să i le giure și să treacă în Moldova. Și treimisă și Duca-vodă pe Ioniță hatmanul sân Costân și pe Misail mitropolitul, de marsără la Focșeni de giurară boierilor că nu l-è fi nemic despre domnu Costantin Duca-vodă. Și trecură boierii toți în Moldova la casăle lor. Însă nu-i dede pe toți ce era mai cu prepus și mai capete, ce-i mistui Brâncovanul pe aciie de cătră capegi-bașece vinisă să-i iè, anume pe Vasâlie Costachi vornicul și pe Bogdan hatmanul și pe Mihălachi spătarul și pe Ilie stolnicul Frige-vacă și pe Macsut postelnicul. Pe aceștia îi popri Brâncovanul, că să temè să nu-i omoare. Iar Costantin Duca-vodă, vădzind că nu i-au dat pe

aciie, iar s-au apucat de pârâ la Poartă mai tare pe Brâncovanul, cu jalobă.

Deci Iordachi, din Ieși, iar pe tainâ au îndemnat pe alți boieri ș-au fugit în Țara Ungurească, anume Ilie Catacozino și Balșe și Ursachi și Ion Sturdze și alții. Și pe alții îndemnă de fugir-în Țara Leșască, anume pe Macrei banul și pe Gheorghiță comisul și Pilat șetrarul și alții mai mici din căpetenii. Deci dacă înțelesă Duca-vodă cum c-au fugit boierii și-n Țara Ungurească și-n Țara Leșască, i s-aprinsă inema de voie rè. Și slăbi a mai pârî pe Brâncovanul la Poartă pentru boierii cei mai de frunte ce-i poprisă Brâncovanul, de nu-i dedesă. Că-ș tocmi apoi Brâncovanul lucrul de la Poartă să nu-i dè, și rămasără acolo. Că triimisesă Duca-vodă pe Dumitrașco Buhuș să omoare pe furiș în București pe Bogdan hatmanul. Ce Buhuș, ca un fecior de boierŭ și de neam, n-au vrut să fac-acel lucru tălhărescu și, după ce-u mărsu, au spus lui Bogdan și Brâncovanului.

Ce Brâncovanul, cum audzi acel lucru, îndată feci mărturie de la mulți turci și de la boieri și triimisă la Poartă de feci știre. Și cu acea socoteală îș strâcă obrazul și numeli și mai rău de la Poartă Duca-vodă, de nu mai putu cere pe

acei boieri ce rămasără acolo la munteni.

Atunce strâcă Duca-vodă legătura văcăretului ce făcusă Ant[i]ohi-vodă și scoasă văcăretul, de cal 2 lei și de vacă un galbăn și adăoșag de toată vita câte un tult. Ș-apoi, vădzind că să strâcă țara și să pustiește, să spăriè că ș-a pune capul și feci și el legătură și scrisă cărți pe la margine de milă. Și triimisă la boierii cei pribegi de la unguri și de la leși cu giurământ să-ș vie în urmă la pământul lor. Și viniră iarăș înapoi acasă. Dar cei 5 boieri tot au rămas la munteni, n-au vinit, nicecum n-au credzut.

Într-această vreme, mârzaci nohai, cu oăaîrdele lor, începură unii dintre dânșii iar a s-întoarce în Bugeag. Și turcii îi goniè iară înapoi, nu-i lăsa. Ce să burzului un soltan cu dânșii asupra turcilor și făcură multă răutate în olatul Chelăiîei și arsără și Renii. De-r hi fostu înghețată Dunărea, păn-în Țarigrad ar hi agiunsu. Ș-au scris la Duca-vodă să-ncalece și el cu moldovenii, c-apoi a prăda țara. Ce Duca-vodă au cădzut cu rugăminte că n-are cu cine să-ncaleci și i-au triimis 15 pungi de bani. Și așè l-au lăsat.

Vinit-au Isuf-pașe sarascherul împotriva lor la Smil ș-au ședzut câteva săptămâni acolo cu

meteredze, păn-i s-au strânsu oaste. Și trimisesă și la Duca-vodă să margă. Ș-au mărsu numai păn' la Bârnova și s-au întorsu iar, că s-au aședzat sarascherul cu tătari.

De vară s-au mutat Isuf-pașe de la Baba cu sarascherlâcul la Tighine, puindu pricina zorbalâcul tătarilor. Și vădzindu că este vrajbă în Țara Leșască, n-avè cine-i sta împotrivă, să nu facă arascherlâc la Tighine.

Dece s-au apucat a tocmi cetatea ș-a o mări ș-a o lărgi, de-au lucrat câțiva ani, pecum se vede, co ceste 2 țărâ. Și pe tătari au început a-i călca ș-a-i pune a lucra la cetate de-a valma cu creștini. Și i-au făcut de-u plătit toată paguba ce făcusă raielei la Tighine și la Reni.

Tot l-această vreme craiul leșescu al doile Avgustu începu și el să strâce volnicia leșilor, să fie numai optu sfetnici și să iè tot vinitul stărosteilor, să strângă acei bani să facă mulțime de oaste. Și să giuca în cărți cu doamnele celi frumoas-a leșilor. Și care-i plăcè, o ținè câte doo, trei luni la dânsul. Încă pe-a lui Lebomirțchie au dus-o și-n Saxonia, de-au ținut-o vro doi ai. Și pentru dragostea ei l-au pus și hatman, după ce-au murit Iablano[v]schie.

Iară domnii leșești nu putură răbda, ce făcură

sfat cum or faci să să mântuiască de dânsul, să-l gonească din țară, pecum au mai gonit pe un craiu a lor, anume den Conte, ce vinisă de la franțuji. Și să căiră mult atunce că n-au pus pe un ficior a lui Sobețchi.

Și marsără cu toțâi la craiul Avgust și-ncepură a-lŭ îndemna să margă să iè cetatea Râgăi de la Cifed, că-i a lor de moșie. Și-i tulburară mintea craiului, și s-apucă de gâlceavă cu craiul sfedzescu. Și marsă la Riga s-o iè. Ce leșilor nu le era trebuitoare Riga, numai le era voia să-nceapă gâlceavă cu Sfedul, și ei să facă una cu Sfedul, și lui să-i dè peste cap. Dece Sfedul era o țară puternică, craiul lor tânăr de 16 ani și bun viteaz, dârzu. Îndată trecu marea Balticului și ieși în Livonia, în tâmpinarea leșilor. Și nu-i putură sprejeni leșii. Și-ncepură unii a s-închina la sfedzi, iar unii să făcè a ținè cu craiul Avgustu.

Atunce nu zăbăvi vreme, și muri Iablanovschie, hatmanul coronie, care era cap la tot sfatul începături leșescu cel mai mare. Căci el să socotiè că s-a mântui de Avgust craiul și a lua pe crăiasa lui Sobețchie, fiind nensurat, ș-a fi el craiu. Ce n-au apucat să isprăvască ce gândisă, și s-împlu Țara Leșască de oști streine,

de rămasără ca un roiu făr' de matcă leșii.

Pusă craiul Avgustu hatman pe-cel Lebomirschie, cari s-au pomenit mai sus, și nu zăbăvi vreme, și muri și Lebomirschie. Apoi pusă hatman coronie pe Adam Sinavschie. Era om mic de stat, dar întreg la minte, cu dreptate craiului și-nvățat foarte, și om dumnedzăescu, la streini milostiv.

Sfătui pe craiul Avgustu de s-agiunsă cu Moscul, că vădzu că pe Cifed nu-i putincios craiul să-l bată sângur. Că leși mai mulți era cu Cifedul, de pecum s-au dzis mai sus. Și-i ascultă cuvântul craiul Avgust și să legă la un cuvânt cu țarul Moscului, cu Petre Alicsovici.

Țarul Moscului îndată preimi bucuros, că el încă-și schimbasatunce portul, de luas-orânduiala nemțască, și vrè să-și ispitească nărocul oștii sali. Și dede și el pricină Cifedului pentru toate țărâle Livonei ce au luat Cifedul de la strămoșu lui fără cale. Și-ncepu și el gâlceavă și a să bate pe de altă parte cu Cifedul, de au luat cetatea Narvei și altele. Ce Sfedul rămasă a să bate în doo părți, și Moscul cu oastea lui iar băte în doo părți: cu o samă de oaste să bătè la Narva cu cifedzii, iar pe de altă parte dedesă oaste craiului leșescu într-agiutor. Ce birui

Cifedul pe craiul Avgustu și-l goni în Saxonia, în țara lui. Și Cifedul să dusă după dânsul, de au iernat acolo în Xaxonia, cu toată oastea lui.

Și de frică, craiul Avgustu, că i-a istovi țara, făcu pace cu Cifedul și-i giură craiului cifedzescu cum nu-i mai trebuie să ias-în Țara Leșască să fie craiu. Și dup-acie să rădică Șfedul și vini iar în Țara Leșască și coroni pe Stanislavŭ Leșințchi, care era ficior solului celui mare ce trecus-în dzileli lui Ant[i]ohi-vodă la Poartă, voievoda Poznavschie. Și pe Iosâf Potovschie, voievoda Chiovschie, îl pusă hatman coronie, fiind rudă cu Lecinschie.

Iară hatmanul Sinațchie și cu hatmanul Oghințchie și cu hatmanul Zapiva și cu oastea moschicească era spre Litfa, într-altă parte.

Dece craiul șfedzescu au lăsat pe un ghinărar a lui cu oaste, anume Cras, cu Stănislavŭ craiu în Țara Leșască, iară el au purces cu obuzul lui drept în Țara Căzăcească, de au trecut Niprul pe la Starii Dub, și ce-u lucrat s-a scrie înainte la rândul lui.

Atunce leși[i], fiind Racoți pribag la dânșii, i-au dat vro doodzăci de steaguri de oaste într-agiutor, de au ieșit și el în Țara Ungurească cu zorbà, ca să să dezbată Țara Ungurească de la

nemți. I-au dat leșii, carei ținè cu Cifedul, că să temè de Neamțu să nu dè agiutor lui Avgust craiu, fiindu-i Neamțului alector. Ce i-au dat pentru să-i fac[ă] împedecare.

Dece Racoți, cum au ieșit cu aceli 20 de steaguri în Țara Ungurească, au și-nceput mulțime de unguri a să strânge la dânsul, de să făcusă la cindzăci, șesădzăci de mii de oaste. Că alerga din toate țările, din Moldova, de la munteni, păn' și tătari, fără poroncă, pe furiș, să duce la leafă la dânsul. Atunce moldovenii, mulți și ficiori de boier, să duce la leafă, unii la moscali, unii la leși, unii la Racoți, unii la Cifed, pentru agonisită. Și Racoți, pe unde găsiè nemți, îi tot bătè și-i scotè de pen cetăți. Mai îș dezbătusă țara, c-au umblat vro doi, trei ai pen Țara Ungurească.

Nemții să bătè cu Franțuzul și nu putè să stè să să bată și cu Racoți. Deci mai pe urmă au dat Neamțului agiutor Englezul 40.000 și Dania 30.000. Și ș-au înglotit oastea Neamțul ș-au început a să bate și cu Franțozul și cu Racoți. Ce pe Racoți l-au biruit și l-au gonit la franțuzi, iară o samă de boieri unguri, carei ținè cu dânsul, au pribegit aice în Moldova, iar unii în Țara Leșască. Ce cești de aice în scurtă vreme-

au făcut pace și s-au dus înapoi.

Atunce, pe acee vreme, toată Evropa să tulburasă cu oști, de au umblat câțiva ani aceste oști, ce s-au pomenit mai sus. Numai turcii avè paci, și le tot umbla cărțile și soliile ni la unul, ni la altul, de-i tot îndemna și-i învrăjbiè. Ce în scurtă vreme vini și la dânșii zorbà, pecum înainte arată. Să lăsăm cele streine, să vinim iar la Moldova.

Brâncovanul chemă pe boieri pribegi la sine, și făcură sfat pe tainà, să stè să le facă domnu pe unul dintre dânșii, iar nu din Cantemirești. Și să feriră de Bogdan, fiind Cantemireștilor cumnat, să nu știe nemic de cel sfat. Și triimisă la Costantin Duca-vodă Brâncovanul, ca-n chip de sol, pe un mitropolit a patriarhului Dosoftei de Ierusalim, anume Hrisantos, carele acel Hrisantos pe urmă au căzdut și patriarhu la Ierusalim. Și mărgându la Duca-vodă, ș-au dat solia ce-au avut, iar pe tainà, cu Iordachi Rusăt visternicul, au avut altă solie, de-i giură de la Brâncovanul pentru celi trecute pizme vechi și groăaîzi și pagube, ce au avut Iordachi, să fie iertate. Și feci și logodnă c-un ficior a lui Iordachi, anume Neculaiu, să iè pe o fat-a Brâncovanului, și de acmu înainte să fie frați. Și

de Cantemirești să fie despărțit, și lepădat de prieteșugul lor. Și-l întrebă pe cine va socoti, dintre boieri Moldovei ce-s pribegi acolo, să cheltuiască Brâncovanul la Poartă, să-l puie domnu. Deci Iordachi, măcar că era om înțelept, iar firea îi era de grec, lacom la cinste, nu socoti nice la Dumnedzău, nice rușine de oameni, nice la osândă sau la ce va vini pe urmă lucrul.

Și-ndată făcu logodnă și priimi să să lepede de Cantemirești. Pe Ant[i]ohi-vodă încă l-au rugat Brâncovanul să-i dè fata și să să lepede de prieteșugul Cupăreștilor și n-au priimit, iar el, cum îi vini zamanul, îndată priimi cu bucurie. Ce să știți, fraților, că nu numai Iordachi, ce toți greci[i], mai drepți și mai bune slugi nu-i alt neam în lume pănă este stăpânul în cinste și-n puteri, iar cât să slăbește sau să micșurează cinstea stăpânului, îndată să și lasă și aleargă la altul, carei vede că-i mai cu puteri. Pecum și Iordachi, făcând această grabă, mai e urmă la multe primejdii de viiață și de pagub-au vinit, care să va arăta înainte la rândul lor. Dzis-au Iordachi cătră acel mitropolit că este bun de domnie Mihălachi spătarul, ficiorul lui Ion Răcoviță vornicul, că este neam de boier vechiu moldovan și este rudă și Brâncovanului. Și este

și bun, că nu-i va ieși Brâncovanului din cuvânt, la ce i-ar poronci. Iară aceasta nu dzice Iordachi pentru altă, ce o dzice, căci era Mihălachi de casa lui, rudă aproapi, și va faci pe cum i-ar hi voia lui, și va mânca țara cum au mâncat-o și la Antiohi-vodă. Care așe i s-au și tâmplat, de-au făcut pecum au și gândit.

Și cu acestu sfat încă și mai mari mulțămită arătă Iordachi lui Ant[i]ohi-vodă, că Mihălachi spătarul era plin de neam, boierii (carii era[1]) mai capete în țară. Și era toți de casa Cantemireștilor, iar după ce-au luat Mihălachi spătarul domnia, acee s-au despărțit toți de casa Cantemireștilor și s-au făcut toți de casa lui Mihălachi spătarul, și Cantemirești rămăsesă din boierii de frunte numai cu cumnatul său, cu Bogdan hatmanul. Aș̀è le aș̀ădză, aceste vorbe toate, acel mitropolit, și să dusă de le spusă Brâncovanului toate deplin.

Costantin Duca-vodă de acestu sfat nemic nu știu, nice pricepu. Și-ncă îl și boieri pe Iordachi, îl pusă vornicu mare de Țara de Gios, ca să-l fac-al său prietin. Deci știu că l-au făcut ca oaia pe lup.

Atunce Costantin Duca-vodă au scos pe țărani miere și ceară, de-au dat pe desetina de stupi și

de porci, de tot mascurul și de un stup, câte-o ocă de miere și de ceară.

Trecut-au un sol moschicescu mare de la Țarigrad pen Ieși, mărgând la Moscu, anume cneadzu Dumitru Galecin. Ș-au botedzat un cucon a Ducăi, de s-au cumătrit, și l-au cinstit după obiceiu.

Atunce, din boierii cei pribegi ce era în Țara Muntenească, anume Vasâlie Costachi vel-vornic, i să tâmplă moartea acolo, în pribegie. Și n-au apucat să-ș vie la pământul lui și la casa lui, nice să să bucure de sfatul ce-l începusă.

Pe cie vreme era vizir Rămif Răiz-afend, carele fusesă sol la pace, când s-au făcut la Carlovici. Și luas-aminte, de știè toate fapteli și mestecăturile muntenilor, încă păn-a cădè vizir, și dzicè: „Eu, de-aș cădè vizir, știu ce-aș faci muntenilor pentru Moldova, că ei au prăpădit-o cu meșterșugurile lor. I-aș faci pe dânșii de-ar umplè țara de oameni, și toată cheltuiala să fie de la dânșii.“

Dece în scurtă vreme au și cădzut vizir. Ce, cum au cădzut, îndat-au și chemat pe Brâncovanul la Poartă, ca să-l mazilească din scaon, că să temè turcii că nu-l vor putè prinde la mână. Deci fiind în multe prepusuri la

împărățâe o domnie îndelungată ca acie, nu vrè să margă la Poartă. Iară unchii lui Catacozineștii, sfetnici lui, nu l-au lăsat să iè într-altă parte, ce l-au îmbărbătat numai să margă la Poartă, că apoi, nemărgând el, va aduci pierirea țărâi și boierimei. Și așè, cu mare grijă, au purces la Udriiu și, mărgând încetu, păn-a sosi în Udriiu, ș-au tocmit lucrul cu banii, ca un domnu bogat ce era, câtu nice vizirul n-au avutŭ ce-i face. Încă l-au grăit de bine cătră împăratul, că încotro să întorcè vizirul tot de bine-l grăiè. Ce, dac-au sosât la Udriiu, l-au întrebat împăratul pe vizirul de ce-au adus acolo pe domnul muntenescu. Iar vizirul au dzis că l-au adus, că-i om înțeleptu, cu sfat și avutŭ, că „la această vreme ne trebuiește sfat și bani“. Impăratul au dzis: „Să nu-l zăbăvești aice, ce să-l îmbraci cu câftan, să nu stè țara acie fără domnu“.

Vizirul, dac-audzi așè, l-au chemat la adunare și, și pentru altă ce-au avut a-i dzice, l-au întrebat pentru Țara Moldovei ce s-au strâcat și s-au pustiit: „Oari de schimbările domnilor, au de oști ce au călcat-o?“ Iar el, vrând să mazâleascâ pre Costantin Duca-vodă, au dzis că o au strâcat-o domnul, carele este acmu domnu

într-însa.

Vizirul i-au dzis: „Dar putè-vei tu să porți de grije acei țări, să-ți fie pre samă, să o tocmești, să fie plină de oameni?“ Iară el, dac-au audzit așe, foarte era cu voie să fie domnu la 2 țări, că pentru acie aducè oști streine pen țara noastră și schimba domnii dintr-însa, să o strâci și să rămâie pustie. Dece de la această întrebare n-au putut da răspunsu vizirului păn’ nu va lua răspunsu de la unchii săi, ales de la Costantin Catacozino stolnicul. Ce s-au rugat vizirului să-l aștepte păn-în 5 dzile, să să socotească, și atunci îi va da răspunsu vizirului pentru acestu lucru. Iar Costantin stolnicul i-au scris să mulțămească lui Dumnedzău că nu-i pe voia neprietinilor, și să-ș păzască treaba și grija țărâi sale. Iară mai mult să nu-l știe că s-amestecă, că apoi, de nu-l va asculta și va faci peste voia lui, bine să știe că, când va încăleca el din Iudrii, iar el va înhăma în căruță și va treci în Ardeal, și când va sosi el în București, el va sosi în Udriiu. Și ce va vidè, să nu să sparie.

Iară Brâncovanul, a cince dzi, luând acestu răspunsu de la unchi-său, au mărsu la vizirul și i-au dat răspunsu că nu va putè purta grije a doo țări, ce sunt de margine. „Ce să mazâlești,

măria ta, pe cesta, să poronceşti la ţară să-ş aleagă ei pe cine le va plăcè domnu. Şi aşè, alegându-l cu toţâi, aşè vor nemeri om bun, şi va tocmi ţara. Că aşè m-au ales şi pe mine Ţara Muntenească, de m-am învoit cu boierii ş-am tocmit ţara.“ Ş-aceasta n-o grăiè pentru altă, numai pentru sfatul ce sfătuisă cu boierii să puie pe Mihălachi spătarul. Ş-au mai dzis vizirului Brâncovanul că Costantin Duca-vodă s-au încumătrit cu solul moschicescu care au mărsu pe acolo, şi i-i gândul să fugă la Moscu şi co ceasta strâcă ţara.

Vizirul, înţelegând aceste, îndată cu taină au răpedzit un capegiu la Isuf-paşe sarascherul, să-l prindză, să-l triimaţă la Poartă cu bună pază. Ce sarascherul împreună cu capegi-başe au triimis pe capegilar-chehaie a lui şi pe alai-beiu cu 200 şi mai bine de spahii. Şi cându s-au apropiet de Ieşi acei agii cu oaste, au triimăs înainte la Costantin Duca-vodă să le grijască conac, că mărgu să hotărască la Horodinca despre leşi. C-au jăluit leşii că au strâmbătate despre moldoveni.

Dece descălecând turcii la gazde demineaţa, n-au dzis nemic, iar cându au fost pe chindie, numai ce-au umplut turcii ograda domnească,

de-au apucat porțile și-mpregiurul zidului, cât să spăriesă toți câți era în curte, că n-avè unde să scapi. Și l-au închis pe Duca-vodă în casa ce mică ș-au pus la uși turci de pază. Și casa cè mare, și cè mică era plină de turci. Și așè l-au ținut patru, cinci dzile, de nu-l lăsa din casă să ias-afară, nice la doamna să margă, păn' l-au pornit. Ș-au pus pe Iordachi Rusăt camaican, și atunce au deschis porțile.

Duca-vodă, vădzind așè urgie, au priceput că s-or rădica boierii cu pâră asupra lui, și nu să va mai întoarce la domnie. Căci fărmanul nu-i scrie de mazâlie, numai îi scriè să-l ducă la Poartă. Agiunsu-s-au cu capegi-bașe, ș-au și-nceput a răpedzi harzuri la Poartă, și la hanul, și la sarascherul, și-n toate părțile pe unde avè prietini. Brâncovanul încă au făcut veste boierilor ce era pribegi în Țara Muntenească pecum au aședzat cu vizirul.

Dece boierii pribegi din Țara Muntenească au și făcut știre cestor din țară: cum s-a rădica Duca-vodă din Ieși, cum să să pornească și ei la Udriiu după Duca-vodă, că le-or ieși și ei în tâmpinare. Atunce toată boierimea și mazâlimea, înțălegând c-au prinsu pe Duca, s-au strânsu la Ieși ș-au început a gâlcevi cătră

capegi-bași ș-a-i spune că faci Duca-vodă harzuri de trimite la Poartă, fără voia lor și fără știrea lor, iar lor nu le mai trebuie să le fie domnu. Iară când au fostu a doo dzi, chemat-au capegi-bași pe toți boierii la curte să le cetească un fărman de mazâlia Ducăi-vodă ce i-au vinit. Și strângându-să toți boierii la curte, deodată numai ce au închis iar porțile, ș-au început turcii a prinde pe boieri, carei era mai capete, ș-a-i închide ș-a-i pune și-n heră, ca vro dzece, cincispreci, pe izvodul ce-i dedesă Duca-vodă: ce numai pe cei streini și pe cei de casa lui să iè cu dânsul, și, sosând la Udriiu, să ție în partea lui.

Ș-au închis și pe Iordachi vornicul, ce-l pusesă cămăican, ș-au pus cămaican în locul lui pe Ion Buhuș logofătul, fiindu-i rudă, ca să poprească țara să nu margă după dânsu să-l pârască. Și l-au pornit din Ieși în gios spre Bârlad, împreună cu acei boieri ce-i prinsesă, și s-au dus păn-în Gălați. Și acolo, din boierii ce-i prinsesă și era a lui, i-au boierit în Gălați. Au pus hatman și visternic și comis, ca să sparie țara că nu-i mazil, și-i domnu. Iar pi ciielalți boieri ce era în prepus nu-i lăsa din heră, ce au trecut Dunărea cu dânșii, să-i ducă la Udriiu. Ș-

au scris și la Hapdi-pașe să poprească la Dunăre, să nu treacă nime după dânsul să-l pârască.

Boierii carei au rămas de nu i-au închis au ieșit din Ieși tot câte unul, unul pe de o parte, altul pe de altă. Și s-au strânsu toți la Hadâmbul, supt codru, și de acolo au luat pe Racova în gios tot a să strânge boierimea și mazâlimea, în urma Ducăivodă, păn' la Piscu. Ș-au răpedzit de olac în Țara Muntenească pe la boierii pribegi, de-u făcut știre, de toate de aceste ce au făcut Duca-vodă, Brâncovanului la Udriiu.

Ce Brâncovanul, înștiințând pe vizirul, au triimis de au luat pe Duca-vodă de pe drum și l-au făcut surgun la Cavala, unde era multă ciumă, ca să nu-l mai superi oamenii cei din curtea împăratului, că să punè tare sălihutarul pentru dânsu. Și pe boierii ce-i aducè în hieră i-au slobodzit. Și Dunărea încă Isuf-pașe au slobodzit-o, să treacă boierii. Ș-au scris Brâncovanul în București la stolnicul Constantin, de-au pornit pe boierii pribegi la ciielalți, de s-au împreunat la Piscu, de-au trecut Dunărea cu toțâi, de s-au dus la Udriiu să-l rădice domnu. Numai ce au scris la stolnicul de au poprit pe Bogdan hatmanul în București, de

nu l-au lăsat să margă cu ciie boieri la Udriiu, dzicând să aștepte, că-i trebuitor păn-a vini de la Udriiu, că-i trebuitor Brâncovanului. Că nu era de altă trebuitor, numai să temè să nu puie vro piedică să scoață iar pe Ant[i]ohi-vodă domnu.

Atunce au făcut mare cheltuială Brâncovanul la Udriiu cu Poarta, avându nume de bogat și vrându să umple gurili tuturor. Ș-au mai adaos și birul Țărâi Muntenești, peste cât da mai întăiu, pe an câte o sută și cindzăci de pungi să dè mai mult. Și tocmindu-ș toate lucrurili, au purces de-au vinit la București.

Iară boierii Moldovei care s-au pomenit mai sus, bine n-au agiunsu la Udriiu, numai s-au și sculat zorbà mari din Țarigrad toate mulaleli și rusfeturili cu oaste și cu pușci de-au purces la Udriiu să mazâlească pe-mpăratul. Ș-au pus și vizir dintre dânșii. Iară soltan Mehmet, cu câtă oaste avè la Udriiu lângă dânsul, încă s-au gătit de-au făcut meteredze să stè împotriva acelora ce viniè. Și atunce, tumpinându-să oștile, s-au făcut tot una și l-au scos pe soltan Mehmet din Udriiu. Ș-au pus pe un frate a lui, soltan Mustafa, împărat, iar pe soltan Mehmet l-au pus la închisoare, și peste o săptămână l-au otrăvit,

de-au murit. Muftiul s-ascunsesă, și găsindu-l, l-au muncit, de-au luat mulți bani de la dânsul, păn' l-au omorât.

Și au pus un popă de legea noastră și altul armenescu de l-au prohodit, și au mărsu înainte-i cu cântări și cu cădelniță, păn' l-au scos afară din Udriiu și l-au îngropat, dzicând c-au fost ghiaur. Și-mpăratul cel mazâl i-au fostu puștu lui, și el făcè ce-i era voia, de schimba pașii și domnii totdeuna. Iară pe Rami vizirul nu l-au putut găsi, că nice le era prè cu voia capitelor să-l găsască. Că să voroviè atunce că cu îndemnarea și știrea lui să fie fostu aceasta, că nu putè să vizirească de răulŭ muftiului.

Atunce și boierii Moldovei sta acolo de aștepta să găsască vreme. Și Ant[i]ohi-vodă înțelegând, încă era acolo la Udriiu și aștepta să-l ceară boierii de la Poartă, să nu cheltuiască mult. C-așè-l amăgiè boierii, să șadză mâlcom, că l-or cere pe dânsul domnu. Și mai cu dedânsu Iordachi îi poronciè, și el îl credè. Și-i poroncisă din Țara Muntenească cumnatu-său, Bogdan hatmanul,toate trebile ce-or să facă boierii cu Brâncovanul, să-ș caute treaba deusebi, să-ș isprăvască de la Poartă. Iar el n-au credzut și s-au potrivitŭ lui Iordachi. Atunce Iordachi

vornicul au chemat pe Panaite Morona postelnicul, hiindu din partea Ducăi-vodă, și pe alți boieri a Ducăi-vodă și le-u giurat cum că n-or avè nice o nevoie. Și le-u spus tot sfatul, că li-i voia să puie pe Mihălachie spătarul domnu. Deci ei având grijă de Ant[i]ohi-vodă, îndată fură bucuroși să fie și ei la un cuvântu, și mai vârtos Panaite postelnicul Morona, că-i era rău greșit lui Ant[i]ohi-vodă, că-i stătus-împotrivă la vremea Ducăi-vodă.

Atunce Panaite Morona, fiindu om harnicŭ și isteț̆ŭ la toate, de știè rândul Porțâi turcești la toate, au și făcut un hardzu cu mâna lui, că știè turcește, ș-au și purces cu toată boierimea și gloata la împăratul pen mijlocul urdiei, de nu să temè de nime. Inicerii atunce era dârji în zorbà și-l întreba unde mergi co cè gloată de oameni. Iar el dzicè cătră iniceri că merge la împăratul să pârască pe mufteul, că le-u mâncat țara. Și ienicerii, audzind așè, le tot făcè cale.

Ce împăratul, vădzind acea gloată de oameni, au și triimis de le-u luat arzul și, cetindu-l, l-au buiurdit la vizirul, să le facă pe voie pentru toate ce-or pofti. Și atunce cu toțâi au rădicat pe Mihălachi spătarul de l-au pus domnu. Să făcè a nu-i plăcè să priimască domnia, ca și fata cie ce

dzisă unui voinic: „Fă-te tu a mă trage, și eu oi merge plângând.“ Așè să făcè și Mihai-vodă că nu-i trebuiește domnia.

Îmbrăcându Mihălachi spătar căftan de domnie de la vizirul, îi și schimbară numeli Mihai-vodă. Atunci simți și Ant[i]ohi-vodă de vicleșugul boierilor ce i-au făcut și alergă la ineceraga de-i dede știre și-i giurui mulți bani. Și inecer-aga îndată să dusă la vizirul ș-apucă pe Mihai-vodă la vizirul încă neieșit din cort afară. Și-ncepu a grăi cătră vizirul să puie pe Ant[i]ohi-vodă domnu și a strâga tari că dă bani mulți și trebuie leafă inicerilor. Să spăriiasă Mihai-vodă și toată boierimea că l-è strâca giucăria inecer-aga. Numai n-au putut, că apucasă de ieșisă talhâșŭ de la împăratul ș-apucasă de-l îmbrăcasă cu căftan. Ce nu s-au putut, iar cu un cifertu mai înainte de-r hi sosât înecer-aga la vizirul, lua iar Antiohi-vodă domnia.

Dup-acie s-au rădicat împărăția de la Iudriiu, cu toată oastea, ș-au purces la Țarigrad, și Mihai-vodă cu boierimea după dânșii. Și după ce-au agiunsu la Țarigrad, făcu Mihaivodă și cu toți boierii mare jalobă la vizirul asupra lui Costantin-vodă. Și trimisă vizirul de-l adusără la

Țarigrad din surgunie. Să pârâră de față la Divanul vizirului, c-au strâcat țara și i-au jăcuit cu feliuri de feliuri de obicie, cât nu mai putè să mai răspundă nemic Duca-vodă înaintea boierilor. Și de la vizirul l-au dus la cazascherul și pe la multe Divanuri a cadiei. Și tot așè îl purta boierii pe uliți, din giudeț̆u în giudeț̆u, vro doo, trei săptămâni, până cheltui Duca-vodă pe la giudeță tot ce avu. Și-l lăsară acolo, cu mare sărăcie și pedeapsă, și-nchisoari pururе dispre datornici.

Iar Mihai-vodă aședză capichihăi la Poartă pe Cupărești, pe doi frați a lui Iordachi vornicul, anume Mihălachi și Scarlatachi, iar pe alt neam și nepoți a Cupăreștilor, pe toți îi luo cu sine de-i adusă în Moldova. Și-mbrăcă căftan. Și de la împăratul, luând steag și tuiuri de domnie, să găti cu toți boierii și purcesă de vini în țară cu bună pace. Iar Duca-vodă Costantin, sin Ducăi-vodă celui bătrân, n-au mai ieșit la domnie altă dată, ce-u murit la Țarigradu cu mari lipsă. Și i-au rămas 3 ficiori, unul făcut cu fata Brâncovanului, și au murit, altul s-au dus la moscali, altul este la Țarigrad, cu mari lipsă. Precum va mai hi, vremea va arăta .

Capitolul XV

După ce-au vinit Mihai-vodă în Ieși, în scaon, boierit-au și el după obiceiu. Pusă pe Antiohi Jora, carei au fostu hatman, vel-logofăt, și pe Iordachie Rusăt vornicul îl pusă vornic de Țara de Gios, și pe Bogdan hatmanul vel-vornic de Țara de Sus, și pe Lupul Costachi hatman, și pe Manolachi, frateli lui Iordachi, vel-postelnic, și pe cumnatu-său Ilie Frige-vacă velspă tar, și pe Marvodin visternicul vel-păharnic, și pe cumnatul său Pălade vel-visternic, și pe Dumitrașco Ursachi vel-stolnic, și pe frate-său Dumitrașco Răcoviță vel-comis.

Aceștia era boierii lui Mihai-vodă, iar mai ales și mai de cinste era Iordachi Rusăt vornicul. Ce vrè el și ce poronciè el, acie făcè și Mihai-vodă. Așijdere și munteni[i], iar ce vrè făcè. Și neamul lui, toți era tari și mari, cine de capul lui, cum vrè, așè făcè. Și slugeli lui cei din boierie era tari și mari și obraznici, după cumu-i

hirea mojâcească. Intra în casă, și cu treabă și fără treabă, când le era voia, de nu sămăna curtea nemic a domnie, de atâta obrăznicie ce era. Iar Mihai-vodă, cum s-arăta în boierie, iar atunce îți părè că-i un om zălud. Și să mira cum a faci să le poată intra în voie tuturor, și nu le mai putè intra în voie. Iar cei streini sta în laturi de mansipuri, că nu putè încăpè de Cupărești, și de neamul lui, și de slugeli lui.

Și-ncepur-a sfătui să stângă pe boierii cei streini, să rămâie numai neamul lui cu Cupăreștii, pecum au făcut și Șerbanvodă și Brâncovanul, de-u stânsu pe cei streini, de-au rămas numai neamul lor Ca[n]tacozonești. Așè și acesta au început a pune dăjdii grele pe mazâli și pe oamenii lui Antiohi-vodă și pe a Ducăi-vodă. Încă-i și-nchidè și-i bătè pe ciie Ducăi-vodă.

Atunce ciielalți boieri streini au priceput că i-au amăgit Iordachi vornicul cu giurământul, c-au fostu numai pentru bineli lui acel giurământ, și mult să căiè atunci că n-au cerșut domnu de la Poartă pe Antiohi-vodă.Atunce era la curțile domnești pe poartă o beserică mică, făcută de Ștefan-vodă Tomșe, și mai nice boierii cei cu boierii nu putè încăpè într-însa. Și lângă

beserică era visteria, și desupra besericei ș-a visteriei era un turnu nalt în chip de clopotniță, iar dedesuptul besericei și a visterii era un beci, de-nchidè tălhari.

Ce socoti Mihai-vodă că nu-i cu tocmeală să fie beserică mică la curte, că mazâlii și slujitorii n-au unde încăpè, nice este cu cale să fie temniță supt beserică. Ce s-îndemnă și răsâpi și turnul, și visteria, și tinda besericei, și beciul cel dedesupt, și lăsă numai altarul și turla cea naltă din mijlocul besericei. Și s-au mai apucat a zâdi din pământu ș-au făcut tinda lungă, cu toate podoabeli, cum să vede.

Așijdere s-au mai apucat de-au mai făcut și altă beserică, de lemnu, și i-au pus hramul Sfetei Lazor, în ograda vămii, aproapi de curțile tătâne-săi, lui Ion Răcoviță vornicul.

Și doamna măriei sale încă s-au apucat de-u tocmit ș-au șindilit mitropolia cè vehci, cu toate cheltuieleli ce-au trebuitŭ, de cântă sfânta leturghie și astădzi, că era pustiită de mult.

Atunce au scos Mihai-vodă rumtă pe țară, cu pecetluit roșiu, pe față, tot omul. Și oameni să temè să iasă toți la rumtă, să nu s-înmulțască ciferturile, pecum să înmulțisă la Costantin Ducavodă. Ce vădzind așe, au scris cărți pe la

stăpânii satelor și pe la vornicei și pe la vătămani, să-i scoață pe toți la rumte, c-apoi pe urmă, aflându-să, or petreci rău capeteli. Iar pe urmă, unde găsâè zlotași câte un om fără pecetluit, îl punè pe vornicel sau pe vătăman în butuci și-l triimitè la Ieși. Și-l purta pe uliți, căce n-au scos oameni întăiu la rumtă, să-ș fie luat pecetluit. Și vădzind că nici cu acie nu-i poate spăriè să iasă toți la rumtă, vândut-au toate ținuturili la cochi-vecŭ ciocoilor, ca goștina de oi, pe oamenii cei făr' de pecetluituri de rumtă, de nu putè scăpa nice un becisnic pe necăiuri să nu iè pecetluit.

Atunce fiind Poarta neașădzată, avè și Mihai-vodă mare nevoie de bani, că-ntr-un an și giumătate ce-au fostu domnu s-au schimbat trei viziri și șepte chihaieli. Să mira și el ce va faci, că n-avè de la cine lua și el bani, că țara era giumătate scutelnică, tot a neamului lui ș-a Cupăreștilor, cum s-au pomenit mai sus.

Și așè fără veste veni veste din Țara Muntenească cum au îmbrăcat Ant[i]ohi-vodă căftan de domnie, și el îi mazâl. Deci cum înțălesără de acè veste Iordachi vornicul și frate-său Scarlatachi — să tâmplas-în Ieși de la Țarigrad vinit — și alți greci mai mici,

Cupărești, și Dumitrașco Răcoviță comisul, frateli lui Mihai-vodă, aceștea toți, temându-să de Ant[i]ohi-vodă, n-au mai așteptat să sosască capegi-baș cu mazâlia ș-ausi fugit în Țara Muntenească, iară Panaitachie Morona au trecut în Țara Leșască.

A doo dzi, ceielalți boieri, ce rămăsesă și nu știè nemic, să mira ce poate să fie. Chemat-au Mihaiu-vodă pe Bogdan la curte de i-au spus pecum i-au vinit veste de olac într-o noapte din Țara Muntenească, de i-au spus acea veste. Ce Bogdan vornicul mult i-au dzis lui Mihai-vodă, căci au făcut spaimă, și n-a hi nemic pe urmă, și-i lucru cu rușine.

Prepun oamenii și vorovăscu de dzic că atunce, știind Mihaivodă pe Bogdan că este om vrednic și temându-să că după ce-a vini cumnatul său, Antiohi-vodă, l-a schivernisi bine la domnie, să-i fie dat atunce în cafè otravă. Care și can samăn-acel lucru să fie fostu și can adevărat, că curund s-au și bolnăvitŭ și peste cinci, șesă luni au murit, după ce-au vinit Ant[i]ohi-vodă, și boala lui într-acel chip au priceput-o doftorii la moartea lui. Dè-hi așè, va da samă la Dumnedzău.

Tâmplatus-au de-au zăbăvit acel capegi-baș

cu mazâlia vro trei, patru dzile după vestea ce vinisă lui Mihai-vodă. Deci boierii tot să strângè la gazda lui Bogdan vornicul și sfătuiè și să mira ce poate fi. Și să temè să nu fie luat Costantin Ducavodă domnia. Ș-au pus străji în gios la drumuri, de străjuiè și când sosâè capegi-baș în Ieși. Iar Bogdan vornicul și cu toată boierimea s-au sculat din Ieși și s-au dus pe Bahluiu în sus păn' la Căcărădzeni. Ș-au stătut acolo păn-au sosât capegi-baș ș-au cetit fermanul că este Antiohi-vodă domnu. Și au vinit și omul lui Ant[i]ohi-vodă cu cărți la vornicul Bogdan, să fie cămăican.

Atunce cetindu cărțile Bogdan, a lui Antiohi-vodă, la Căcărădzeni, au adeverit tuturor boierilor ce era cu dânsul să nu poarte nime nici o grijă, nice să aibă nice un prepus dispre Antiohi-vodă, pentru câți au fostu la rădicarea domniei lui Mihai. Ș-au luat asupra sufletului lui că n-a avè nime nice o nevoie. Și așè toți să învoieșeră și purceseră cu toțâi înapoi la Ieși. Și-ntrară cu toțâi grămadă în curtea domnească, de descălecară și s-împreunară cu capegi-bașe, de le ceti fermanul.Și spusără capegi-bașei că ei au fugit, temându-să de Ducavodă că este, iar de Ant[i]ohi-vodă nu fug[e] nime.

Dece cădzind Bogdan cămăican, grijit-au pe Mihai-vodă cu toate deplin, câte i-au trebuitŭ. Și de toate de câte au poftit ș-au luat îndestul. Și l-au pornit cu mare cinste, ca pe un domnu. Pe nime n-au lăsat să-i facă vro gâlceavă sau să-i grăiască vrun cuvântu împotrivă. Păn' și bucatele ce-au avut a lui și pe une slugi din boierie i-au lăsat cu bună paci, de-au mărsu în Țara Muntenească, de i-au dat Brâncovanul o moșie, de-au ținut bucatele acolo.

Atunce la mazâlie să tâmplasă de vinisă sol din Țara Muntenească Toma spătarul Ca[n]tacozino. Și la acea spaimă au fugit și el din Ieși în Hangu, că nu l-au încăput vremea, de frică, să margă în Țara Muntenească, împreună cu văru-său Ilie păharnicul Ca[n]tacozino și cu Neculaiu Costân hatmanul. Deci Bogdan au și răpedzit cărți la dânsul, să margă în țara lui făr' de nici o grijă. Și s-au întorsu din Hangu, de s-au dus la țara lui cu paci.

Ș-au scris și la ceie boieri, la Ilie păharnicul și la Neculaiu și la alțâi câți mai era acolo, de s-au întorsu toți înapoi la casăle lor, fără nici o grijă. Și rămasă Bogdan în Ieși, stăpânind cămăicănia cu bun-învoială și dragoste cu toți.

Și triimisă și la Panaitachi postelnicul

Morona, în Țara Leșască, de-l luo asupra sa, pentru greșeleli ce făcusă lui Ant[i]ohi-vodă, că nu i-a hi nemic. Și după ce-au vinit în țară, l-au triimis înainte în Dobrogea, în tâmpinarea lui Antiohi-vodă. Și atunce puțintel l-au mustrat Antiohi-vodă ș-apoi l-au iertat. Și-l ținè în mare cinste și milă, căci era om harnic la slujbe, de știè rândul turcilor, după cum s-au dzis mai sus. Slugiè ca un grec, după cumu-i umbla vremea.

Atunce triimisă Brâncovanul pe văru-său Ștefăniță păharnicul, ficiorul stolnicului Costantin Ca[n]tacozino, carele acela au căzdut și domnu mai pe urma Brâncovanului, la Țarigrad, de-au stătut de-au făcut paci lui Antiohi-vodă cu Brâncovanul, cu giurământ înaintea patriarhului, ca să nu să mai pârască la Poartă unul pè-lalt, să să strâci țărâli cu cheltuiala, și-ncă să s-agiute unul pe alalt cu prieteșugul. Și pentru Mihai-vodă să nu să mai puie să-l scoată Brâncovanul la domnie. Și Dumitrașco beizădè, fratele lui Antiohi-vodă, încă să-i dè Brâncovanul pe an câte 10 pungi de bani pentru chevernisala lui, ca să s-odihnească în Țarigrad la casa lui cu paci și să nu mai umble amestecând pe Brâncovanul și făcându-i cheltuială, ce încă să-i arete slujbă. Că să

spăriasă Brâncovanul că i-a sminti domnia, pentru multă cheltuială și pagubă ce-i făcè totdeauna. Așijdere au făcut pace Brâncovanul și cuscru-său, lui Iordachi Rusăt vornicul, ca să slujască lui Ant[i]ohi-vodă cu dreptate, ca maiinte, și să fie lepădat dispre Mihai-vodă, și el și toate rudeli lui Cupăreștii. Și așè au ținut de bine această paci, pe cum țin cânii vinerili. Care mai nainte la rândul lor s-a arăta.

Antiohi-vodă, tot atunce, după ce-au vinit Mihai-vodă mazâl la Țarigrad, chemat-au și vro doi, trii boieri din Moldova, de-au pârât pe Mihai-vodă de doo biruri și doo bariiamlâcuri: când au fostu domnu, le-u luat din țară și la visteria împărătească nu le-u dat, de-au rămas rămășiță. Și el tăgăduiè, că nu le-u luat din țară. Deci l-au rămas și l-au pus la-nchisoari, să plătească banii la visteria împărătească. Atunce și eu eram tânăr, și fusesăm mai nainte agă, și m-am tâmplat în Țarigrad, de-am vădzut acea pâră.

Dup-acee s-au gătit Ant[i]ohi-vodă cu tot agârlâcul și s-au rădicat din Țarigrad ș-au vinit la Baba, pe la Isuf-pașe sarascherul. Și i-au fostu și sarascherului cu bună dragoste, și l-au cinstit ca pe un domnu. Că pe-cee vreme sarascherul

nu șădè tot la un loc, ce să ducè de-mbla și la Tighine, și la Oblușiță, și la Baba. Și de acolo sosând la Gălați, au găsât strânși toată boierimea, arătându-le tuturor dragoste și cinste. Și purcegând din Gălați, au mărsu pe la sat pe la Ivești, la soru-sa Lupa, hătmăneasa lui Bogdan, care acolo i-au făcut cinste 2 dzile, și lui, ș-a toată boierimea și oastea câtă era. Și de acolo au mărsu la Ieși în scaon.

Capitolul XVI

După ce sosi Antiohi-vodă în Ieși în scaon, pe cie vreme era paci bun-în țară. Și pusă boierii a trei dzi după obicei: pe Antiohi Jora vel-logofăt, pe Lupul Costachi vel-vornic de Țara de Gios, pe Neculaiu Costân, biv-hatman, vel-vornic de Țara de Sus, pe Bogdan vornicul iar l-au pus hatman, pe Macsut velpostelnic, pe Ilie Ca[n]tacozino vel-spătar, pe Savin Zmucilă vel-ban. Și de atunce să așădză această boierie cu temei în Moldova, de-i aședzată la rând. Că mai nainte, de-și era la vrun domnu, uneori șădè mai sus, uneori mai gios. După cum le fusesă altă boierie, așè șădè și cu bănia la Divan. Iar de ice înainte i s-au aședzat rândul după spătarul cel mari, și i s-au făcut și vinit boieriei câte un ban de drobul de sari de la ocnă. Pe Dabije clucerul l-au pus vel-păharnic, pe Lupul Colivarul vel-visternic. Pentru acesta, vădzindu-l mazâlimea că-i din neam prostu, li să strâcară tutoror voia,

că nu le era cu cinste să margă la gazda lui. Pe Ion Sturdze vel-stolnic, pe Gheorghiță sărdarul vel-comis, carei era neam lui Ant[i]ohi-vodă. Pe aceștie îi boieri Antiohi-vodă deodată, iar mai ales și mai de cinste era cumnatul său, Bogdan hatmanul. Toate trebile și cheverniseleli țărâi era după dânsul. Numai nu putè, că era bolnav, cum mai sus s-au pomenit.

Curundă vreme l-au triimis sol în Țara Muntenească, și mult au zăbăvit acolo, fiind bolnav. Și după ce-au vinit, încă din pat nu s-au mai sculat și-n scurtă vreme au și murit. Care la moartea lui multă jele au avutu Ant[i]ohi-vodă și boierimea și țara, de boier moldovan, cap întreg și cunoscător la giudețe și vrednicŭ la toate trebile, cu-nțelepciune. Care tuturor le-u părut rău de păgubirea ce-au păgubit țara, iar mai cu dedinsu lui Antiohi-vodă i-au rămas rană nevendicată. Că i s-au și schimbat lucrurili, și i s-au micșurat schivernisala, cu multe amestecături, nu cum era în domnia întăiu.

Pus-atunce pe Ion Buhuș logofăt mare și pe Antiohi Jora logofătul hatman, în locul lui Bogdan, și pe Ilie Ca[n]tacozino spătarul visternic mari, în locul Lupului Colivarului, și pe mine, Ion Neculce, din sulgeria cea mari m-

au pus spătar mare.

Și rămas-atunce toată cinstea și chevernisala după Ilie visternicul Ca[n]tacozino, împreună cu Panaitachi Morona bivpostelnic, carei acești doi boieri chivernisâiè pe Ant[i]ohi-vodă. Și să potrivis-amândoi acești boieri într-o fire, după cum să dzice „calul râios găsește copaciul scorțos“: iuți, mândri, mincinoși, fățarnici, giurători pentru hiece, amăgitori. Care, cât era Antiohi-vodă de strașnic la mânie, că de multe ori la Duvan cu buzduganul azvârliè în oameni cei vinovați, și tare și drept conoscător la giudecată, dar nu ține mânia mult, și nu-l putè nime întoarce din dreptate la giudecată, nice iubiè minciuneli, dar acești doi boieri ce mai sus s-au pomenit îl întoarseră pe Antiohi-vodă, de li să potriviè. Că mai toți domnii sunt buni, numai să tâmplă de să află de-cestu fel de oameni, de să lipăscu mai lesne mai la toți domnii, de le strâcă firea cè bună. Mai mulți să află la domni de-ceștia decât di cei direpți și buni. Ce dacă să tâmplă boierul chivernisătorul de-i înțelept și bun, măcar de-i și domnul rău, îl îmblândzește și-l întoarce cu blândețe, de-l face de-i bun.

Atunce, apucându visternicia Ca[n]tacozino, scoasă Ant[i]ohi-vodă nevoi grele pe țară, că

avè și datorie la Țarigrad, gândindu că s-a plăti. Scoasă orânduiele multe, și satarale, și hârtii, și fumăret, câte un zlot de toată casa. Și-l făcu Ca[n]tacozino de făcu și obiceiu în țară, carei n-au mai fostu, câte 2 bani de vadra de vin. Însă da numai țărani, dar boierii și mazâlii de la aga în sus nu da. Și mult s-au apărat Antiohi-vodă și nu vrè să fac-acel obiceiu, numai nu putè, că-l tot îndemna Panaitachi și Ilie visternicul.

Mai făcut-au și alt obiceiu: de tot boul de negoț, cornărit câte un leu. Iară pe mazâli îi îndesiè cu dăjdii grele și cu împrumute dese, și nu le mai da. Și-i asupriè Ca[n]tacozino pe pizmă, și nu le făcè dreptate, și-i tot pârâè și-i amesteca cătră Ant[i]ohi-vodă cu feliuri de feliuri de amestecături de pără, pentru ca să s-îmbunedze și s-înmulțască cinstea lui, ca un om fără suflet. Că nu era nemic adevăr într-însul.

Și pe mazâli, zlotași îi supăra din cale-afară, de-i făce de plătiè pustiele. Și pe unii îi pârâè, de-i trimitè pe la ocnă. Și Antiohvodă, de-l și pricepè, îi învoiè, pentru voia muntenilor, fiindu-le rudă. Și mai nu avè nice o parte Ant[i]ohi-vodă dintr-acele nevoi multe ce scotè, că datoria i-au rămas neplătită, și când s-au mazâlit, au rămas mai cu nemic, ca și la mazâlia

dintăiu. Numai ce-au rămas cu vro cindzăci, șesădzăci de pungi de bani. Că el nu era prè samiș, nice lacom, ce-l credè pe dânsul ce grăiește. Și el mânca, și fățiș, și furiș, cumu-i era lui voia. Și avè și altă nebunie în cap, că gându lui era cum ar putè apuca domnia, având pe munteni nedejde. Și pentr-acee avè prieteșug cu Panaitachi postelnicul Morona, știind rândul Porțâi, socotind c-a găsi vro vreme, ca și Mihai-vodă. Pentr-acie sta asupra mazâlilor, ca să-i răsâpască, să facă nume rău stăpânu-său, lui Antiohi-vodă. Și atunce au agonisât din vesternicie el 70 de pungi de bani, mai mult decât au agonisât stăpânul său, Ant[i]ohi-vodă.

Vinit-au atunce poroncă de la Poartă de au dus multă somă și mare lemnu și greu la Tighine și la Cetatea Albă și la Vozia, cu mare grabă și cu mulți zapcii. Boieri au stătut toată vara cu Orheiul și cu Lăpușna și cu toți siimenii din curte, de-l tăiè. Și cu mare greu l-au rădicat păn-în iarnă. Și-ncă au închisŭ în turnul Golâei pe Darie Donici sărdarul și pe Chirica și pe Bogoș, și era să li taie și capetili, fiind ispravnici pe lemnu și nu-l putè în grabă să-l ducă. Că s-agiunsesă munteni[i] și cu Mihai-vodă și cu Isuf-pașe, ca să-i dè pricină la Poartă pentru

lemn, că nu poartă grijă. Și pentr-acie îl grăbiè Isufpaș e din cale-afară cu lemnul.

Pe acee vreme, de la închisoari, Mihai-vodă au făcut un harzu, de l-au dat la împăratul, cu pâră pe Antiohi-vodă că-l năpăstuiește cu doo biruri și doo bariiamlâcuri, că le-u luat din țară, și el nu le-u luat, și cu jalobă pe Baltagiul vizirul, dzicând că l-au ales pe dânsul toată țara de l-au pus domnu, iar vizirul l-au scos din domnie fără nice o vină ș-au pus pe Antiohi-vodă fără voia țărâi. Deci împăratul, cetindu acel harz, l-au triimis la vizirul și i-au poroncit să-i facă dreptate.

Apoi vizirul, vădzind așe, chemat-au pe Osman, chihaieo lui, de-au învățat de-au scris la Antiohi-vodă să caute să triimiță boieri și oameni de țară, să dovedească pe Mihai-vodă, să nu rămâie vizirul rușinat de cătră împăratul. Antiohi-vodă îndată alesă de triimisă câțiva boieri, carei știè că-i sunt împotrivire, și câțiva breslași megieși d-è lui Mihai-vodă, vasluieni tot de cei buni de gură și de pâră. Și s-au pârât pe față înaintea Divanului împărătescu. Breslași în gura mare strâga: „Vândutune-i, vândutu-ne-i, vândutu-ne-i la cochi-vechi ciocoilor, ca pe mascuri și ca pe oi!“ Carei numai ce huie

Divanul împărătescu, și să mira toți pașii și agalari de pâra ce-i dau. Și așe l-au dat iar rămas, să plătească iar bani la visteria împărătească, și iar l-închisără, încă la mai gre închisoare, la Babagefer.

Trimis-au și Brâncovanul sol în Moldova, pe ginere-său Șerban logofătul, pentru mare încredințări prieteșugului, care au făcut și logodnă, un ficior a Brâncovanului să iè o fată a lui Antiohi-vodă. Și făcându cinste mare atunce solului, Lupul Costachi sân Gavriliță la masă, îmbătându-să și veselindu-să, multe cuvinte deșerte și fără treabă grăiè împotriva lui Antiohi-vodă înaintea solului. Și dintr-aceli voroave proaste s-au rădicat și masa. Ce Ant[i]ohievodă atunce, ca un domnu înțelept, mult au răbdat Lupului pentru aceli voroave proaste, ce le grăiè cum nu i să cădè.

În scurtă vreme dup-acie să mazili și vizirul Baltagiul de la Poartă, și cădzu Ciorlul-pașe silehtarul viziriu, care să tâmplasă de era prietin lui Mihai-vodă. Și-l scoasă pe Mihai-vodă de la închisoari. Iară Păladie visternicul, cumnatul lui Mihai-vodă, și cu Preda stolnicul, dac-înțălesără c-au ieșit Mihai-vodă de la-nchisoare, fugir-în Țara Muntenească. Și acolo în Țara

Muntenească mai era și fratele lui Mihai-vodă, Dumitrașco, și-mbla clevetind pe Antiohi-vodă și mestecând cătră munteni. Numai munteni[i] era cu 2 obrază: arăta prieteșug și cătră Ant[i]ohi-vodă, și cătră partea lui Mihai-vodă. Și așè politiciè lucrurili de îmbe părțili.

Iar la veletul 7214 făcut-au nuntă Brâncovanul c-un ficior a lui, anume Dinul, în târgu în București, de-au luat o fată de aice din țară, de la noi din Moldova, a lui Ion Balșe vornicul, de-au dus-o acolo la București, de-au făcut nuntă, cu mulți boieri rudenii de-a ei. Au mărsu cu voia și poronca lui Ant[i]ohivodă. Atunce m-au triimis și pe mini, cu solie despre partea domniei, de m-am tâmplat la acea nuntă, care nu era nuntă domnească, ce vom dzice că era crăiască.

După veselia nunțâi poftit-au Ant[i]ohi-vodă pe Brâncovanul cu mare credință, ca să dè pe Pălade visternicul, să-ș vie acas-în Moldova, să nu mai umble amestecând. Ce Brâncovanul n-au vrut să-l dè, fără câtu nu l-au priimit să mai șadză în Țara Muntenească și l-au gonit la Brașov. Ant[i]ohi-vodă, vădzind că n-au credzut Păladie să vie, mâniiatu-s-au ș-au triimis de i-au jăcuit casa. Și i-au închis giupâneasa, ș-au pus și

sămenii de i-au răsâpit curțile din Iași, de nu i-au rămas nice jărișteⷭ

Ilie Ca[n]tacozino visternicul, fiind învrăjbit cu Iordachi Rusăt vornicul mai denainte vreme, pentru căci Ilie Ca[n]tacozino făcusă bine lui Iordachie Rusăt de-l scosesă di-nchisoare, cându-l prinsesă la mazâlia lui Ant[i]ohi-vodă, cum s-au pomenit mai sus, iar Iordachi Rusăt, când au rădicat țara pe Mihai-vodă domnu, au stătut pricină lui Ilie, și acie era mânia și vrajba între dânși. Iar apoi au început Ilie în toate nopțile a umbla la gazda lui Iordachi furiș, de s-au împăcat. Și s-au rugat Ilie lui Iordachi, fiindu-i cuscru cu Brâncovanul, ca să stè să-i logodească o fată a lui Ilie c-un ficior a Brâncovanului, pe tainăⷭ să nu știe Antiohi-vodă nemic.

Dece Ant[i]ohi-vodă pe urmă, oblicindu aceste lucruri și alte multe amestecături a lui Iordachi, ce umbla cu cărți, amestecând la Mihai-vodă, și la frații lui în Țarigrad, și la Pălade în Țara Ungurească, mânietu-s-au Ant[i]ohi-vodă ș-au închis pe Iordachi la vătavul de aprodzi, cu mare urgie și pază. Iară Ilie, dac-au vădzut c-au închis pe Iordachi, s-au spăriet și s-au dus de-au spus tot lui Ant[i]ohi-

vodă, ce voroave au avut cu Iordachi. Ce lui Ilie nu i-au făcut nemic, pentru voia stolnicului Costantin din Țara Muntenească, fiindu-i unchi. Numai ce l-au scos din visternicie, că nu mai putè să-l mai rebde de jaloba mazililor, numai la cinste tot îl ținè.

Iară pe Iordachi, după ce l-au închis, l-au pus împrumutare, de-au dat 10 pungi de bani. Și iar au mai giurat lui Ant[i]ohivodă cum să fie slugă dreaptă, cum au fostu mai nainte. Și l-au pus și l-au slobodzit de la închisoari.

Iară la anul, de primăvară, vinit-au poroncă de la Poartă la Ant[i]ohi-vodă să margă să lucredzi la Tighine. Deci îndată s-au rădicat cu toată boierimea și cu salahori și s-au dus la Tighine, iară aice în Ieși au lăsat cămăicani pe Iordachi Rusăt vornicul și pe mine, Ion Neculce vel-spătar, și pe Ilie Ca[n]tacozino biv-visternic și pe Ilie Catargiul vel-visternic, de purta grije țărâi, ce era. Iar Ant[i]ohie-vodă, lucrând acolo toată vara, pe la Sfete Ilie i-au vinit mazâlia, și l-au pornit Isuf-pașe de acolo la Țarigrad. Numai ce au triimis de i-au luat doamna de aice din Ieși, și-n locul lui au pus pe Mihai-vodă. Iar Ant[i]ohi-vodă, după ce au mărsu cu totul la Țarigrad, l-au zăhăit Mihai-vodă mult, dar

nemic nu i-au putut strâca. Ș-acolo au trăit, la Țarigrad câtăva samă de ai. N-au mai putut lua domnia, păn' ș-au plătitŭ și el datoria lumască, de-au murit. Care rar domnu au fostu ș-a mai hi ca Ant[i]ohi-vodă în Moldova, nelacom nice la sânge, nice la bani, nici la minciuni, și iubitori la dreptate și bișug în țară la toate. S-au făcut și-n dzilele lui, unde era mănăstirea tătâne-său, la Miera, zidul împregiur cu clopotnița de piatră. Și s-au dus la Poartă și acolo au murit. N-au mai ieșit domnu. Și i-au rămas 3 ficiori: Ion, Costantin, Dumitrașcu. Deci Costantin și Dumitrașco s-au dus la muscali, de slujescu, iar Ion este aice în țară. A rămas luându graiu din Țarigrad. La ce or vini, vremea viitoare va arăta
.